

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, DUYGUSAL YEME DAVRANIŞI
VE DÜRTÜSELLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MELİKE EKİZLER

İSTANBUL 2023

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, DUYGUSAL YEME DAVRANIŞI
VE DÜRTÜSELLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

MELİKE EKİZLER

TEZ DANIŞMANI

PSK. DR. BERGE VELİBAŞOĞLU

İSTANBUL 2023

T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

.../.../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS
Öğrencinin Adı Soyadı:	Melike Ekizler
Tezin Adı:	ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, DUYGUSAL YEME DAVRANIŞI VE DÜRTÜSELLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
Tez Savunma Tarihi:	HAZİRAN 2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü EğitimEnstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fatma Elif Çetin

Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Psk. Dr. Berge Velibaşoğlu	İstanbul Rumeli Üniversitesi	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Öğr. Üyesi Deniz Özkan Göktürk	Bahçeşehir Üniversitesi	
3. Üye (Kurum Dışı):	Doç. Dr. Zeynep Tüzün Gün	Hacettepe Üniversitesi	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Melike Ekizler

İmza :

ÖZ

ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, DUYGUSAL YEME DAVRANIŞI VE DÜRTÜSELLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Melike Ekizler

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Dr. Berge Velibaşoğlu

Haziran 2023, 116 sayfa

Yapılan çalışmanın amacı; (1) algılanan ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkiyi incelemek; (2) dürtüsellik ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkiyi incelemek; (3) algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik aracılığıyla rolünü incelemektir. Araştırmaya düzenli ilaç kullanımı olmayan ve diyet uygulamayan 18-49 yaş aralığında 203'ü kadın, 116'sı erkek olmak üzere 319 kişi dahil edilmiştir. Araştırmada, Demografik Bilgi Formu, Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği ve UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği kullanılmıştır. İlişkilerin incelenmesi adına korelasyon, regresyon ve Hayes Process yöntemi ile aracılık analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, algılanan ebeveyn tutumları duygusal yeme davranışını yordamaktadır. Ayrıca duygusal yeme davranışı ile dürtüsellik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik aracılığıyla rolü olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular literatürdeki bilgiler ışığında tartışılmış, gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Ebeveyn Tutumları, Duygusal Yeme Davranışı, Dürtüsellik

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTAL STYLES, EMOTIONAL EATING BEHAVIOUR AND IMPULSIVITY

Melike Ekizler

Master's Program in Clinical Psychology

Supervisor: Dr. Berge Velibaşoğlu

June 2023, 116 pages

The aim of the study was to (1) examine the relationship between perceived parental styles and emotional eating behaviour; (2) examine the relationship between impulsivity and emotional eating behaviour; (3) examine the mediating role of impulsivity in the relationship between perceived parental styles and emotional eating behaviour. The study included 319 individuals, 203 females and 116 males, aged 18-49 years, who were not on regular medication and following a diet plan. Demographic Information Form, The Young Parenting Scale (YPS), Turkish Emotional Eating Scale and UPSS Impulsive Behaviour Scale were used in the study. Correlation analyses, regression analyses and mediation with Hayes Process method analyses were performed to determine the relationships. According to the results, perceived parental styles predicts emotional eating behaviour. In addition, a significant relationship was found between emotional eating behaviour and impulsivity. Finally, impulsivity was found to have a mediating role in the relationship between perceived parental styles and emotional eating behaviour. The findings obtained in the study were discussed in the light of the information in the literature and suggestions were made for future research.

Keywords: Perceived Parental Styles, Emotional Eating Behaviour, Impulsivity

Biricik Anneannem'e...

TEŞEKKÜR

İlk olarak, tez sürecim boyunca zorlandığım tüm anlarda ulaşılabilir olan, her soruma büyük bir özveri ile yanıt veren, en kaygılı olduğum anlarda beni birkaç cümlesi ve yüzündeki gülümsemesi ile sakinleştiren ve her seferinde “İyi ki birlikte çalışıyoruz.” dememi sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Berge Velibaşoğlu’na çok teşekkür ederim.

Klinik psikolog olma yoluna birlikte girdiğim, tüm sancılı anlara birlikte göğüs gerdiğim ve en zorlandığım anlarda yanımda olup devam etmemi sağlayan Tuğba Ceren Deniz, Baran Özyağcı, Başak Aygün, Denise Kazado ve Engin Yüzakı’ya teşekkür ederim. Yanınızda güçsüz olabilmeme alan açtığınız için ayrıca teşekkür ederim.

Hayatım boyunca desteklerini asla esirgemeyen, attığım her adımda her zaman yanımda olan canım ailem, bu hayatta kendi yolumu çizmeme izin verdiğiniz ve o yolda bana eşlik ettiğiniz için minnettarım. Bana olan inancı her zaman tam olan biricik babam Yunus Nadi Ekizler, her ihtiyacıma anında koşan biricik annem Aysun Ekizler, attığım her adımla gurur duyup kendime inanmamı sağlayan biricik kardeşim Melisa Ekizler’e çok teşekkür ederim.

Tez sürecinde iken kaybettiğim bir tanecik anneannem, en büyük teşekkürüm sana. Her düştüğümde verdiğin güçle ayağa kalkmamı sağladığın için, ben olmama izin verdiğin için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
Bölüm 1: Giriş	1
Bölüm 2: Alan Yazın Taraması	4
2.1. Duygusal Yeme Davranışı	4
2.1.1. Yeme Bozuklukları.....	4
2.1.2. Yeme Davranışları.....	5
2.1.3. Duygusal Yeme	6
2.1.3.1. Duygular ve yeme davranışı arasındaki nöropsikolojik mekanizmalar.	7
2.1.3.2. Duygusal yeme davranışı ile ilgili teoriler.	8
2.1.3.2.1. Psikosomatik teori.	8
2.1.3.2.2. Kısıtlama teorisi.	9
2.1.3.2.3. Dışsal teori	10
2.1.3.2.4. Kaçış teorisi.....	10
2.2. Ebeveyn Tutumu	11
1.1.4 Demokratik anne-baba tutumu	14
1.1.5 Otoriter anne-baba tutumu.	15
1.1.6 İlgisiz ve kayıtsız anne-baba tutumu	16

1.1.7	Aşırı koruyucu anne-baba tutumu	16
1.1.8	Aşırı hoşgörölü anne-baba tutumu.....	17
1.1.9	Tutarsız ve kararsız anne-baba tutumu	18
1.1.10	Mükemmeliyetçi anne-baba tutumu	19
1.1.11	Reddedici anne-baba tutumu.....	20
1.1.12	Yeme davranışı ile algılanan ebeveyn tutumu arasındaki ilişki	20
1.3.	Dürtüsellik.....	22
1.3.1.	Dürtüsellüğün Nörobiyolojisi.....	24
1.3.2.	Algılanan ebeveyn tutumu ile dürtüsellik arasındaki ilişki.....	25
1.3.3.	Dürtüsellik ile yeme davranışları arasındaki ilişki	26
Bölüm 3:	Yöntem	28
3.1.	Evren ve Örneklem.....	28
3.2.	Verilerin Toplanması.....	28
3.2.1	Demografik bilgi formu	28
3.2.2	Young ebeveynlik ölçeği (YEBÖ).....	28
3.2.3.	Türkçe duygusal yeme ölçeği.....	30
3.2.4.	UPSS dürtüsel davranış ölçeği.	30
3.2.5.	Veri analiz işlemleri.....	31
3.3.	Sınırlamalar.....	31
Bölüm 4:	Bulgular	32
4.1.	Araştırmanın Değişkenleri İçin Korelasyon Analizleri	33
4.2.	Algılanan Anne Tutumlarının Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına Dair Regresyon Analizi.....	37
4.3.	Algılanan Baba Tutumlarının Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına Dair Regresyon Analizi.....	42

4.4. Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolü.....	46
4.4.1. Anneye İlişkin Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolü.	47
4.4.2. Babaya İlişkin Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolü.	82
Bölüm 5: Tartışma ve Sonuçlar.....	97
5.1. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	97
5.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	102
5.2.1. Anneye İlişkin Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması.	103
5.2.2. Babaya İlişkin Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması.	108
5.3. Klinik Çıkarımlar	112
5.4. Öneriler	113
5.5. Sonuçlar	113
EKLER.....	132

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1 YEBÖ-A ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	36
Tablo 2 YEBÖ-B ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	36
Tablo 3 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	38
Tablo 4 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Gerginlik Durumlarında Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	39
Tablo 5 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek İçin Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular.....	40
Tablo 6 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Uyarıcı Karşısında Kontrolü Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	41
Tablo 7 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Kendini Kontrol Edebilme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular.....	42
Tablo 8 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	43
Tablo 9 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Gerginlik Durumlarında Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	44
Tablo 10 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek İçin Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular.....	45
Tablo 11 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Uyarıcı Karşısında Kontrolü Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	45
Tablo 12 Tablo 14 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Kendini Kontrol Edebilme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular...	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

- Şekil 1 Anneye ilişkin algılanan Kuralcı/Kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.....48
- Şekil 2 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü. 50
- Şekil 3 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü. 50
- Şekil 4 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü. 51
- Şekil 5. Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.52
- Şekil 6. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü. 53
- Şekil 7. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü. .54
- Şekil 8. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü. 55
- Şekil 9. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü. 56
- Şekil 10. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.....57
- Şekil 11. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.....58

Şekil 12. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	59
Şekil 13. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	60
Şekil 14. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile uyarın karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.....	61
Şekil 15. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	62
Şekil 16. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.....	63
Şekil 17. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	64
Şekil 18. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	65
Şekil 19. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile uyarın karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	66
Şekil 20. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.....	67
Şekil 21. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.....	68
Şekil 22. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü. .	69
Şekil 23. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	70
Şekil 24. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyarın karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.....	71
Şekil 25. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.....	72

Şekil 26. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü. ...	73
Şekil 27. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	74
Şekil 28. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	75
Şekil 29. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	76
Şekil 30. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	77
Şekil 31. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	78
Şekil 32. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	79
Şekil 33. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	80
Şekil 34. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	81
Şekil 35. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	84
Şekil 36. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü. ...	85
Şekil 37. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	86
Şekil 38. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında için kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	87
Şekil 39. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	88

Şekil 40. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve aceleciliğin aracı rolü.....	89
Şekil 41. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	90
Şekil 42 .Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.	91
Şekil 43. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	92
Şekil 44. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	93
Şekil 45. Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	94
Şekil 46. Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	95
Şekil 47.Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.	96

KISALTMALAR LİSTESİ

AN	Anoreksiya Nervoza
BN	Bulimia Nervoza
YEBÖ	Young Ebeveynlik Ölçeği
DBYB	Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı
GDY	Gerginlik Durumlarında Yeme
ODBÇY	Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek için Yeme
UKK	Uyaran Karşısında Kontrol
KKE	Kendini Kontrol Edebilme

Bölüm 1

Giriş

Yeme davranışını etkileyen faktörler uzun zamandır araştırmacılar tarafından ele alınan bir konu haline gelmiştir. Birçok faktörün yeme davranışını etkilediği yıllar içerisinde ileri sürülmüştür. Yeme davranışında bozulmaların ortaya çıkmasında sosyal, fiziksel ve duygusal nedenler olabileceği gibi hormonal bozukluklar, genetik faktörler ya da istismar gibi travmatik yaşantıların da yeme bozukluğuna sebep olduğu görülmüştür (Pearlman, 2005). Bu faktörlerden biri duygulanım olarak öne sürülmüş olup nasıl etkilediği tam olarak bilinmemektedir (Macht, 2008). Kişinin acıktığı için, öğün zamanı geldiği için ya da sosyal gereklilik hali olduğu için değil de sadece deneyimlediği duygulanıma yanıt olarak yeme davranışında bulunması hali duygusal yeme olarak tanımlanmaktadır (Bekker vd., 2004).

Yeme bozuklukları gibi çeşitli patolojilerde ebeveyn tutumlarının önemli bir faktör olduğu ileri sürülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirmek adına uyguladıkları yöntemler ebeveynlik tarzı olarak ele alınmaktadır. Ebeveyn tutumu, ebeveynlerin çocuklarına nasıl bakım ve tepki verdiklerinin, onlardan neler talep ettiklerinin bir temsili olarak değerlendirilmektedir (Malakar & Mullick 2018). Ebeveynlik biçimlerinin kişilerin sahip olduğu yeme bozukluğunun başlatıcısı ve/veya sürdürücüsü olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda, kişinin sahip olduğu kötü ebeveyn deneyimleri ya da olumsuz ebeveyn algısının yeme bozukluğuna sebep olduğu ileri sürülmektedir (Yurtsever & Sütçü, 2017). Yeme davranışındaki bozukluklardan biri olan duygusal yeme ile algılanan ebeveyn tutumu arasındaki ilişki birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bunlardan biri, Taube-Schiff ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptıkları bir çalışmadır. Araştırmanın sonucuna göre, duygusal yeme ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişkide duygu düzenleme konusunda yaşanan problemlerin tam ve kısmi aracılık rolüne sahip olduğu görülmektedir. Duygusal yemenin güvensiz bağlanma ve duygu düzenlemede yaşanan problemlerden etkilendiği, aralarında doğrusal bir ilişki bulunduğu ileri sürülmektedir. Duyguları tanımlama becerisi ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiyi saptamak adına yeme bozukluğuna

sahip kişiler ile yapılan bir çalışma sonucunda, kişilerin anneden aldıkları ilginin düşük olarak algılanmasının aleksitimi ve duyguları tanımada zorluğu açıklayan bir faktör olduğu ileri sürülmüştür (De Panfilis vd., 2003).

Yeme bozukluğuna sebep olan bir diğer faktörün dürtüsellik olduğu düşünülmektedir. Dürtüsellik kavramının çok faktörlü bir yapı olduğu düşünülmektedir ve bir hevesle hareket etme eğilimi, az öngörü ile davranma ya da sonuçların hiç dikkate alınmaması ile karakterize edilen bir kavramdır. Ek olarak, kişiler dürtüsel eylemleri sonucunda kısa vadeli kazançları daha karlı olabilecek uzun vadeli kazançlara tercih etmektedir (Malakar & Mullick, 2018). Dürtüsellik, yeme bozukluğuna sahip kişilerde tanılar üstü bir özellik olarak görülmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, dürtüsellüğün tıknırcasına yeme davranışı, anoreksiya nervoza, duygusal yeme bozukluğu gibi yeme bozuklukları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Favaro vd., 2000; Favaro vd., 2007). Alan yazında, ebeveyn tutumları ile dürtüsellik arasında bir ilişki olduğunu ileri süren çalışmalar mevcuttur. Ebeveynlerin sergiledikleri tutum ile bireylerin davranış örüntüleri arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğu ve bu etkileşimin olumlu olabileceği gibi olumsuz olabileceği de düşünülmektedir (Vasta vd., 1992).

Bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumu, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır. Literatür incelendiğinde yukarıda da bahsedildiği gibi algılanan ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ilişkisinin (Ateşsönmez, 2018; Enül 2021; Yurtsever&Sütçü 2017), algılanan ebeveyn tutumu ile dürtüsellik arasındaki ilişkinin (Çöp, Çengel Kültür ve Şenses Dinç, 2017; Uzun, Uçar ve Vural, 2019) duygusal yeme davranışı ile dürtüsellik arasındaki ilişkinin (Favaro vd., 2007; Waxman, 2009) incelendiği çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu üç değişkenin yetişkin örneklem ile çalışıldığı bir araştırmaya denk gelinmemiştir. Bu anlamda bu çalışmanın önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Ek olarak, anne ve baba tutumlarının duygusal yeme davranışı üzerindeki etkisinin ayrı ayrı ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan da çalışmanın önemli olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları, duygusal yeme davranışı ve dürtüselliğin ele alınacağı bu araştırmanın hipotezlerine bakıldığında ise;

- 1) Algılanan olumsuz ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunulacağı düşünülmektedir.
- 2) Dürtüsellik ile duygusal yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olacağı ön görülmektedir.
- 3) Algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rol oynaması beklenmektedir.

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

2.1 Duygusal Yeme Davranışı

2.1.1 Yeme bozuklukları. Fairburn ve Walsch (2002)'a göre yeme bozukluğunun tanımı; kişinin fiziksel sağlığını ya da psikososyal işleyişini önemli ölçüde bozan, kilo kontrolünü sağlamak amacıyla ortaya çıkan yeme davranışlarındaki kalıcı bozukluktur. Aynı zamanda yeme bozuklukları, vücut şekli, kilo alımı ile ilgili olumsuz düşünce ve davranışlarla ele alınmaktadır.

Başlıca yeme bozuklukları tanıları, anoreksiya (AN), bulimia nevroza (BN) ve tikanırcasına yeme bozukluğudur. Tüm yeme bozukluklarında kişinin vücut şekli ve ağırlığı ile besin alımına dair aşırı ilginin varlığı mevcuttur. Buna ek olarak bu aşırı ilgi hali bozuklukların sürdürülmesinde temel etkenler olarak değerlendirilmektedir (Burmester vd., 2021). AN, kişinin kilo almaya, vücut imajının bozulmasına dair yoğun bir korku yaşaması ile karakterize olan ve vücut ağırlığının yaşı ve boyu için minimum normların dahi altında kalmasına sebep olacak derecede besin alımını reddetmesi olarak ele alınabilir. Bu kişilerin vücut ağırlıklarını ya da vücut şekillerini algılamada sorun yaşadıkları, nesnel bir şekilde değerlendiremedikleri ileri sürülmektedir. Kişilerin kilo vermeyi bir başarı, öz kontrol ve disiplin göstergesi olarak deneyimledikleri ileri sürülmektedir (PDM, 2006). Bir diğer yeme bozukluğu olan BN ise aşırı kalori alımı sonrasında kusma, laksatif kullanma, kısıtlayıcı diyet yapma ya da aşırı egzersiz yapma gibi çeşitli telafi etme girişimlerinin bulunduğu aşırı yemek yeme (belirli zaman aralıklarında büyük miktarlarda yemek yeme) ile karakterize olan bir yeme bozukluğudur. Kişiler, aşırı yeme davranışlarından sonra telafi edici davranışlarda bulunarak vücut ağırlıklarının artışı engellemeye çalışırlar (Harrison&Cantor, 1997; Güleç Öyekçin, 2011). Tıkınırcasına yeme bozukluğuna bakıldığında ise, klinik olarak birçok kişinin tekrarlayan kompulsif yeme atakları gösterdiği bilinmektedir. Bu kişiler nispeten kısa sürede kontrolsüz bir biçimde fazla miktarda besin tüketirler. Bu kişiler BN tanısı almış kişilerin aksine kusma, laksatif kullanma gibi telafi edici davranışları düzenli olarak göstermezler (Morais&Horizonte, 2002). Bunun bir sonucu olarak da tıkınırcasına yeme

bozukluğuna sahip kişilerin beklenen vücut kitle endeksinin üzerinde olduğu ve genellikle obezite teşhisi aldıkları görölmektedir (de Zwaan & Mitchell, 2001). BN ve TYB tanısı almış kişiler tipik olarak fiziksel çekiciliklerinden endişe duyarlar ve aktif olarak vücut şekillerini değiştirmeye çalışırlar. Görünüşleriyle ilgili endişelerine rağmen, bu kişilerin vücut şekillerine daha az önem veren kişilere göre daha fazla yemek yemelerinin daha olası olduğu düşünölmektedir (Heatherton& Baumeister, 1991).

Aşağıda kısaca değinileceği gibi, psikopatolojik açıdan tanı alan bu yeme bozukluklarının yanı sıra bozukluk olarak değerlendirilmeyen fakat literatürde ve klinik alanda yeme davranışları olarak ele alınan birtakım kavramlar mevcuttur. Bu yeme davranışlarından bazıları patoloji olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle öncelikle bu yeme davranışları açıklanacak olup ardından duygusal yeme açıklanacaktır.

2.1.2 Yeme davranışları. Yemek yeme, tüm canlıların yaşamlarını idame ettirmelerini sağlayan temel ihtiyaçlardan biridir. Öte yandan kişi her besin aldığında bunu beslenme amacıyla yapmıyor olabilir. Kimi zaman yemek yeme davranışi fizyolojik bir ihtiyaçtan ziyade psikolojik ihtiyaçların karşılanması için de olabilir. Fiziksel açlık, duygusal açlıktan farklı olarak ele alınmaktadır. Fiziksel açlık yaşayan bir kişi, midesinde bir kazınma ve burukluk hisseder, kan şekerinde düşüş görölebilir. Ve kişi enerji içeriği düşük besinleri tercih etse dahi açlık hissini bastırabilir. Duygusal açlık yaşayan bir kişi ise tam tersi durumlar sergileyebilir. Kişinin açlığı birden başlar ve herhangi fiziksel bir belirti vermez. Kişinin ne bulursa yemeye eğilimli olduğu ve genellikle enerji değerı yüksek olan besinleri tercih ettiği görölmüştür. Negatif durumlar sonrasında kişinin yemek yeme davranışında bulunması duygusal yeme olarak adlandırılır ve kişi stres, kaygı gibi olumsuz duygu durumlarla mücadele etmek için yemek yeme davranışında bulunabilir (Thayer Robert, 2003; Sevinçer ve Konuk, 2013; Serin ve şanlıer, 2018).

Psikolojik teoriler göz önünde bulundurulduğunda; kısıtlı yeme, dışsal yeme ve duygusal yeme olmak üzere 3 farklı yeme davranışından söz edilebilir. Bunlardan ilki kısıtlı yeme olarak adlandırılır ve bu yeme teorisi; kişilerin açlık duygularını kendi istekleri doğrultusunda bastırarak besin alımlarını kısıtladığını, böylelikle de besin alımını minimum düzeye indirdiğini öne sürer. Normal vücut ağırlığına sahip olan

kişiler bu ağırlığı koruma amacıyla besin alımından kaçınırken; kilolu kişilerde zayıflama amacıyla kısıtlama davranışları görülmektedir. Bu kısıtlamanın ne kadar süreceği ise kişiden kişiye değişiklik göstermektedir (Gahagan, 2012). Fakat bu kişilerin kendilerini kontrol etme becerilerinde düşüş olduğunda kısıtlama davranışının zıttı olacak şekilde normal kişilere kıyasla çok daha fazla yemek yedikleri görülmektedir. Bir diğer yeme teorisi olan dışsal yeme davranışı Snoek ve diğerleri (2013) tarafından tat, koku ve görünüş gibi besinin dışsal uyarılmalardan etkilenen ve açlık hissi gözetmeksizin yemek yemeye eğilimli kişilerin yeme davranışları olarak tanımlanmıştır. Obez kişilerin, obez olmayan kişilere göre besin alımlarında koku ya da güzel görünüm gibi dışsal etkilerin önemli olduğu görülmüştür (Schacter, 1971). Duyguların, besin alım miktarı ve yemek yeme esnasında iştahın açılması üzerinde yaklaşık olarak %30-48 oranında etkili olduğu öne sürülmektedir. Anksiyete, depresyon gibi olumsuz duygulanımların günlük alınan besin miktarını arttırdığı ve kişilerin beslenme alışkanlıklarında bozulmalara sebep olduğu düşünülmektedir (Macht, 2008). Kontinen (2012), kişilerin ruh hallerini kontrol edebilmek, düzenleyebilmek için besinleri kullanması durumunu duygusal yeme davranışı olarak ele almaktadır.

2.1.3 Duygusal yeme. Duygusal yeme, kaygı veya sinirlilik gibi olumsuz duygulara tepki olarak ortaya çıkan aşırı yeme eğilimi olarak tanımlanır (Frayn&Knauper, 2017). İlk kez 1950 yılında Bayles ve Ebaugh tarafından ortaya atılan duygusal yeme kavramı, “anksiyete, depresyon ve yalnızlık gibi negatif duygulara karşı verilen bir yanıttır” şeklinde tanımlanmıştır. Genel olarak insanların çökkün ruh halinde iken daha az yemek yemeleri beklenmektedir (Van Strien&Cebolla vd., 2013, s.20). Öte yandan, duygusal yeme davranışı gösteren kişilerin benzer durumlarda yeme davranışlarında artış olduğu görülmüştür. Duygusal yeme davranışı, kişinin negatif duygularla başa çıkabilmesi için psikolojik bir destek olarak ele alınmaktadır. Duygusal yeme sonucunda kişiler iyi hissettiği için bu davranışın olumsuz duygulanımları bir nevi oyalama görevi gördüğü düşünülmektedir. Kişi, duygularını tanımlama veya algılamada sorun yaşadığında aşırı yeme davranışında bulunabilir. Besinler olumsuz duygulanımlardan kaçış olarak kullanılır. Kişinin bu duygulanımları hissetmekten ve ifade etmekten kaçınabilmek için yemek yeme davranışında bulunduğu söylenebilir (Bekker vd., 2004; Serin ve Şanlıer, 2018).

Yapılan alışmalar, az duygusal yeme davranışı gösteren kişilerin zgn duygu durumu ile mutlu duygu durumlarından sonra benzer miktarlarda yemek yediğini ne sürmüştür. Öte yandan kıyasla daha fazla duygusal yeme davranışı gösteren kişilerin zgn duygu durumlarından sonra mutlu duygu durumlarına göre çok daha fazla miktarda yemeye eğilimli oldukları görülmüştür. Ek olarak, duygusal yeme davranışı gösteren kişilerin tuzlu yiyecekler yerine tatlı yiyecekleri tercih ettikleri ileri sürülmektedir (Van Strien&Cebolla vd., 2013). Blackman ve Kvaska (2010)'ya göre, kişiler olumlu duygular hissettiğinde sağlıklı yiyecekleri tercih ederken; olumsuz duygularda paketli ve tatlı besinleri tercih etmektedirler. Araştırmanın bu kısmında duygusal yeme davranışını açıklayan nöropsikolojik ve psikolojik kuramlardan bahsedilecektir.

2.1.3.1 Duygular ve yeme davranışı arasındaki nöropsikolojik mekanizmalar. Yemek yeme davranışı, nörotransmitterler ve hormonlar gibi nöropsikolojik maddeler ile birlikte homeostazı sağlayan birçok metabolik yolağın ve hedonik sistemlerin bir araya gelmesiyle regüle edilmektedir. Ek olarak, beslenme yalnızca homeostatik sistemler tarafından düzenlenmiş olsa idi tüm bireylerin ideal ağırlıkta olacağı düşünülmektedir (Saper vd., 2002; Braet vd., 2008).

Hedonik yeme, kişinin lezzetli besinlere karşı aşırı derecede yeme isteği duyması ve bu besinleri fazla zevk almasından dolayı tüketmesi hali olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler için yedikleri besinin yeterli enerji ve besin öğesi içermesi o besini tercih etmelerinde öncelikli bir sebep değildir. Bu kişilerin besin tercihleri damak zevklerine uyacak şekilde olur ve aynı zamanda zevk vererek onlara haz sağlama özelliği taşırlar (Lutter ve Nestler, 2009). şekerli gıdalar tüketmenin kişiler üzerinde nasıl bir etkisinin olduğunu araştıran bir çalışmada, katılımcılara hüzünlü bir film izletilmiş ve deney sonunda katılımcıların birçoğunun su içmek yerine çikolata yedikleri gözlemlenmiştir. Başka bir zamanda yeniden yapılan bu deneyde katılımcılara farklı lezzette iki çikolata sunulmuş ve daha lezzetli olan çikolatanın, kişilerin hüzünlü ruh hallerini düzenlemede anlamlı olarak daha etkili olduğu görülmüştür. Bu deneylerden de yola çıkarak, kendilerine keyif veren besinleri tüketen kişilerin ruh hallerinin olumlu yönde etkilendiği ileri sürülmüştür (Macht&Mueller, 2007). Yeme davranışını açıklayan bir diğer teoriye göre; dopamin yetersizliğinin, kişilerin belli bir madde ya da besine karşı bağımlılık geliştirebilmesine sebep olabileceği düşünülmektedir. Davis ve diğerleri (2008) tarafından yapılan bir

çalışmada, obez kişilerde aşırı yeme davranışı ile beynin azalmış olan hücre dışı dopamin düzeylerini arttırabilmek için bulduğu bir nevi telafi mekanizması olabileceği öne sürülmüştür. Lezzetli besinleri aşırı miktarlarda tüketmek dopamin aktivasyonunu arttırabilmek adına dopamin eksikliği olan kişilerde alternatif bir metabolik yolak olarak değerlendirilmektedir. Bu kişiler mutlu hissedebilmek için eksikliklerini besin yoluyla gidermeye çalışan ve bağımlı olmaya yatkınlığı olabilecek kişiler olarak ele alınmaktadır. Fazla yağlı ve şekerli besinlerin, özellikle ödül duyarlılığı yüksek olan kişiler tarafından tercih edildiği düşünülmektedir. Bu görüşü destekleyen hayvan çalışmaları alan yazında mevcuttur. Bu çalışmaların ortaya koyduğu ortak nokta, sükröz ve glikoz açısından zengin olan lezzetli gıdaları tüketmenin beynin ödül sistemini aktifleştirdiğidir. Bunun sonucunda beyindeki dopamin salınımı da artış göstermektedir (Davis vd., 2008; Öyekçin ve Deveci, 2012; Serin ve Şanlıer, 2018). Duyguların yeme davranışı üzerindeki etkileri nöropsikolojik açıdan açıklanmaya çalışıldığı gibi aradaki ilişkiyi açıklayabilmek adına çeşitli psikolojik teoriler de ileri sürülmüştür.

2.1.3.2 Duygusal yeme davranışı ile ilgili teoriler. Yeme davranışı ile duygular arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Olumsuz duygular ile aşırı yeme davranışı arasında bir ilişki olduğu saptansa da hangi olumsuz duygunun yeme davranışına neden olduğu, nasıl bir mekanizmanın var olduğu kesin olarak açıklanamamıştır. Bu nedenle duygulanımlar ile yeme davranışı arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik birtakım teoriler öne sürülmüştür.

2.1.3.2.1 Psikosomatik teori. Psikosomatik teoriye göre, aşırı yemek yeme davranışı kişilerin yanlış açlık farkındalıkları ile ilişkilidir. Bu kişilerin aç ya da tok olduklarını anlayamadıkları ileri sürülmektedir ve yemek yeme davranışını iştah gibi içsel uyaranlara yanıt olarak değil, duygularına yanıt olarak gösterdikleri düşünülmektedir (Canetti vd., 2022).

Psikosomatik teori ile ilişkili olan bir diğer teori ise Kaplan ve Kaplan'ın 1957 yılında öne sürdüğü obezite teorisidir. Obez kişiler, gergin ve sıkıntılı hissettiklerinde yaşadıkları anksiyeteyi azaltabilmek adına aşırı besin tüketmeye eğilimli olurlar. Bu kişiler anksiyete ile açlık hissini ayırt etmekte zorluk yaşarlar ve açlık hissinden ziyade anksiyeteye yanıt olarak yemek yeme davranışında bulunmaları gerektiğini

öğrenmişlerdir. Yemek yeme ile anksiyete düzeyinin düşmesi arasındaki ilişkinin mekanizması tam olarak açıklanamasa da kişilerin protein ve karbonhidrat alımlarının, beyindeki nörotransmitterlerin özellikle de serotoninin sentezlenmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir (Sevinçer ve Konuk, 2013). Ek olarak, yanlış açlık farkındalığı ile aşırı yeme arasındaki ilişki incelenmiş olup, bu kişilerin açlık deneyimlerinin yalnızca içgüdüsel olmadığı aynı zamanda öğrenilmiş bir yönü olduğu da öne sürülmüştür. Bu kişilerin erken çocukluk dönemlerinde anneleri tarafından ihtiyaçları doğrultusunda beslenmedikleri ileri sürülmektedir. Deneyimledikleri herhangi bir huzursuzluk durumunda sakinleştirilmek için anneleri tarafından beslendikleri, bu nedenle de bu kişilerin olumsuz duygulanımlar karşısında yemek yiyerek bu duygularla baş etmeyi öğrendikleri düşünülmektedir (Bruch, 1996).

2.1.3.2.Kısıtlama teorisi. Kişiler her ne kadar kilo vermek için diyet yapsalar da bazı durumlarda bu tam tersi etki yaratarak kişinin aşırı yeme davranışında bulunmasına sebep olabilir. Obez ve normal kilolu kişilerde, diyet yapmanın etkilerinin nasıl farklılaştığını araştıran çalışmalar yapılmıştır ve olumsuz duygulanımların özellikle kısıtlayıcı yeme davranışında bulunan kişileri aşırı yemeye dair tetikledikleri bulunmuştur. Ek olarak yapılan birçok araştırma sonucunda, kısıtlayıcı yeme davranışı gösteren kişilerin olumsuz duygulanımlarla karşılaştıklarında bu kısıtlamanın ortadan kalktığı, hatta aşırı yemeye dönüştüğü bulunmuştur. Öte yandan kısıtlayıcı yeme davranışı bulunmayan kişilerin ise olumsuz duygulanımlar karşısında yeme davranışlarında azalma ya da bir değişiklik olmadığı görülmüştür. İlk olarak Herman ve Mack tarafından ele alınan ve sonrasında Herman ve Polivy tarafından geliştirilen kısıtlama teorisinin temelinde aşırı yeme arzusu ve bu arzuyu engellemeye çalışan bilişsel kısıtlamalar bulunmaktadır. Bu kişilerin sürekli olarak çok yemekten şikayet ettikleri ve de kilo almamak, şişman olmamak için yeme davranışlarını kısıtlama eğiliminde oldukları öne sürülmektedir. Burada bahsi geçen kısıtlama, kişilerin ihtiyacı kadar olan besini almalarına yönelik bir kısıtlama değil, yemek istedikleri miktardan daha az yemeye yönelik bir çaba ile yaptıkları kısıtlamadır. Kişi kısıtlayıcı davranışlarda bulunmuyorsa, kilo alma korkusunun olmadığı bu nedenle de yemek yemenin sonuçlarından endişe etmediği düşünülmektedir. Kısıtlayıcı davranışların uzun süre devam ettiği durumlarda bir süre sonra kısıtlamanın ortadan kalkması ile aşırı yeme atakları ortaya çıkabilmektedir.

Araştırmalara göre anksiyete, depresyon gibi güçlü duygusal durumların yaşanması halinde kısıtlama davranışı ortadan kalkabilmektedir (Herman ve Mack, 1975; Herman ve Polivy, 1980; Serin ve Şanlıer, 2018).

2.1.3.2.3 Dışsal teori. Schachter (1968)'in ileri sürdüğü bu teoriye göre, korku ve anksiyetenin ortaya çıkardığı fizyolojik belirtiler normal kilodaki kişilerin besin alımlarında bastırıcı etki gösterirken obez kişilerde bu içsel uyaranlara karşı duyarsızlık olduğu için bu durum gerçekleşmemektedir. Bu teoriyi destekler nitelikte olan bir çalışma sonucunda yüksek kiloya sahip kişilerin, fizyolojik uyaranlara tepki verme düzeylerinin anlamlı şekilde düşük olduğu ileri sürülmüştür (Macht&Simons, 2000). Tıpkı psikosomatik teoride de olduğu gibi kişilerin içsel açlık ve tokluk uyaranlarına karşı duyarlı olmadıkları öne sürülmüştür. İki teori arasındaki en önemli fark ise dışsal yeme tutumu gösteren kişilerin yemek yeme algısı yalnızca besinle aynı ortamda iken mevcuttur ve kişinin harici durumlarda yemek yemeye dair bir algısı yoktur. Bu kişiler, besinlerin görüntüsü, kokusu ve tadından dolayı aç olmasalar dahi yemek yeme davranışı göstermeye eğilimlidirler. Teoriye göre, kişiler açlık tokluk sinyallerinden ziyade dışsal uyaranlara yanıt olarak yemek yeme davranışı gösterirler (Van Strien vd., 1995).

2.1.3.2.4 Kaçış teorisi. Duygusal yeme davranışını açıklayan son bir teori ise kaçış teorisidir. Kaçış teorisi, öz farkındalık ve kişinin ideal benliği ile karşılaştırmayı temel alarak inşa edilmiştir. Kişi kendi amaç ve ideallerini karşılayamadığını fark ettiğinde öz farkındalığının da yüksek olmasıyla birlikte benliğinin tehdit altında olduğunu hissedebilir. Bu durum sonucunda kişi, yaşanan olayı içsel yönlerine atfederse olumsuz duygulanım yaşaması muhtemeldir, bu da kişi için istenmeyen bir şey haline gelebilir. Olumsuz duygulanımdan kaçmak için motive hale gelen kişilerin odaklarını başka yöne yönlendirdikleri öne sürülmektedir (Blackburn vd., 2006). Kişinin öz farkındalıktan kaçma isteğinin, benliğini yüksek standart ve ideallerle karşılaştırmasıyla başladığı düşünülmektedir. Bu standartlar ne kadar yüksekse kişinin başarısızlık olasılığı da bir o kadar artmaktadır. Kişinin karşılaştırdığı standartlar toplumsal olarak kabul edilen normlar olabileceği gibi kendi iç standartları ya da belirgin referans grupları tarafından ele alınan standartlar da olabilir. Bu teoriye göre, kişi benliğine dair olumsuz bir farkındalık yaratan durum ile karşılaştığında benlik algısına yönelik tehdit algısı hisseder bundan kaçınmak için aşırı yeme davranışında bulunmaya eğilimli olur (Spoor vd., 2007). Aşırı yeme davranışı ile, kişinin benliğini

tehdit eden ortamdan kaçması ya da dikkatini dağıtması sağlanmış olur. Yüksek farkındalığa sahip olma ile aşırı yeme davranışı arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Heatherton&Baumeister, 1991; Wallis vd., 2004). Tıkınırcasına yeme ile kendine dair farkındalık arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, obez katılımcıların, gösterilen duygusal içerikli görsellere diğer katılımcılara göre daha güçlü duygusal tepkiler verdikleri görülmüştür. Bu yoğun duygusallık örüntüsünün kendine dair farkındalığı yüksek olan kişiler için de benzer olduğu öne sürülmüştür. Bir başka çalışmada ise bağımsız değişken olarak obezite yerine kısıtlayıcı yeme davranışı ele alınmış ve araştırmanın sonucunda, kısıtlayıcı yeme davranışı olan kişilerin duygusal tepkilerinin yoğunluğu açısından yüksek düzeyde öz-farkındalığa sahip oldukları ileri sürülmüştür (Polivy vd., 1978).

Yeme bozukluklarının nedenleri kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte, ebeveyn tutumları ile yeme bozukluğu arasındaki ilişki alan yazında sıklıkla araştırılan konulardan biri olmuştur. Yeme bozukluğuna neden olan faktörlerin yanı sıra bu bozukluğun sürdürülmesinde etkili olan faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Nedeni ve de sürdürücüsü olarak ebeveyn tutumu sıklıkla araştırmalara konu olmuştur. Yeme bozuklukları ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiye dair bazı açıklamalara aşağıda yer verilecektir.

2.2 Ebeveyn Tutumu

Ebeveynlerin çocukları üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu özellikle psikolojinin bağımsız bir dalı olarak ele alınmaya başlandıktan sonra birçok araştırmanın konusu haline gelmiştir. Ebeveynlerin, çocuklarını kendi varoluşlarını geleceğe taşıyabilecek bir “ölümsüzlük sembolü” olarak görüyor olabilecekleri, buna istinaden sahip oldukları değer ve inanç sistemlerini gelecek nesillere aktarmayı güvence altına alabilecekleri türde bir çocuk yetiştirme tarzını benimsedikleri düşünülmektedir (Sümer vd., 2010).

Ebeveynlerin sahip oldukları değerler, beceriler ve tutumların bir nesilden diğerine nasıl aktarıldığı sorusu on yedinci yüzyıldan beri birçok filozof tarafından tartışma konusu haline gelmiştir. John Locke 1689 yılında yayımladığı “İnsan Anlayışına Dair Deneme”sinde çocukların dünyaya ‘tabula rasa’ olarak; bir diğer deyişle, ebeveynlerin ve toplumun değerlerini ve inançlarını çocuklarına kolayca

aktarabilecekleri boş bir sayfa ile doğduklarını öne sürmüştür. Buna karşılık, Jean Jacques Rousseau (1762) ise, çocukların “doğuştan iyi” olarak dünyaya geldiklerini ve çocukların doğasında olan bu iyilik halinin ebeveynler ve toplum tarafından korunmasına, geliştirilmesine bağlı olduğunu ileri sürmüştür (Spera, 2005).

Toplumun en temel ögesi olarak ele alınan aile, anne baba ve çocuktan meydana gelen bir kurum olarak değerlendirilmektedir. En etkili eğitim kurumu olarak görülen aile, çocuğun barınma, beslenme, korunma, eğitim ve sevilme gibi ihtiyaçlarının giderilmesini sağlar. Çocuğun aile içerisindeki iletişim sayesinde insan ilişkilerinin temelini attığı, ebeveynleri ile özdeşim kurarak onları benimsediği öne sürülmektedir (Yörükoğlu, 1996).

Bir çocuğun psikolojik ve fiziksel gelişiminin sağlıklı olmasında aile içerisindeki “psikolojik atmosferin” etkili olduğu düşünülmekte ve bu atmosfer, Darling ve Steinberg (1993)’in de deyişiyle “ebeveynlik bağlamı” olarak ele alınmaktadır. Bu atmosferin, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme sürecindeki temel değer, tutum ve davranışlarını kapsadığı belirtilmektedir. Baumrind (1980;1991)’in ebeveyn stilleri kavramını ileri sürmesiyle beraber son 40 yıl içerisinde ebeveyn tutum ve davranışlarının çocukların gelişimindeki etkisi birçok araştırmanın konusu haline gelmiştir (Sümer vd., 2010). Burada “tutum” olarak ele alınan kavram, ebeveynlerin rol ve sorumluluklarının da dahil olduğu, ebeveyn olmak ya da çocuk gelişimi hakkındaki bakış açıları, tepkileri ve tutarlı düşünce ve davranış biçimleri olarak açıklanabilir (Gadsden vd., 2016). Ebeveynlerin çocuklarına düzenli ve tutarlı şekilde gösterdikleri davranış kalıplarının, çocuklarının ruhsallığında belirleyici etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. Olumlu ve destekleyici tutumlar çocuklarının gelişimine olumlu bir etkide bulunurken, olumsuz ve kısıtlayıcı tutumlarda bulunmaları bazı ruhsal problemleri de beraberinde getirebiliyor. Anne babaların çocuklarına karşı edindikleri tutumların, aile yapısıyla beraber çocuklarının kişilik gelişiminde oldukça etkili olduğu ileri sürülmektedir (Aydoğdu vd., 2016). Çocukların ruhsal gelişimlerinin olumlu olmasını sağlayan temel faktörün duygusal ihtiyaçlarına yanıt alabildikleri, temel kaygı, korku ve çevresel zorluklarla baş edebilmek için gerekli beceriler geliştirmelerine olanak tanıyan bir ortamda büyümeleri olduğu söylenebilir. Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin tutumlarıyla çocukların özdenetim, empati becerileri gelişmekte ve ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişki, onların sosyal beceri kazanmalarını teşvik etmektedir (Bretherton, 1985; Gadsden vd., 2016).

Öte yandan, belirli bir kültür içerisinde zamanla birlikte değişimlerin olmasının ve ailelerin gelişmişliğinin de çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Benzer toplumlarda zaman içerisinde yaşanan değişimler, bulunulan dönemin sosyoekonomik ve sosyal durumuna ayak uydurmaya çalışmak kimi zaman ebeveynlerin farklı ihtiyaçlara sahip olmasına, farklı sorumluluklar edinmesine ve bunlardan ötürü aile içerisindeki ilişki ve rollerinde değişikliklere gitmelerine yol açabilmektedir. Oluşan bu farklılıkların, ebeveynlerin bireysel ve yaşam koşullarının farklı olmasından kaynaklandığı öne sürülmektedir (Grusec ve Davidov, 2007). Batı ülkelerinde yapılan çalışmalar sonucunda farklı ebeveyn tutumlarının çocukların ruhsal gelişimindeki etkileri çoğu zaman beklenen şekilde olduğu görülse de bazı çalışmalarda, ebeveyn tutumlarının çocuk üzerindeki etkisinin kültürel olarak değişiklik gösterebileceği ileri sürülmektedir. Buradan yola çıkarak, ebeveynlerin içerisinde yaşadıkları kültürün kendi ebeveynlik tutumlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Örnek verilecek olursa, Türk toplumu gibi toplulukçu kültür benimsenen toplumlarda, ebeveynlerin disiplinli olması ile sıcak bir tutum benimsemeleri birbirlerine zıt değil aksine birbirlerini tamamlayan boyutlar olarak algılandığı düşünülmektedir. Ek olarak, aşırı korumacı ebeveyn tutumu batı kültürlerinde olumsuz algılanıp, çocuklar üzerinde olumsuz etkilere sahip iken, Türkiye ve Asya ülkelerinde bu tutum genellikle olumlu bir şekilde korumaya yönelik değerlendirilmektedir. Bu sebeple çocukların ruhsallığında diğer toplumlara kıyasla olumsuz sonuçlara neden olmamaktadır (Sümer, 2010).

Ebeveyn tutumlarını psikanalitik açıdan ele alan birçok çalışmada, temel anlamda ebeveyn kabulü ve reddinin önemli olduğu ileri sürülmüştür. Temel öncül olarak ebeveynin “normal” tutumunun şefkatli olması gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ebeveynin kendi duygusal ihtiyaçları bir noktada karşılanmadıysa, bu ihtiyaçlarını ebeveynlik tarzına da taşıyacağı vurgulanmaktadır. Ebeveyn tutumları psikanalitik yaklaşım üzerinden düşünüldüğünde “evin atmosferik koşullarını” yansıtan yaygın davranışlar olarak kavramsallaştırılmıştır. Çocukların davranışsal uyumsuzluklarının temel sebebinin ebeveyn tutumları olduğu, sorunlu çocuktan ziyade sorunlu aile ortamı ve sorunlu ebeveynler olabileceği ileri sürülmektedir. Ebeveynlerin kendi deneyimleri, tutumları ve davranışlarının, evlilik yaşamlarına ve kendi aileleriyle olan ilişkileneceklerine aktarılmakla birlikte çocuklarının karakter ve

davranışlarını etkilediği, böylelikle de bir kısır döngü olduğu düşünülmektedir (Holden ve Edwards, 1989).

Ebeveynlerin kendi inanç ve değer sistemlerini çocuklarına aktarma arzusunun yer aldığı süreç sosyalizasyon olarak tanımlanmaktadır. Bu aktarım süreci, çocuğun içerisinde büyüdüğü kültürel ortama ve de ailelerine uyum sağlayabilmek için kazanmaları gereken temel tutum ve davranışları çeşitli şekillerle çocuğa kazandırılması olarak açıklanabilir. Kültür ve değerlerin aktarılmasında ebeveyn tutumunun temel sosyalizasyon aracı olarak ele alındığı göz önünde bulundurulursa ebeveyn tutumlarının kültürden bağımsız ele alınmasının pek de mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Anne babaların sahip oldukları inanç ve değerler sistemini çocuklarına aktarabilmek için kendi kültürleri için işlevsel olan çocuk yetiştirme tutumlarını günlük davranışlarına yansıtmakta oldukları düşünülmektedir. Sosyalizasyon olarak bahsedilen bu sürecin daha iyi anlaşılabilmesi için ebeveynlik tarzları ve uygulamaları arasında bir ayırım yapılmasının önemli olduğu ileri sürülmektedir. Ebeveynlik tarzı (ya da stili) çocukların içerisinde büyüdüğü ‘duygusal iklim’ olarak tanımlanabilirken, ebeveyn uygulaması çocuğun sosyalizasyon sürecindeki başvurulan bazı belirli davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveyn tarzları, uygulamaları ve de davranışları kavramsal olarak farklı anlamlar taşımasına rağmen Türkçe kaynaklara göre tüm bunlar genellikle anne baba tutum ve davranışları olarak ele alınmaktadır (Sümer vd., 2010).

Literatürde yer alan ebeveyn tutumlarından kısaca bahsedilecek olup bu tutumlar şu şekilde ele alınmaktadır:

1. Demokratik Anne-Baba Tutumu
2. Otoriter Anne-Baba Tutumu,
3. İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu,
4. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu
5. Aşırı Hoşgörülü Baba Tutumu
6. Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumu
7. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu
8. Reddedici Anne Baba Tutumu

2.2.4 Demokratik anne-baba tutumu. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarını bir birey olarak görür ve onlara karşı içten ve derin bir sevgi beslerler. Aile içerisinde alınacak kararlarda çocuğun düşünceleri de göz önünde bulundurulur.

Çocuklarının ihtiyaçlarına ve fikirlerine saygı gösterirler. Bununla birlikte çocuklarının bireyselleşmesine önem verdikleri için çocuklarının yaşlarına uygun olacak şekilde sorumluluk verirler. Bu ebeveynlerin sahip oldukları temel özellikler özgüvenli ve hoşgörülü olmalarıdır. Çocuklarının yapmaları gereken davranışları şefkatli bir şekilde belirtirken, yapmamaları gereken bir davranış gözlemlediklerinde neden yapılmaması gerektiğini açıklayarak davranışlarının yanlış olduğunu anlatırlar. Bu ebeveynler çocuklarına herhangi bir şekilde şiddet uygulamazlar. Aynı zamanda çocuklarına karşı gösterdikleri sevgi, saygı ve hoşgörü herhangi bir şekilde şarta bağlı değildir ve tutarlıdır. Bu çocuklar belirli bir sınır ve kuralları olduklarının farkındadırlar, bu sınır ve kurallar çerçevesi içerisinde serbest hareket edebilirler. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarıyla iletişim kurarlar ve çizdikleri sınırların sebeplerini onlarla paylaşırlar. Eğer ki çocuk bu sınıra uymayı reddederse, ebeveyn çocuğu ile reddetmesinin sebeplerini konuşup değerlendirir. Bu nedenle ebeveyn ve çocuk arasındaki ayrışmada sınırlar söz konusu iken çocuk, kısıtlamalarla engellenmez. Ebeveynler kendi bakış açılarını çocuklara açıklarlar fakat çocuğun bireysel ilgi alanlarını da göz önünde bulundururlar (Baumrind, 1966). Bu tutuma sahip olan ebeveynler sayesinde çocukları fiziksel, mental ve sosyal açılarından sağlıklı olarak yetiştirirler. Bu çocuklar kendilerini ifade etme konusunda daha rahat olurlar ve aynı zamanda olaylara geniş bir çerçeveden bakabilen, yaratıcı, otoriteye körü körüne bağlı olmayan, çevreleriyle uyumlu şekilde hareket edebilen bireyler olurlar (Yavuzer, 1999; Pekşen ve Akça, 2012; Soyumtürk 2021).

2.2.4 Otoriter anne-baba tutumu. Bu tutumu benimsemiş olan ebeveynler çocuklarına koymuş oldukları kural ve sınırlamalara koşulsuz şekilde uyulmasını beklerler. Bu kurallara sorgulanmadan itaat edilmesi beklenir ve çocuklarının fikirleri önemsizdir. Otoriter ebeveynler çocuklarının davranış ve tutumlarını şekillendirmeyi, kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi mutlak bir kural çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışırlar. Çocuklarının davranışları kendi inanç ve doğru kabul edilen kurallar ile çelişirse cezalandırıcı yöntemlere başvururlar. Bir diğer deyişle, çocuklar ebeveynleri tarafından belirlenmiş olan kurallara uymazlar ise cezalandırılırlar. Ebeveynin cezalandırmadaki temel amacı çocuğun o kuralı benimsemesini sağlamaktır. Yapılan araştırmalara göre çocuğun ceza almasıyla istenmeyen davranış kısa sürede bırakılmış olsa dahi uzun vadede bakıldığında ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin zarar gördüğü ileri sürülmektedir. Bu ebeveynler çocuklarına karşı genellikle katı bir tutum

benimserler ve kendi ideal ve hedeflerini çocuklarına dayatmaya çalışırlar. Bu tutumu benimseyen ebeveynler kendi benimsedikleri düzenin ve geleneksel yapının korunmasını amaç edinirler. Çocuklarının aile ortamında hakkı en az düzeydedir ve çocuğun düşüncelerine önem verilmediği için ebeveynler çocuklarının düşünceleriyle ilgilenmezler. Çocukların kendi inançlarını açıklamalarına imkan tanınmaz. Otoriter ebeveynlere sahip çocuklar, kendilerini ifade etme konusunda sorun yaşarlar ve düşüncelerini ifade etme yöntemi olarak genellikle saldırganlığı benimserler. Bu şekilde kendi varlıklarını kabul ettirebileceklerini düşünürler. Ek olarak bu çocuklar, kendilerini değersiz görerek aşağılık duygusuna kapılabilirler ve bu doğrultuda daha içine kapanık bireyler haline gelebilirler. Kendi düşüncelerini önemsiz görmeye eğilimli olurlar; güvensiz ve kaygılı bireyler olarak görülürler (Baumrind, 1966; Yavuzer, 1997; King vd., 2016).

2.2.5 İlgisiz ve kayıtsız anne-baba tutumu. İlgisiz ve kayıtsız tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarını ihmal ettikleri, çocuklarının istek ve düşüncelerine herhangi bir denetim ya da kısıtlamada bulunmadıkları bilinmektedir. Bu ebeveynler çocuklarından gelen herhangi bir isteğe karşı kayıtsızdırlar. Bu kayıtsızlık ebeveynlerin çocuklarını ihmal ettikleri şeklinde de ele alınmaktadır. Bu çocuklar genellikle yalnız bırakılan, görmezden gelinen ya da dışlanan çocuklardır.

Bu ailelerde sıklıkla iletişim sorunları olduğu görülmektedir. Sevgiden yoksun bir ortamda büyüyen, ebeveynleri tarafından öncelikli isteği şefkat ve ilgi olan bu çocuklar, görülmediklerini hissettiklerinde saldırgan ve öfkeli davranışlarda bulunurlar. Aile ortamında ihmal edildikçe, çocuk ilgiyi dışarıda aramaya yönelebilir. Bu çocuklar, çoğunlukla bir yere ait olma duyguları zedelenmiş haldedir ve güven duygusunu geliştirme konusunda problem yaşarlar. Sosyal bir ortama dahil olduklarında kendilerini koruma ihtiyacı hissedebilirler. Bu koruma ihtiyacı sürekli halde ise, bu çocuklarda kronik bir kaygının oluşabileceği düşünülmektedir (Ryder, 1995; Yavuzer, 1997; Aydoğdu vd., 2016).

2.2.6 Aşırı koruyucu anne-baba tutumu. Aşırı korumacı tutumu benimseyen ebeveynler çocukları her an korumaya ihtiyaç duyuyorlarmış gibi hareket ederler. Çocuklarına karşı sürekli olarak aşırı düzeyde müdahalede bulunurlar ve bu çocuklar deyim yerinde ise; ‘el bebek gül bebek’ olarak büyürler. Çocuklarına doğruyu yanlış, nasıl davranmaları gerektiğini zorla kabul ettirmeye çalışırlar. Bu ebeveynlere göre çocuklarının karar verme yetisi neredeyse yoktur; onlar için alınması gereken

kararları çocuklarının isteklerinden bağımsız şekilde alırlar. Çocuklarının hayatlarına dair karar almayı kendilerinde hak olarak görürler. Öte yandan, çocukları yerine karar veren bu ebeveynler, çocuklarına çok az sorumluluk verirler. Çocuklarının giyeceği kıyafetten, yiyeceği yemeğe kadar her şey ebeveyn tarafından belirlenmektedir. Bu tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarının sorumluluk alma kabiliyetlerine ket vurduklarını fark etmezler, aksine onlara göre bu tutumları çocukları için gösterdikleri fedakarlıklardır ve bunun takdir edilmesini beklerler.

Aşırı korumacı ebeveynler, çocuklarının her an bir tehlike ile karşılaşacaklarını düşünürler ve bu anlamda yoğun bir kaygı yaşarlar. Bu kaygıdan dolayı çoğu zaman çocuklarını dış dünyadan uzak tutmaya çalışırlar. Yavuzer (1997), bu çocukların ‘yapay akvaryumu’ andıran bir yetiştirme ortamında büyüdüklerini, bu yapay ortama uyum sağladıklarını öne sürmüştür. Zaman içerisinde aşına oldukları yapay dünya yerine gerçek dünyayla karşılaşan bu çocuklar dışarıya karşı güvensiz hale gelirler. Böylelikle de ailelerine aşırı bağlı kalarak onlardan uzak yaşayamadıkları ileri sürülmektedir. Ebeveynlerinden ayrışması gereken, desteklerine ve sevgilerine daha az ihtiyaç duymaları gereken ve de özgür hissetmeyi arzuladıkları ergenlik döneminde dahi hiçbir kararı kendi başlarına alamazlar. Her şeyleri ebeveynleri tarafından hazır edilen bir ortamda büyüyen bu çocuklar, arkadaşlık ilişkilerinde ve de akademik yaşantılarında da aynı durumu beklerler fakat bu ortamlarda ortaya çıkan sorunlarla baş etme konusunda sorun yaşarlar. Sorumluluk almada, kendilerine dair güven duymada problem yaşarlar. Sürekli olarak başkalarının desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu çocuklar, yetişkinlik dönemlerinde kendilerini kıyasla güçsüz bireyler olarak görmeye eğilimli olurlar ve önemli işleri başaramayacaklarına inanan kimseler haline gelebilirler. Yenilgiyi kabullenmiş bir ruh hali içerisinde olurlar, bir diğer deyişle, bu kişilerde öğrenilmiş çaresizlik durumu sıklıkla rastlanmaktadır (Baumrind, 1997; Soyumtürk, 2021, s.16).

2.2.7 Aşırı hoşgörölü anne-baba tutumu. Aşırı hoşgörölü tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarının dürtülerine, arzularına ve eylemlerine karşı cezalandırıcı olmayan, aksine kabullenici ve olumlu şekilde davranırlar. Bu ebeveynlerin, kendilerini çocuklarına karşı istedikleri gibi kullanabilecekleri bir kaynak olarak sundukları düşünülmektedir. Bu doğrultuda da çocuklar ebeveynlerini taklit edebilecekleri bir ideal olarak görmezler. Ebeveynler, çocuklarının davranışlarını şekillendirmek konusunda bir çaba sarf etmezler. Bu çocuklar

davranışlarını olabildiğince kendine göre düzenler, ebeveynlerinden gelen herhangi bir kontrol ya da sınır söz konusu değildir (Baumrind, 1997). Demokratik ebeveyn tutumuna benzer şekilde bu ebeveynlerde de ilgi ve kabul söz konusudur, fakat çocuklarına gerekli noktalarda sınırlama getirme ya da çocuklarını kontrol etme gibi konularda oldukça eksiktirler. Aşırı hoşgörölü anne babaya sahip çocuklar aşırı özgür bir ortamda yetişirler, serbest ve denetim olmayan bir çevrede ‘başlarına buyruk’ büyümelerine izin verilir. Bu tutuma tek çocuklu ailelerde daha sık rastlanmaktadır. Ailede alınan kararlar çoğunlukla çocuğun inisiyatifine dayanmaktadır.

Aşırı hoşgörölü anne babaya sahip çocukların ileriki dönemlerinde stresle baş edebilme, kendini düzenleme, duygularını kontrol etme ve de sorumluluk alabilme gibi alanlarda problem yaşadıkları bilinmektedir. Ek olarak her dediği kabul görülen çocuğun, ‘doymak bilmez’ bir kişilik yapısını benimsemesinin de kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Bu çocukların nispeten bencil, çabuk sinirlenebilen, şımarık ve de istekleri yerine getirilmediğinde tahammülsüz olduğu gözlemlenmiştir. Ev ortamında her istediği yapılan çocuk, sosyal çevreye uyum sağlamakta zorluk yaşayabilir. İsteddiği olmadığı durumlarda hayal kırıklığına uğrayabilir ve kendi içlerine çekilebilirler. Bu anlamda sosyal fobik belirtiler gösterdikleri de gözlemlenmiştir (Baumrind, 1989; Darling&Steinberg, 1993; Yavuzer, 1997; Spera, 2005).

2.2.8 Tutarsız ve kararsız anne-baba tutumu. Ebeveynlerin tutarsızlığı Dwairy (2009)’e göre, kararsızlık, öngörülebilirlik ve adaletsizlik olarak üç ayrı şekilde çocuk üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilmektedir. İlk olarak kararsızlık ele alınacak olursa, ebeveyn tutarsızlığında, çocuklar kendilerine ve ebeveynlerine karşı ikircikli duygular besleyebilirler. Anne baba şefkatli ve anlayışlı olduğunda çocuk da aynı şekilde olumlu duygulara sahip olurken; ebeveynler kontrolcü ve eleştirel olduklarında çocuk olumsuz duygular deneyimleyebilir. Öngörülebilirlik üzerinden düşünüldüğünde ise, öngörülemeyen ebeveyn davranışları çocuklar için caydırıcı işleve sahip olsa da çocukların duygularını incittiği öne sürülmektedir. Bunun sonucunda da ebeveyn çocuk ilişkisinin zarar gördüğü düşünülmektedir. Adaletsizlik ise, çocukların ev, okul gibi farklı ortamlarda hatta farklı ebeveynler tarafından farklı muamelelere maruz kaldıklarında ortaya çıkabilen bir durumdur. Bu zamanlarda çocukların adaletsizliğe maruz kaldıklarını düşünmeleri sonucu bağlanma ve özdeşleşme süreçlerinin sekteye uğrayabileceği düşünülmektedir.

Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının gelişim sürecini olumsuz etkileyebilecek şekilde dengesiz ve kararsız haldedirler. Kimi zaman aşırı hoşgörüyü sahip iken kimi zaman sert bir disiplin-cezalandırma eğiliminde olabilmektedirler. Bunun sonucu olarak da çocuk, hangi durumda nasıl davranması gerektiğini anlayamamakta, hangi davranışının istenen hangisinin istenmeyen olduğunu önceden kavrayamamaktadır. Çoğunlukla, ebeveynlerin ruh hallerine göre davranışlarını ayarlamaya çalışırlar (Yavuzer, 2000). Bu tutarsızlık zamansal, durumsal ve de anne-baba üzerinden olabilmektedir. Zamansal tutarsızlık, ebeveynin bir duruma kimi zaman tepki vermez iken kimi zaman olumsuz tepki vermesi olarak ele alınabilir. Durumsal tutarsızlık ise ebeveynlerin bazı durumlarda aşırı hoşgörölü davranması bazı durumlarda ise fazla kısıtlayıcı davranmasıdır. Son olarak anne baba tutarsızlığı ise iki ebeveynin aynı duruma farklı tepkiler vermesi olarak değerlendirilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının yanında onları eleştirmeleri ve bu konuda fikir ayrılığına sahip olmaları da bu tutumu benimseyen ebeveynlerde sıkça görülmektedir. Bunun sonucunda da çocuklar ne anneyi ne de babayı dinlemeyerek kendi bildiklerini yapmaya eğilimli olabilmektedirler. Bu çocuklar sıklıkla nerede ne yapacağını bilmeyen, her şeyi onaylayan, ürkek denilebilecek bireyler olabilirler ve sıklıkla kendilerini göstermeye çalışmaya eğilimli olabilmektedirler (Yavuzer, 1997).

2.2.9 Mükemmeliyetçi anne-baba tutumu. Bu ebeveynler, kendilerine ve çocuklarına dair yüksek beklentilere, aşırı yüksek kişisel standartlara sahiptirler. Ek olarak bu tutum, başarısızlık karşısında aşırı kaygı ile karakterizedir. Bu tutumu benimseyen ebeveynlerin, çocuklarına karşı koşullu onaylama haline ve müdahaleci olmaya eğilimli oldukları düşünülmektedir. Mükemmeliyetçi ebeveynlerin kendi standartları ve normları ile fazlaca meşgul oldukları bu nedenle de çocuklarının asıl ihtiyaç ve isteklerine karşı duyarlı ve empatik cevap veremedikleri öne sürülmektedir. Kendi sahip olmadıkları arzu ve normları çocuklarının amaçları haline getirmeye çalışabilirler ve böylelikle de çocuklarının davranışlarını eleştirel bir şekilde değerlendirebilirler. Bir başka olasılık, bu ebeveynler beklentilerinin karşılanmasına bağlı olan koşullu onaya sahip olabilirler. Çocukları beklentilerini karşılasa onaylanan, kabul gören birileri iken beklenti karşılanmadığında onay görmeyen çocuklar haline gelebilirler. Ebeveynler çocuklarının yapabilme kapasitesini göz önünde bulundurmadan belirledikleri ideallere çocuklarının ulaşmasını arzularlar. Çoğu zaman çocuklar bu beklentileri yük olarak sırtlanmaya çalışırlar ve bir süre sonra

da yükün altında ezilmeye meyilli olurlar. Bunun sonucunda da sağlıklı gelişim gösteremezler. Onay arayışı içerisinde olan çocuklar ebeveynlerinden ilgi görebilmek için en iyisi olmaya çalışırlar ve olmadığı takdirde büyük bir hayal kırıklığı yaşayabilirler. Bir diğer ihtimalle ise, yüksek beklentileri olan ve bu beklentiler karşılanmadığında oldukça eleştirel olan ebeveynlere sahip bu çocuklar, yapılan olumsuz değerlendirmelerden etkilenebilirler. Bu olumsuz değerlendirmeleri içselleştirerek kendi mükemmeliyetçi hallerini geliştirmeye eğilimli hale gelebilirler (Yavuzer, 1997; Azizi, 2011; Carmo, 2021).

2.2.10 Reddedici anne-baba tutumu. Yavuzer (2008)'e göre, ebeveynlerin reddedici oluşu; çocuğun ruhsal ve bedensel ihtiyaçlarını karşılamayı aksatma ile birlikte çocuğuna karşı düşmanca duygular beslemek olarak ele alınabilmektedir. Bu tutumu benimseyen ebeveynler birçok sebepten ötürü çocuklarını istememekteler ve onlara karşı düşmanca duygulara sahip olmaktadır.

Bu tutumu benimseyen anne babalar ile büyüyen çocuklar, çoğu zaman reddedilme duygusunu hisseden, ebeveynlerinin ilgi, sevgi ve de şefkatinden yoksun kalan çocuklardır. Benlik saygıları ve özgüven gelişiminde aksaklıklar olduğu ruhsal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilenmekte olduğu bilinmektedir. Çocukluklarında her istedikleri reddedildiği için sahip oldukları şeyleri de kaybetmeye dair sürekli bir kaygı duyarlar. Diğer insanlara güvenme konusunda sorun yaşarlar ve genellikle güvensizdirler. Bu çocuklar beklenen davranışlarda bulunmalarına rağmen kabul edilmedikleri için hangi davranışın onaylandığı hangisinin onaylanmadığını ayırt etmekte zorluk çekmektedirler. Çoğu zaman diğer çocuklara nazaran daha az neşeli görünmekle birlikte, sevgisiz bir ortamda büyüdüğü için duygusal bir açlık yaşayabilmektedirler. Ebeveynleri tarafından reddedilen çocuklar duygusal olarak istikrarsız olmaya eğilimli olabilirler. Ebeveynlerinin kabulüne özellikle çocukluk döneminde daha çok ihtiyaç duyulduğu ve de bu durumun yetişkinliklerinde daha karmaşık hale geldiği öne sürülmektedir. Anne baba tutumunun olumlu oluşu çocukların ruhsal sağlığı için koruyucu bir faktör olarak ele alınmaktadır. Öte yandan, reddedici ebeveynlere sahip olan çocukların depresyon, pasiflik, umutsuzluk gibi olumsuz durumlar yaşamasının çok daha olası olduğu düşünülmektedir (Çağdaş, 2003; Geçtan, 2006; Mendo-Lázaro vd., 2019).

2.2.11 Yeme davranışı ile algılanan ebeveyn tutumu arasındaki ilişki. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında duygusal yeme bozukluğunun gelişmesi,

sürdürülmesinde kişilerin büyümüş olduğu aile ortamının oldukça etkili olduğu görülmektedir. Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin çocuklarına karşı verdikleri ilgi, bakım, şefkat açısından yetersiz olması yeme bozukluklarının gelişmesi açısından önemli bir risk faktörü olarak ele alınmaktadır (Yurtsever & Sütçü, 2017). Topham ve diğerlerinin (2011) yaptığı bir çalışma sonucunda, duygulanımlarına karşı duyarlı olan ebeveynler tarafından yetiştirilen kişilerin olumsuz duygulanımlar karşısında duygusal yeme bozukluğu geliştirmesinin çok daha düşük riskli olduğu görülmüştür.

Bireyin duygularını düzenleme becerisini kazanabilmesi ebeveynleriyle güvenli bağlanmaya sahip olması ile ilişkilendirilmektedir. Çocukluk döneminde ebeveynler ile olan etkileşimde çocuğun istek ve ihtiyaçlarının görülmesi, onlara uygun karşılıklar verilmesi sonucunda güvenli bağlanma temelini oluşturulabildiği bilinmektedir (Bowlby, 1988). Öte yandan, çocuğun ihtiyaçlarının yeteri kadar karşılanmaması, kötü ebeveynlik deneyimlerine maruz kalması halinde duygu düzenleme becerisi kazanmada zorluk yaşadığı düşünülmektedir.

Fairburn ve diğerlerine göre (2003), yeme bozukluğu tanısı alan bireylerin deneyimledikleri olumsuz duygulanımlarla baş etme kapasitesinden yoksun olmaları bozulmuş yeme davranışlarına sebep olabilir ya da var olan bozulmuş yeme davranışının sürdürülmesini desteklemektedir. Yapılan bir çalışma sonucunda yeme bozukluğu riski olan grubun olmayan gruba göre duygu regülasyonu konusunda çok daha fazla sorun yaşadıkları ortaya konmuştur. Bir diğer deyişle, risk altında olan grup olmayan gruba göre duygulanımları anlama, tanıma ve kabul etmede zorluk yaşamakla birlikte dürtülerini kontrol etmede, belirli bir amaca yönelik hareket etmede güçlük çekmektedirler (Yurtsever & Sütçü, 2017).

Schneer (2002), çocukluk döneminde istismar ya da ihmale maruz kalmış bireylerin bu durumlardan nasıl kaçabileceklerini ya da korunabileceklerini bilmedikleri için çok fazla ya da çok az yiyerek kendilerini güvende hissetmeyi amaçladıklarını ileri sürmektedir. Bakım verenlerin, çocukları ile “çok fazla” veya “çok az” temas halinde olmalarının yeme bozukluğu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Anoreksiya nervozaya sahip bireylerin, semptom şiddetlerinin anne kontrolü ve baba bakımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu kişilerin, sağlıklı bir karşılaştırma grubuna göre daha düşük düzeyde ebeveyn bakımı ve daha yüksek düzeyde ebeveyn kontrolü algıladıkları ileri sürülmektedir (Canetti vd., 2008). Bir diğer araştırma

sonucunda, yeme bozukluğu olan kişilerin olumsuz başa çıkma mekanizmalarına sahip oldukları bilinmektedir. Aynı zamanda bu kişilerin, anneden gelen bakımı düşük, anneden gelen kontrolü yüksek olarak algıladıkları bulunmuştur (Swanson vd., 2010).

2.3 Dürtüsellik

Dürtüsellik kavramı; kumar, tehlikeli miktarda içki içme, aşırı yeme, bağımlılık yapabilecek davranışlar ve öz bakım davranışları gibi çeşitli uyumsuz ve sorunlu olarak ele alınabilecek olan çeşitli davranışlarla ilişkilendirilmektedir. Dürtüsellik kavramının birleştirici bir tanımı olmamasıyla birlikte çeşitli disiplinler bu kavram için farklı tanımlamalar getirmiştir. Tanımların çeşitliliğinin bir sebebi, bir kavram olarak dürtüsellik karmaşıklığı ve heterojenliğidir. Örneğin, nörogörüntüleme bilimi alanındaki çalışmalara göre dürtüsellik, daha geç gelecek olan büyük bir ödül yerine küçük ama hemen gelecek olan seçeneği seçmek iken; doğa bilimlerine göre dürtüsellik, bireylerin bir grup davranış hakkında nasıl karar verdiğini belirleyen bir özelliktir. Bu tanımlar dürtüsellik farklı alanlarda kavramsallaştırılmasına ilişkin farklı bakış açıları sunmaktadır (Al-Hammouri vd., 2021). Davranışsal alanda çalışan uzmanlara göre dürtüsellik, “kötü tasarlanmış, erken tepki verilmiş, aşırı riskli ya da duruma uygun olmayan ve genellikle istenmeyen sonuçlara sebep olan geniş bir eylem yelpazesi”dir. Daha basit ele alınacak olursa, hazzı geciktirememeye ya da öz kontrolün zıttı olarak tanımlanabilir (Arce vd., 2006).

Öte yandan, dürtüsellik önemli bir psikolojik kavramdır. Teorisyenler tarafından ortaya atılan her büyük kişilik sisteminde mutlaka yer almaktadır. Eysenck ve Eysenck (1977) üç boyutlu kişilik teorilerinde dürtüsellik psikotikliğin ve risk almanın bileşeni olacak şekilde dahil etmişlerdir. Bu anlamda bakıldığında normal kişiliğin bir boyutu olarak düşünülebilir. Fakat yüksek düzeyde dürtüsellik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), mani, madde kötüye kullanımı gibi psikiyatrik bozukluklarla ilişkili hale gelebilmektedir. Bu nedenle de bu kişilik özelliğinin olumsuz olabileceğine işaret etmektedir (Winstanley vd., 2006). Cloninger (1993) ise, kişilik modelinde heyecan arayışı ile ilgili sorular soran, kural ve düzene aldırmandan o anın duygulanımına göre hareket etmeyi tercih etmek olarak tanımlamaktadır (Whiteside & Lynam, 2001). Cloninger’e göre dürtüsel davranış dört kalıtsal mizaç özelliğinin bir arada bulunmasıyla ortaya çıkar. Yüksek yenilik arayışı, düşük düzeyde zarardan kaçınma, düşük ısrar ve yüksek ödül bağımlılığı bu dört mizaç

özelliğidir (Favaro vd., 2004). Buss ve Plomin ise, duygusallık, aktivite ve sosyallik ile birlikte dürtüsellik de ele aldıkları dört faktörlü mizaç modelini oluşturmuşlardır. Onlara göre dürtüsellik, engelleyici kontrol durumunun ya da bir davranışı geciktirme yeteneği ile birlikte ele alınabilecek olan çok boyutlu bir mizaçtır. Oluşturdukları sisteme göre dürtüsellik diğer üç bileşeni, karar vermeden önce tüm alternatifleri ve sonuçlarını göz önünde bulundurma eğilimi, bir görev esnasında diğer caydırıcı uyaranlara karşı koyma yeteneği ve yeni uyaranlar arama ihtiyacıdır (Whiteside & Lynam, 2001). Dürtüsel olarak ele alınabilecek kişiler yalnızca kendileri için değil aynı zamanda çevresindeki kişiler için de zararlı ve olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Bu anlamda dürtüsellik, iç ve dış uyaranlara karşı kişinin kendisi ve başkalarına dair olumsuz sonuçları barındırabilecek, düşünmeksizin hızlı ve plansızca gösterilen davranışları içermektedir (Labate, 1993).

Brunner ve Hen (2007), dürtüsel bir eylem (davranış) ile kendiliğinden dürtüsellik (altta yatan psikolojik süreç) arasında bir ayrım olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kendisine sunulan iki ödülün birini kazanma olasılığını bilen bir kişi varsayın. Kişi, küçük ama hemen elde edilebilecek bir ödül ve daha büyük ancak hemen elde edilemeyen bir ödül ile karşı karşıyadır. Bu kişi iki seçeneğin de varlığını bilir ve hazzı (dürtüsellik) erteleyemediği için ilk seçeneği seçebilir. Ve bu kişinin yüksek dürtüsellikçe sahip olduğu düşünülebilir. Öte yandan, bu kişi her bir ödülü değerlendiremediği için ilk seçeneği seçseydi durum oldukça farklı olurdu. Bu durumda davranış yine dürtüsel olarak ele alınacaktır fakat davranışa sebep olan psikolojik süreç, hazzı geciktirme yeteneğinden ziyade ödül miktarını ayırt edememe olarak ele alınmaktadır (Arce vd., 2006). Birçok bileşene sahip olan dürtüsellik kavramı birçok perspektiften açıklanmaya çalışılmıştır. Nöropsikiyatrik bozuklukların patojenezinde dürtüsellik önemli bir rolü olabileceği düşünülmektedir (Yazıcı vd., 2010). Beyinde ve vücutta dürtüsellikçe sebep olan ne olabilir sorusuna da dürtüsellikğin nörobiyolojisi ile ilgilenen araştırmacılar yanıt bulmayı amaçlamışlardır.

2.3.1 Dürtüselliğin nörobiyolojisi. Bir kavramı ya da yapıyı incelemek adına yapılan ilk şey genellikle onun en temel bileşenini incelemektir. Bu nedenle de tek bir tanıma indirgenemeyen dürtüselliğin psikofarmakolijisi son 40 yılda büyük ilgi gören bir konu olmuştur. Bu anlamda insan ve hayvan deneklerle yapılan psikopatolojik çalışmalar, dürtüsellikte serotonin ve dopaminin önemli rol oynadığını ileri sürmektedirler. Dürtüsel suçlularda, depresif ve intihara meyilli bireylerde düşük seviyede beyin omurilik sıvısı ve serotonin olduğu saptanmıştır. Hayvan deneyleriyle yapılan farmakolojik çalışmalar, beyin serotonininin, geç gelecek olan büyük ödülü seçmede önemli bir rolü olduğunu öne sürmüşlerdir (Yazıcı vd. 2010). Daha spesifik olarak ele alınacak olursa, serotoninin tükenmesi ile, zaman aralıklarını tahmin etme kapasitesinde değişiklik olabileceği bununla birlikte dürtüsel davranışlarda artış görülebileceği düşünülmektedir. Dopaminin dürtüsellik üzerindeki etkisine bakıldığında; beynimizin ödül sisteminin bir parçası olan nükleus akumbenste bulunan dopamin düzeyinin artışı ile motor dürtüsellik davranışlarında artış olduğu düşünülmektedir. Öte yandan dopamin düzeyi prefrontal kortekste artış gösterdiğinde ise dürtüsel karar verme eğiliminin azaldığı ileri sürülmektedir (Arce vd., 2006; Yazıcı vd., 2010).

Uygun eylemleri seçme yeteneği, önceden planlama yeteneği ve tepki engelleme ile önemli ölçüde ilişkilidir. Birçok çalışma, prefrontal lobun dürtüselliğin bazı yönleriyle ilgili olduğunu göstermiştir. Ayrıca karar verme süreçlerinde ve dürtüsellikle ilgili mekanizmaların prefrontal lobun belirli bölümlerinde gerçekleştiği de doğrulanmıştır (Bakhshani, 2014).

Beynin prefrontal ve orbitofrontal korteksleri kontrol, karar verme ve yanıt seçme süreçlerinde oldukça önemli rol oynamaktadır. Özellikle prefrontal korteksin, davranışların inhibitör kontrolleri üzerinde ayırt edici bir rolü olduğu bilinmektedir. Dürtüselliğin özellikle ele alındığı bölge frontal bölgedir. Akıl yürütme, muhakeme edebilme, konuşma, motor yetiler, bilişsel beceriler ile ilgili süreçler bu bölgede yürütülmektedir. Ön ve üst frontal bölgelerin kişilerin hareketlerini başlatma, bitirme, yönetme ve değerlendirme konularında oldukça önemli olduğu ileri sürülmektedir. Ek olarak, prefrontal bölgenin alt kısımları kişilerin dürtü kontrollerinde oldukça etkilidir. Buradan yola çıkarak; fiziksel ya da ruhsal travma, madde kullanımı gibi sebeplerden dolayı bireylerin frontal bölgeleri zarar gördüğünde dürtüselliğe eğilim ortaya

çıkabilmektedir. Davranış kontrolünün bozulması durumu kişilerin serotonin, dopamin, glutamat, GABA, noradrenalin gibi beyin kimyasallarındaki seviyelerin düşüşü ile ilişkilendirilmektedir (Yazıcı vd., 2010). Nörobiyolojinin yanı sıra ebeveynlik tutumlarının da dürtüsellik için önemli bir etken olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle aşağıda kısaca dürtüsellik algılanan ebeveyn tutumu ile ilişkisi açıklanacaktır.

2.3.2. Algılanan ebeveyn tutumu ile dürtüsellik arasındaki ilişki. Ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim her iki tarafın da birbirinden etkilenmesini içerir. Çocuğun olası bir mizaç zorluğu, ebeveyn tutumundan kaynaklı olarak daha da büyük bir problem haline gelebilir ya da varlığını sürdürebilir (Johnston & Jassy, 2007). Copeland, 1985 yılında dürtüsel davranışlar ile ebeveyn etkileşimi arasındaki ilişki üzerine yaptığı bir çalışmada, dürtüsel çocukların ebeveynlerinden daha az tavsiye aldıklarını ileri sürmüştür. Bu anlamda, dürtüsellik ve ebeveynlik stilleri arasında olası bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Houck ve Lecuyer-Maus'un (2004) çalışmasında, ebeveynlikte sınır koyma stiline öz düzenlemeyi öğrenmede etkili olduğu ileri sürülmektedir. Benimsenen ebeveyn tutumunun, çocuklarda gelişimsel dürtüsellik dahil olmak üzere bazı psikolojik rahatsızlıklara yol açabileceği düşünülmektedir. Örneğin, evde öğrenim gören çocukların hazzı erteleme becerileri ile algıladıkları ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma, otoriter tutum ile çocukların dürtüsellik arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu öne sürmektedir (Collaway vd., 2007).

Ebeveyn tutumu ile dürtüsellik arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan bir çalışma sonucunda dürtüsellik eğilimli çocukların ebeveynlerinin genellikle otoriter ve azarlayıcı bir tutum sergiledikleri bulunmuştur. Buna benzer olacak şekilde başka bir araştırmada yüksek düzeyde dürtüsel olan bireylerin aileleri tarafından katı kurallara tabi oldukları ortaya konmuştur (Toros, 2010; Çöp vd., 2017). Dürtüsel davranışlarda bulunan kişilerin, ebeveynlerini reddedici ve denetlemesi daha az olarak algılamakta oldukları ileri sürülmektedir. Ek olarak, bu kişilerin annelerini daha sıkı disiplinli ve de daha az demokratik anneler olarak algıladıkları öne sürülmektedir (Esen Çoban, 2021). Yapılan başka bir araştırmaya göre, dürtüsel davranışları olan çocukların ebeveynlerinin onları kontrol edebilmek ve dürtüsel hareketlerini bastırabilmek amacıyla daha katı kuralları olan otoriter bir tutum benimsedikleri öne sürülmüştür (Johnston & Jassy, 2007). Üniversite öğrencileriyle yapılan başka bir

çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ile suçlu davranışlar arasındaki ilişki incelenmiş olup otoriter ebeveyn tutumu ile dürtüsel davranış olarak ele alınan suçlu davranışlar yüksek oranda ilişkili bulunmuştur (Terry, 2004).

2.3.3 Dürtüsellik ile yeme davranışları arasındaki ilişki. Genel popülasyonda da dürtüsellik artan gıda alımı ile ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. Yiyeceklerin; görüntüsünün, kokusunun ve hatta düşüncesinin iştahı tetiklediği bilinmektedir. Kısıtlı yeme davranışında bulunan bireylerin bu kısıtlamayı kontrol etme düzeylerinin azalması ile dürtüsel olarak yeme davranışlarında artış olabileceği düşünülmektedir (Ebtener vd., 2012). Favaro ve diğerlerinin (2004) yaptığı bir çalışmada bulimik özelliklere sahip kişilerin yüksek yenilik arayışı içinde bulunduğu, kısıtlayıcı yeme davranışındaki anoreksik özelliklere sahip kişilerin ise yüksek sebat puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmanın tüm örnekleme bakıldığında, dürtüsel davranışlar ile yüksek düzeyde yenilik arayışı ve düşük sebat arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öfke, üzüntü gibi duygulanımlarla karşı karşıya kalan kişilerin kendilerini rahatlatmak için pizza ya da cips gibi yüksek kalorili besinler yediği bilinmektedir. Öte yandan, heyecan verici bir haber alan kişilerin morallerini yüksek tutmak için kendilerini pasta, dondurma gibi yiyeceklerle ödüllendirdikleri ileri sürülmektedir. Bu olumlu ya da olumsuz iki duygusal uyarılma süreçlerinin bireylerin dürtüselliklerini tetiklediği düşünülmektedir. Bir noktaya kadar bu tepkiler normal olsalar da bu dürtüsellik kontrol edememek genellikle kişilerin aşırı yemesi gibi düzensiz yeme davranışlarına yol açabilmektedir (Tang, 2022). Benzer çalışmalara bakıldığında, kaygı artışı ile dürtüsel davranma arasında ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu ilişkiye paralel olarak, kaygı gibi olumsuz duygudurum deneyimleyen kişilerin aşırı yeme davranışına eğilimli oldukları düşünülmektedir. Yüksek dürtüsellikçe sahip olan katılımcıların, düşük dürtüsellikteki katılımcılara göre negatif duygudurumlarına yanıt olarak daha fazla duygusal yeme davranışında bulundukları saptanmıştır (Ebtener vd., 2012).

Tıkınırcasına yeme bozukluğuna sahip olan ve olmayan iki grup örneklemin; dürtüsellik, yeme bozukluğu psikopatolojisi, depresyon ve anksiyete puanlarını karşılaştıran bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, tıkınırcasına yeme bozukluğuna sahip kişilerin olmayanlara kıyasla dürtüsellik alt boyutlarından olan aciliyet puanlarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, kontrolsüz yemek yeme, aşırı yeme öyküsü olan kadınların, bu epizotları bildirmeyen kadınlara göre

daha yüksek aciliyet puanlarının olduğu da gör÷lmektedir. Ek olarak, kadınların, aciliyet ve aşırı yeme davranışı arasındaki ilişkiye karşı daha savunmasız oldukları ileri sür÷lmektedir (Kenny vd., 2018; Tang, 2022).

Yapılan başka bir çalışmada, katılımcılara resimler gösterilmiş ve yiyecek resmi olmayan görüntülerle karşılaştıklarında butona basmaları istenmiştir. Yiyecek ve yiyecek olmayan görüntüler rastgele olacak şekilde katılımcılara gösterilmiştir. Çalışma sonucunda, dürtü kontrolü zayıf olan katılımcıların yiyecek resmi olan görüntülere daha hızlı tepki vermeye eğilimli oldukları ve hata yapma eğilimlerinin de daha fazla olduğu gör÷lmüştür (Stice vd., 2017).

Bölüm 3

Yöntem

3.1 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 18 yaş üzeri yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın dışlama kriterleri; kişinin 18 yaşının altında olması, düzenli bir ilaç kullanıyor oluşu, aktif olarak diyet uyguluyor oluşudur. Çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılamayan 42 kişinin verileri araştırmadan çıkarılmıştır. Sonuç olarak, 203'ü kadın ve 116'sı erkek olmak üzere toplam 319 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı 18-49 olup yaş ortalamaları $X=25,9$ 'dur ($SS=6,8$).

3.2 Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2022 Mart-2023 Ocak tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçekler Google-Form kullanılarak oluşturulmuş, katılımcılara çevrimiçi olarak iletilmiştir. Araştırma için basit rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır.

3.2.1 Demografik bilgi formu. Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmış olup bu form ile katılımcıların kişisel bilgilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu formda katılımcıların yaşları, cinsiyetleri sorulmuştur. Bunlara ek olarak dışlama kriterleri hakkında bilgi almak için düzenli ilaç kullanıp kullanmadıkları ve de diyet uygulayıp uygulamadıklarına dair sorulara yer verilmiştir.

3.2.2 Young ebeveynlik ölçeği (YEBÖ). Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), anne ve babanın erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda rol aldığı düşünülen çeşitli davranış örüntülerini içeren 72 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yönergesinde, katılımcılardan anne-babalarını tarif eden davranışları her ikisi için de ayrı ayrı olacak şekilde çocukluğunda en iyi tanımlayan haliyle 1 (tamamı ile yanlış) ile 6 (ona tamamı ile uyuyor) arasında derecelendirmeleri istenmektedir. Duygusal Yoksunluk şemasını temsil eden ilk beş maddeden alınan düşük puanlar şemanın ortaya çıkışına yönelik ebeveynlik şekillerini temsil ettiği için bu beş madde ters olarak puanlanmaktadır. Yüksek puanlanan maddeler ebeveynin erken dönem uyumsuz şema oluşumuna yol açabilecek olumsuz ebeveynlik tutumları olabileceğini ileri sürmektedir. Ölçeğin özgün formunda, 17 erken dönem uyumsuz şemanın temelini meydana getirdiği düşünülen ebeveynlik tutumlarına karşılık gelen 17 alt boyut

bulunmaktadır. Bu boyutlar Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme/İstikrarsızlık, Hastalıklar ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık, Bağımlılık/Yetersizlik, Kusurluluk/Utanç, Başarısızlık, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik, Kendini Feda, Hak Görme/Büyüklik, Yetersiz Özdenetim, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Karamsarlık, Duyguları Bastırma, Cezalandırılma, Onay Arayıcılık, Boyun Eğicilik şemalarıyla ilişkilidir (Young, 1994).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması, 2008 yılında Soygüt ve diğerleri tarafından 1071 katılımcılı bir örneklem üzerinden incelenmiştir. Bu çalışmada anne ve baba formları için alt boyutlar ve maddelerde yüksek oranda örtüşme görüldüğü için YEBÖ anne ve baba formları tek bir form olarak birleştirilmiştir. Çalışma sonucunda hem anne hem de baba formu için, öz değeri 1'in üzerinde olan 10 faktörlü bir yapının uygun olduğu saptanmış ve Türkçe uyarlamasında 10 alt boyuttan oluşan 72 madde yer almaktadır. Özgün form ile paralel olacak şekilde 6'lı likert tipi ölçek kullanılmaktadır. Türkçe uyarlamada bahsedilen 10 alt boyut şu şekildedir: Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran. Ölçeğin "Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı". Ölçekte yer alan "Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı" alt boyutuna ait 1, 2, 3, 4, 5, 36, 45 ve 52 numaralı maddeler olumsuz ebeveynlik tutumlarına işaret ettikleri için ters puanlanmaktadır. Ek olarak, 63. maddenin de yer aldığı alt boyuta negatif yüklenmesi ve anlamsal ifadesi nedeni ile ters puanlanması uygun görülmüştür. Hem anne hem de baba formu için alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak saptanmıştır. Alt boyutlar anne formunda varyansın %47,69'unu açıklarken, baba formunda %51,61'ini açıklamaktadır. Anne formu için alfa iç tutarlılık katsayısı .53 ile .86 arasında değişmekte iken, baba formu için alfa iç tutarlılık katsayısı .61 ve .89 arasında değişmekte olduğu görülmüştür (Soygüt vd., 2008). Yapılan çalışmanın analizleri sonucunda, anne formu için alfa iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuş olup, alt faktörlerin alfa iç tutarlılık katsayısı .57 ve .91 arasında değişmekte olduğu saptanmıştır. Baba formuna bakıldığında ise, toplam alfa iç tutarlılık katsayısı .94 olarak saptanmış olup, alt faktörlerin alfa iç tutarlılık katsayılarının .58 ile .92 arasında değiştiği bulunmuştur.,

3.2.3 Türkçe duygusal yeme ölçeği. Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği, 2018 yılında Bilgen tarafından kişilerin duygusal yeme davranışlarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir. 5’li likert tipi (“1”Asla, “5” Neredeyse Her Zaman) olan ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan maddeleri okuyup kendilerine uygun olan seçeneği seçmeleri istenmektedir. “Gerginlik Durumlarında Yeme” (3.,17.,2.,10.,21.,9.,12.,4.,18.,1.,5. madde), “Olumsuz Duygular ile Başa Çıkabilmek için Yeme” (19.,11.,13.,16.,22.,20.,15.,30.,14.,6. madde), “Kendini Kontrol Edebilme” (26.,28.,29.,27.,23.,8. madde), ve “Uyaran Karşısında Kontrol” (24.,25.,7. madde) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

TDYÖ’nden minimum 30, maksimum 150 puan alınmaktadır. Duygusal yeme puanı ile duygusal yeme davranışı arasında pozitif bir korelasyon vardır. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach’s Alpha katsayısı .94 olarak bulunmuştur (N=30). Yapılan güvenirlik analizi sonucunda 26., 28. ve 29. maddelerin ters puanlanmasının uygun olduğu görülmüş ve bu üç madde ters puanlandığında Cronbach’s Alpha katsayısı .96 olarak saptanmıştır (N=30). Alt boyutların güvenirlik katsayıları ise; “Gerginlik Durumlarında Yeme” için .94, “Olumsuz Duygular ile Başa Çıkabilmek için Yeme” için .92, “Kendini Kontrol Edebilme” için .79 ve “Uyaran Karşısında Kontrol” için ise .63 olarak belirlenmiştir. TDYÖ’nün geçerlik çalışması için açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Öz değeri 1’den büyük olan 4 faktör saptanmıştır. 1. faktör toplam varyansın %23,2’sini, 2. faktör %23’ünü, 3. faktör %9’unu ve 4. faktör ise %7,8’ini açıklamaktadır. Dört faktör, toplam varyansın %63,6’sını açıklamaktadır. TDYÖ’nün faktör yükleri ise .33 ile .80 arasında değişiklik göstermektedir (Bilgen, 2018). Çalışmanın analizinde tüm ölçek için Cronbach alfa katsayısı .88 olarak bulunmuş olup, alt faktörler için Cronbach alfa katsayılarının .42 ile .94 arasında değiştiği saptanmıştır.

3.2.4 UPSS dürtüsel davranış ölçeği. UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği ilk olarak Whiteside ve Lynam tarafından 2001 yılında geliştirilmiştir. Whiteside ve Lynam, dürtüsellğe dair kendi teorileri ve var olan diğer teoriler ile öz bildirim ölçeklerini analiz ederek 4 alt faktörlü bir ölçek olarak geliştirmişlerdir. Bu alt faktörler şu şekildedir: “Sıkışıklık”, “Tasarlama Eksikliği”, “Sebatsızlık”, ve “Heyecan Arayışı”. 45 maddeden oluşan bu ölçekte 4’lü likert tipi (“1” Bana çok uyuyor, “4” Bana hiç uymuyor) değerlendirme kullanılmıştır. Ölçeğin özgün

formunda Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarının .73 ile .84 arasında değiştiği bulunmuştur (Whiteside&Lynam, 2001).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Yargıç ve diğerleri tarafından 2011 yılında yapılmıştır. Yapılan çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Türkçe uyarlamada alt faktörler, “Sıkışıklık” “Acelecilik”, “Tasarım Eksikliği”, “Önceden Tasarlama”, “Sebatsızlık” ise “Azim” olarak çevrilmiştir. Alt faktörlerin Cronbach Alfa katsayıları ise, “Önceden Tasarlama” için .86, “Acelecilik” için .87, “Heyecan Arayışı” için .89 ve “Azim” için .80 olarak bulunmuştur. Saptanan verilere bakıldığında; UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği'nin Türkçe formunun iyi bir geçerliliğe sahip olduğu bulunmuş ve dürtüsellik davranışını taramada başarılı olduğu bildirilmiştir (Yargıç vd., 2011). Yapılan çalışmanın analizinde, tüm ölçek için Cronbach alfa katsayısı .81 olarak saptanmıştır. Alt faktörlerin alfa katsayılarının ise .79 ile .87 arasında değişmekte olduğu bulunmuştur.

3.2.5 Veri analiz işlemleri. Algılanan ebeveynlik tutumları, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik birbiriyle olan ilişkilerini incelemek adına korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın ana değişkenleri ile korelasyon analizi yapıldıktan sonra, algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında dürtüsellik aracılığıyla değerlendirilebilmesi için regresyon analizini temel alarak Hayes tarafından geliştirilmiş olan Hayes Process yöntemi ile aracılık analizi yapılmıştır.

3.3 Sınırlamalar

Katılımcılardan elde edilen bilgiler öz bildirime dayalı olmasından dolayı kişilerin kendini savunan bir tutumla yanıtlı yanıt vermiş olabilecekleri ve de sadece doldurmuş olmak için yanlış/geçersiz yanıtlar vermiş olabilecekleri düşünülmektedir. Ölçekler kişilere çevrimiçi platformlar aracılığı ile iletilmiş olup, yanıtlama esnasında başka bir uyarının etkisi altında olup olmadıkları bilinmemektedir. Kişilerin ebeveyn algılarını ölçmek için kullanılan YEBÖ, geriye dönük (retrospective) bir ölçektir. Bu nedenle kişilerin çocukluklarını hatırlamada yanıtlı olabilecekleri dolayısıyla ölçeğe verilen yanıtların da etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak, örneklem boyutunun az olması, kadın ve erkek katılımcıların sayısının birbirinden oran olarak farklı olması ve de katılımcıların 18-49 yaş aralığında olmasından dolayı elde edilen bulgular genellenemez niteliktedirler.

Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla yapılan istatistiksel analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ana değişkenleri üzerinden analize başlanmadan önce verilerin dağılımının normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek için ölçeklerden elde edilen puanların basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre, verilerin -1.5 ile +1.5 değerleri arasında olması halinde normal dağılım varsayımı karşılanmaktadır. Bu doğrultuda incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumu alt ölçeklerinden anne ve baba formunda ayrı ayrı olmak üzere Sömürücü/İstismar Edici ve Aşırı İzin Verici/Sınırsız alt boyutları haricinde araştırma verilerinin normal dağılım varsayımını karşıladığı görülmektedir. Bu iki alt ölçek normal dağılım varsayımını karşılamadığı için regresyon analizlerine dahil edilmemiştir.

Araştırma verilerinde, Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)'de anne ve baba formları için ayrı ayrı kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve duygularını bastıran/değişime kapalı olmak üzere toplamda 20 puan türü bulunmaktadır. Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği'nde gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme ve toplam puan için 5 puan türü, UPSS Dürtüsellik Ölçeği'nde ise önceden tasarlama, acelecilik, heyecan arayışı, azim alt ölçekleri ve toplam puan için 5 puan türü kullanılmıştır.

İlk olarak, Demografik Bilgi Formu ile elde edilen verilerin analiz bulguları yer almaktadır. Katılımcıların %63,6'sının (n=203) kadın, %34,4'ünün (n=116) erkek olduğu, yaş ortalamalarının ise 25,6 (min=18, max=49) olduğu görülmüştür.

4.1 Araştırmanın Değişkenleri İçin Korelasyon Analizleri

Katılımcıların anne ve babalarına ilişkin algılanan ebeveyn tutumları (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran), duygusal yeme davranışları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) ve dürtüsellikleri (önceden tasarlama, acelecilik, heyecan arayışı, azim) arasındaki ilişkilerin incelenebilmesi için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Tablo 1’de YEBÖ’nün anne formundaki alt boyutlar ile duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki korelasyon analiz sonuçları, Tablo 2’de ise baba formundaki alt boyutlar ile duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki korelasyon analiz sonuçları yer almaktadır.

Jawlik (2016), korelasyon katsayılarını (r), “.00-.10 ‘yok’; .10-.30 ‘zayıf’, .30-.50 ‘orta’; .50-.70 ‘güçlü’; .70-1.00 ‘çok güçlü’ olarak kabul edildiğini ileri sürmüştür. Bu doğrultuda çalışma sonucunda elde edilen korelasyon analiz bulgularına göre;

Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.27$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.24$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.24$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.26$), kendini kontrol edebilme ($r=-.24$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Anneye yönelik algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.29$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.28$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.27$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.17$), kendini kontrol edebilme ($r=-.26$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.28$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.27$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.26$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.22$), kendini kontrol edebilme ($r=-.24$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Anneye yönelik algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.19$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.16$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.17$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.19$), kendini kontrol edebilme ($r=-.19$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.30$) ile orta düzeyde, gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.29$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.27$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.24$), kendini kontrol edebilme ($r=-.25$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur

Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.20$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.19$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.18$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.15$), kendini kontrol edebilme ($r=-.20$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Son olarak anneye yönelik algılanan duygularını bastıran/değişime kapalı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.19$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.17$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.18$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.14$), kendini kontrol edebilme ($r=-.18$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıpılayıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.14$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.13$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.12$), uyaran karşısında kontrol ($r=-.13$), kendini kontrol edebilme ($r=-.15$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya yönelik algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.11$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.12$), kendini kontrol edebilme ($r=-.13$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya ilişkin algılanan küçümseyici ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.27$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.28$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.25$), uyaran karşısında

kontrol ($r=-.12$), kendini kontrol edebilme ($r=-.28$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.18$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.20$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.16$), kendini kontrol edebilme ($r=-.14$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya yönelik algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveyn tutumu ile kendini kontrol edebilme ($r=-.11$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Babaya yönelik algılanan kötümser/endişeli ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.14$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.15$), olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ($r=.12$), kendini kontrol edebilme ($r=-.15$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı toplam puanı ($r=.12$), gerginlik durumlarında yeme davranışı ($r=.12$), kendini kontrol edebilme ($r=-.19$) arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Son olarak babaya ilişkin algılanan duygularını bastıran/değişime kapalı ebeveyn tutumu ile kendini kontrol edebilme ($r=-.12$) arasında zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Duygusal yeme davranışı toplam puanı ve dürtüsellik arasında ($r=.24$) zayıf düzeyde, yine duygusal yeme davranışı toplam puanı ile acelecilik ($r=.41$) arasında orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Gerginlik durumlarında yeme davranışı ile dürtüsellik ($r=.22$), acelecilik ($r=.38$) arasında düşük ve orta düzeyde ilişkiler olduğu görülmüştür.

Olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı ile dürtüsellik ($r=.23$), acelecilik ($r=.38$) arasında düşük ve orta düzeyde ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Uyaran karşısında kontrol ile dürtüsellik ($r=-.23$), acelecilik ($r=-.28$) arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Son olarak, kendini kontrol edebilme ile dürtüsellik ($r=-.18$), acelecilik ($r=-.35$) arasında düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Tablo 2

YEBÖ-A ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.Kuralcı	1																	
2.DBYB	-.14**	1																
3.Küçümseyici	.65**	-.25**	1															
4.Evhamlı	.47**	0.05	.27**	1														
5.Koşullu	.72**	-0.1	.50**	.33**	1													
6.Kötümser	.54**	-.19**	.58**	.39**	.45**	1												
7.Cezalandırıcı	.65**	-.23**	.71**	.29**	.59**	.55**	1											
8.Değişime Kapalı	.48**	-0.09	.40**	.27**	.41**	.40**	.29**	1										
9.Duygusal Yeme	.27**	-0.02	.29**	.28**	.19*	.30**	.20**	.19*	1									
10.GDY	.24**	-0.04	.29**	.27**	.16*	.29**	.19**	.17*	.97**	1								
11.ODBÇY	.24**	-0.03	.27**	.26**	.17*	.27**	.18**	.18*	.97**	.93**	1							
12.UKK	-.26**	0.01	-.17*	-.22**	-.19*	-.24**	-.15*	-.14*	.66**	.56**	.58**	1						
13.KKE	-.24**	0.02	-.26**	-.24**	-.19*	-.25**	-.18*	.59**	.51**	.51**	.37**	.37**	1					
14.Dürtüsellik	-.13*	-.11*	-0.02	-.16*	-.12*	-0.03	-0.08	-0.06	.24**	.22**	.23**	-.23**	-.18*	1				
15.ÖncedenTasarlama	-0.05	-0.1	0.02	-.13*	-0.08	-0.02	-0.01	-0.06	-0.01	0	-0.03	0.03	0	.33**	1			
16.Acelelilik	-.18*	0.09	-.21**	-.13*	-0.07	-.19**	-.21**	0	.41**	.38**	.38**	-.28**	-.35**	.46**	.41**	1		
17.Azım	0	-0.09	0.08	-0.03	-0.05	0.07	0.02	-0.01	-0.01	0	-0.02	-0.02	-0.02	.46**	.41**	-.18*	1	
18.Heyecan Arayışı	-0.05	-.17*	0.05	-0.04	-0.04	0.07	0.03	-0.08	0.03	0.02	0.02	.13*	0	.69**	-.14*	.16*	0.03	1

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. DBYB= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı; GDY = Gerginlik Durumlarında Yeme, ODBÇY= Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek için Yeme, UKK= Uyarın Karşısında Kontrol, KKE= Kendini Kontrol Edebilme

Tablo 1

YEBÖ-B ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.Kuralcı	1																	
2.DBYB	-.34**	1																
3.Küçümseyici	.64**	-.68**	1															
4.Evhamlı	.45**	0.06	.24**	1														
5.Koşullu	.69**	-.14*	.38**	.24**	1													
6.Kötümser	.55**	-.33**	.52**	.30**	.45**	1												
7.Cezalandırıcı	.55**	-.45**	.69**	.23**	.45**	.45**	1											
8.Değişime Kapalı	.50**	-.30**	.34**	.22**	.39**	.35**	.33**	1										
9.Duygusal Yeme	.14*	.11*	.27**	.18*	0.09	.14*	.12*	0.06	1									
10.GDY	.13*	.12*	.28**	.20**	0.08	.15*	.12*	0.05	.97**	1								
11.ODBÇY	.12*	0.1	.25**	.16*	0.07	.12*	0.09	0.04	.97**	.93**	1							
12.UKK	-.13*	0	-.12*	-0.09	-0.1	-0.08	-0.06	-0.06	.66**	.56**	.58**	1						
13.KKE	-.15*	-.13*	-.28**	-.14*	-.11*	-.15*	-.19*	-.12*	.39**	.51**	.51**	.37**	1					
14.Dürtüsellik	-0.08	-.12*	-0.01	-.12*	-0.08	0	-0.01	0	.24**	.22**	.23**	-.23**	-.18*	1				
15.ÖncedenTasarlama	-0.05	-0.07	0.05	-.12*	-.11*	-0.05	0	-.13*	-0.01	0	-0.03	0.03	0	.33**	1			
16.Acelelilik	-0.09	.13*	-.19*	-0.1	0.01	-0.08	-.11*	0	.41**	.38**	.38**	-.28**	-.35**	.46**	.41**	1		
17.Azım	-0.04	-.13*	0.06	-0.04	-0.07	0	-0.03	0	-0.01	0	-0.02	-0.02	-0.02	.46**	.41**	-.18*	1	
18.Heyecan Arayışı	0	-.17*	0.05	-0.01	-0.02	0.1	0.08	0.09	0.03	0.02	0.02	.13*	0	.69**	-.14*	.16*	0.03	1

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. DBYB= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı; GDY = Gerginlik Durumlarında Yeme, ODBÇY= Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek için Yeme, UKK= Uyarın Karşısında Kontrol, KKE= Kendini Kontrol Edebilme

4.2 Algılanan Anne Tutumlarının Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına Dair Regresyon Analizi

İlk olarak YEBÖ ölçeğinin anne formunun alt boyutları (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran) ile duygusal yeme ölçeğinin alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) regresyona dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarını yorumlama aşamasına geçmeden değişkenler arasında çoklu doğrusallık probleminin (multicollinetary) var olup olmadığını görmek amacı ile varyans büyütme faktörü (VIF) ile tolerans değerlerine bakılmıştır. Hair ve ark. (1995)'a göre, VIF değerinin 10'dan yüksek olması ve tolerans değerinin 0.2'den küçük olması durumu çoklu doğrusallık sorunu olarak kabul edilmektedir. Analiz sonuçlarına bakıldığında herhangi bir çoklu doğrusallık sorunu görünmemektedir ($VIF_{maks} = 1.028$, $Tolerans_{min} = 0.986$).

Regresyon analizinin ilk aşamasında algılanan anne tutumlarının alt boyutları ile duygusal yeme davranışı toplam puanı analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre algılanan anne tutumlarının modele anlamlı bir katkısı olduğu [$R^2 = .13$, $F(1,319) = 48.7$, $p < .01$] ve duygusal yeme davranışındaki varyansın %13'ünü açıkladığı bulunmuştur.

Sonuçlara bakıldığında, kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .51$, $t = 5.12$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .74$, $t = 3.48$, $p < .01$), aşırı koruyucu/evhamlı ($\beta = .28$, $t = 5.35$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .80$, $t = 5.57$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = 1.78$, $t = 5.72$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = 1.20$, $t = 3.80$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = 1.36$, $t = 3.49$, $p < .01$) alt boyutlarının duygusal yeme davranışını anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3

Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.51	5.12	.28	.08	.000
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.80	5.57	.30	.09	.000
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.17	5.35	.28	.08	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.74	3.48	.19	.04	.001
Kötümser/Endişeli	1.78	5.72	.30	.09	.000
Cezalandırıcı	1.20	3.80	.20	.04	.000
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	1.36	3.49	.19	.03	.001

Algılanan anne tutumlarının duygusal yeme davranış ölçeğinin alt boyutlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizleri yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .19$, $t = 4.50$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .33$, $t = 5.37$, $p < .01$), aşırı koruyucu/evhamlı ($\beta = .48$, $t = 5.05$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .27$, $t = 2.98$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .74$, $t = 5.47$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .48$, $t = 3.53$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .52$, $t = 3.08$, $p < .01$) alt boyutlarının duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan gerginlik durumlarında yeme davranışını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4

Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Gerginlik Durumlarında Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.19	4.50	.24	.06	.000
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.33	5.37	.29	.08	.000
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.48	5.05	.27	.08	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.27	2.98	.17	.03	.003
Kötümser/Endişeli	.74	5.47	.30	.09	.000
Cezalandırıcı	.48	3.53	.20	.04	.000
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.52	3.08	.17	.03	.002

Kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .19$, $t = 4.55$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .30$, $t = 5.05$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .45$, $t = 4.91$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .28$, $t = 3.14$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .68$, $t = 5.16$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .43$, $t = 3.36$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .53$, $t = 3.26$, $p < .01$) alt boyutlarının ise anlamlı şekilde duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışını ön gördüğü bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5

Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek İçin Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.19	4.55	.25	.06	.000
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.30	5.05	.27	.08	.000
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.45	4.91	.27	.07	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.28	3.14	.17	.03	.002
Kötümser/Endişeli	.65	5.16	.28	.08	.000
Cezalandırıcı	.48	3.36	.19	.04	.001
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.53	3.26	.18	.03	.001

Kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .05$, $t = 4.84$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .05$, $t = 3.14$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .10$, $t = 4.12$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .08$, $t = 3.48$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .15$, $t = 4.47$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .09$, $t = 2.70$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .11$, $t = 2.68$, $p < .01$) alt boyutlarının duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan uyarıcı karşısında kontrolü anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6

Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Uyarıcı Karşısında Kontrolü Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R ²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.05	4.84	.26	.07	.000
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.05	3.14	.17	.03	.002
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.10	4.12	.23	.05	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.08	3.48	.19	.04	.001
Kötümser/Endişeli	.15	4.47	.24	.06	.000
Cezalandırıcı	.10	2.70	.15	.02	.007
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.11	2.68	.15	.02	.008

Kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .04$, $t = 4.51$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .06$, $t = 4.81$, $p < .01$), aşırı koruyucu/evhamlı ($\beta = .09$, $t = 4.40$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .07$, $t = 3.50$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .13$, $t = 3.64$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .11$, $t = 3.81$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .11$, $t = 2.28$, $p < .01$) alt boyutlarının duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan kendini kontrol edebilmeyi anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7

Anneye Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Kendini Kontrol Edebilme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.04	4.51	.25	.06	.000
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.06	4.81	.26	.07	.002
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.09	4.40	.24	.06	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.07	3.50	.19	.04	.001
Kötümser/Endişeli	.13	4.64	.25	.06	.000
Cezalandırıcı	.11	3.81	.20	.04	.000
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.11	2.28	.18	.03	.001

4.3 Algılanan Baba Tutumlarının Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına Dair Regresyon Analizi

Araştırmanın bu bölümünde algılanan ebeveyn tutum ölçeğinin baba formunun alt boyutları (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran) ile duygusal yeme ölçeğinin alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) regresyona dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarını yorumlama aşamasına geçmeden değişkenler arasında çoklu doğrusallık probleminin (multicollinetary) var olup olmadığını görmek amacı ile varyans büyütme faktörü (VIF) ile tolerans değerlerine bakılmıştır. Hair ve ark. (1995)'a göre, VIF değerinin 10'dan yüksek olması ve tolerans değerinin 0.2'den küçük olması durumu çoklu doğrusallık sorunu olarak kabul edildiği bilindiği için

analiz sonuçlarına bakıldığında herhangi bir çoklu doğrusallık sorunu görünmemektedir ($VIF_{maks}= 1.019$, $Tolerans_{min}= 0.981$).

İlk olarak, regresyon analizi için algılanan baba tutumlarının alt boyutları ile duygusal yeme davranışı toplam puanı analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre algılanan baba tutumlarının modele anlamlı bir katkısı olduğu [$R^2 = .07$, $F(1,319) = 26.1$, $p < .01$] ve duygusal yeme davranışındaki varyansın %7'sini açıkladığı görülmüştür.

Modeli oluşturan alt boyutların bağımsız etkilerine bakıldığında, kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .25$, $t = 2.61$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .67$, $t = 5.17$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .81$, $t = 3.41$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .98$, $t = 2.68$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .86$, $t = 2.28$, $p < .01$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($\beta = -.27$, $t = -2.00$, $p < .05$) alt boyutlarının duygusal yemeyi anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur (Tablo 8).

Tablo 8

Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Duygusal Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R^2	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.25	2.61	.15	.02	.009
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.67	5.17	.28	.08	.000
Aşırı Korumacı/Evhamlı	.81	3.41	.19	.04	.001
Kötümser/Endişeli	.98	2.68	.15	.02	.008
Cezalandırıcı	.86	2.28	.13	.02	.023
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	-.27	-2.00	.11	.01	.046

Ardından, duygusal yeme davranış ölçeğinin alt boyutları regresyona dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .10$, $t = 2.49$, $p < .05$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .29$, $t = 5.22$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .27$, $t = 3.66$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .44$, $t = 2.76$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .37$, $t = 2.32$, $p < .01$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($\beta = -.12$, $t = -2.20$, $p < .05$) alt boyutlarının duygusal yemenin alt boyutu olan gerginlik durumlarında yeme davranışını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 9

Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Gerginlik Durumlarında Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R^2	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.10	2.49	.14	.02	.013
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.29	5.22	.28	.08	.000
Aşırı Korumacı/Evhamlı	.27	3.66	.20	.04	.000
Kötümser/Endişeli	.44	2.76	.15	.02	.006
Cezalandırıcı	.37	2.32	.12	.02	.021
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	-.12	-2.20	.12	.01	.028

Kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .08$, $t = 2.16$, $p < .05$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .25$, $t = 4.65$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .30$, $t = 3.05$, $p < .01$), kötümser/endişeli ($\beta = .68$, $t = 5.16$, $p < .01$) alt boyutlarının ise anlamlı şekilde duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışını ön gördüğü bulunmuştur (Tablo 10).

Tablo 10

Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Olumsuz Duygularla Başa Çıkabilmek İçin Yeme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R^2	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.08	2.16	.12	.01	.031
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.25	4.65	.25	.06	.000
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.30	3.05	.17	.03	.002
Kötümser/Endişeli	.35	2.24	.12	.02	.025

Kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .02$, $t = 2.28$, $p < .05$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .03$, $t = 2.21$, $p < .01$) alt boyutlarının duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan uyarıcı karşısında kontrolü anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11

Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Uyarıcı Karşısında Kontrolü Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R^2	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.02	2.38	.13	.02	.018
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.03	2.21	.12	.02	.028

Son olarak, kuralcı/kalıplayıcı ($\beta = .02$, $t = 2.74$, $p < .01$), küçümseyici/kusur bulucu ($\beta = .06$, $t = 4.81$, $p < .01$), aşırı koyucu/evhamlı ($\beta = .05$, $t = 2.57$, $p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .04$, $t = 2.05$, $p < .05$), kötümser/endişeli ($\beta = .09$, $t = 2.81$, $p < .01$), cezalandırıcı ($\beta = .12$, $t = 3.47$, $p < .01$), değişime kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .07$, $t = 2.21$, $p < .05$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($\beta = -.02$, $t = -2.34$, $p < .05$)

.05) alt boyutlarının duygusal yeme ölçeğinin alt boyutu olan kendini kontrol edebilmeyi anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12

Babaya Yönelik Algılanan Ebeveyn Tutumunun Kendini Kontrol Edebilme Davranışını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

	β	t	R	R²	p
Kuralcı/Kalıplayıcı	.02	2.74	.15	.02	.006
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.06	5.27	.28	.08	.000
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.05	2.57	.14	.02	.000
Koşullu/Başarı Odaklı	.04	2.05	.11	.01	.041
Kötümser/Endişeli	.09	2.81	.15	.02	.005
Cezalandırıcı	.12	3.47	.19	.04	.001
Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.07	2.21	.12	.02	.028
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	-.02	-2.34	.13	.02	.020

4.4 Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolü

Algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında dürtüselliğin aracı rolünün değerlendirilebilmesi için Hayes tarafından geliştirilmiş olan regresyon analizini temel alan Hayes Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi (The Parallel Multiple Mediator Analysis, PROCESS) yapılmıştır. Araştırmada, anne ve babaya dair algılanan ebeveyn tutumları yordayıcı değişken olarak ele alınırken, duygusal yeme davranışı yordanan değişken olarak değerlendirilmiştir. Dürtüsellik ise aracı değişken

olarak ele alınmıştır. SPSS PROCESS Macrosu (Hayes, 2017) versiyon 4.1 eklentisi aracı modelin test edilmesi için kullanılmıştır. Çalışma için Hayes'in aracılık modellerinden model 4 tercih edilmiş olup tüm analizlerde 5000 bootstrap örnekleme kullanılmıştır. Ek olarak, güven aralığı %95 olarak alınmıştır (Hayes, 2017).

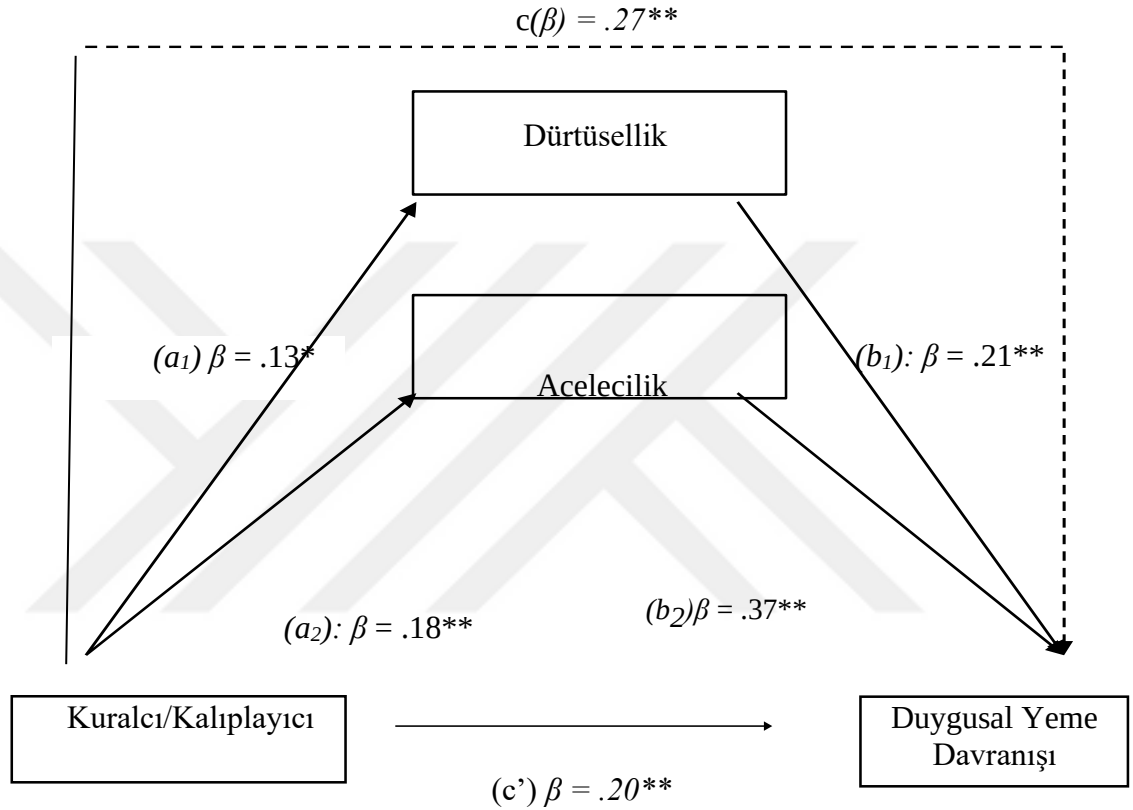
4.4.1 Anneye İlişkin Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüsellik Aracı Rolü. Regresyon analizinde elde edilen bulgular doğrultusunda anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik tutumları yordayıcı değişken olarak test edilirken duygusal yeme davranışı ve alt boyutları yordanan değişken olarak ele alınmıştır. Korelasyon analizinde anlamlı çıkan dürtüsellik ölçeği alt boyutları ise aracı değişken olarak ele alınıp analize dahil edilmiştir.

Anneye ilişkin aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide önceden tasarlanan aracı rolü incelendiğinde, ($b_1: \beta = .02, SH = .12, p < .001, GA [-.18, .31]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı, ($b_2: \beta = -.002, SH = .12, p > .05, GA [-.25, .24]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı, ($b_3: \beta = .06, SH = .33, p > .05, GA [-.02, .10]$) uyaran karşısında kontrolü, ($b_4: \beta = .03, SH = .02, p > .05, GA [-.04, .00]$) ve kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Bu nedenle analiz yürütülmemiştir.

Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı ve dürtüsellik alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı dürtüsellik toplam puanı [$F(2,317) = 23.38, p < .001$] ve açıklanan varyansın %6 olduğu, acelecilik [$F(2,317) = 26.31, p < .001$] ve açıklanan varyansın %7 olduğu bulunmuştur.

Anneye ilişkin kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik tutumunun dürtüsellik ($a_1: \beta = .13, SH = .04, p < .001, GA [-.21, -.02]$) ve dürtüsellik alt boyutu olan acelecilik ($a_2: \beta = .18, SH = .02, p < .001, GA [-.12, -.03]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan dürtüsellik ($b_1: \beta = .21, SH = .11, p < .001, GA [-.68, -.23]$) ve alt boyut olan aceleciliğin ($b_2: \beta = .37, SH = .21, p < .001, GA [-1.9, -1.1]$) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi anlamlıdır. Kuralcı/kalıplayıcı

anne tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .27, SH = .10, p < .001, GA [.31, .70]$) (Şekil 1). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .20, SH = .09, p < .01, GA [.20, .57]$).

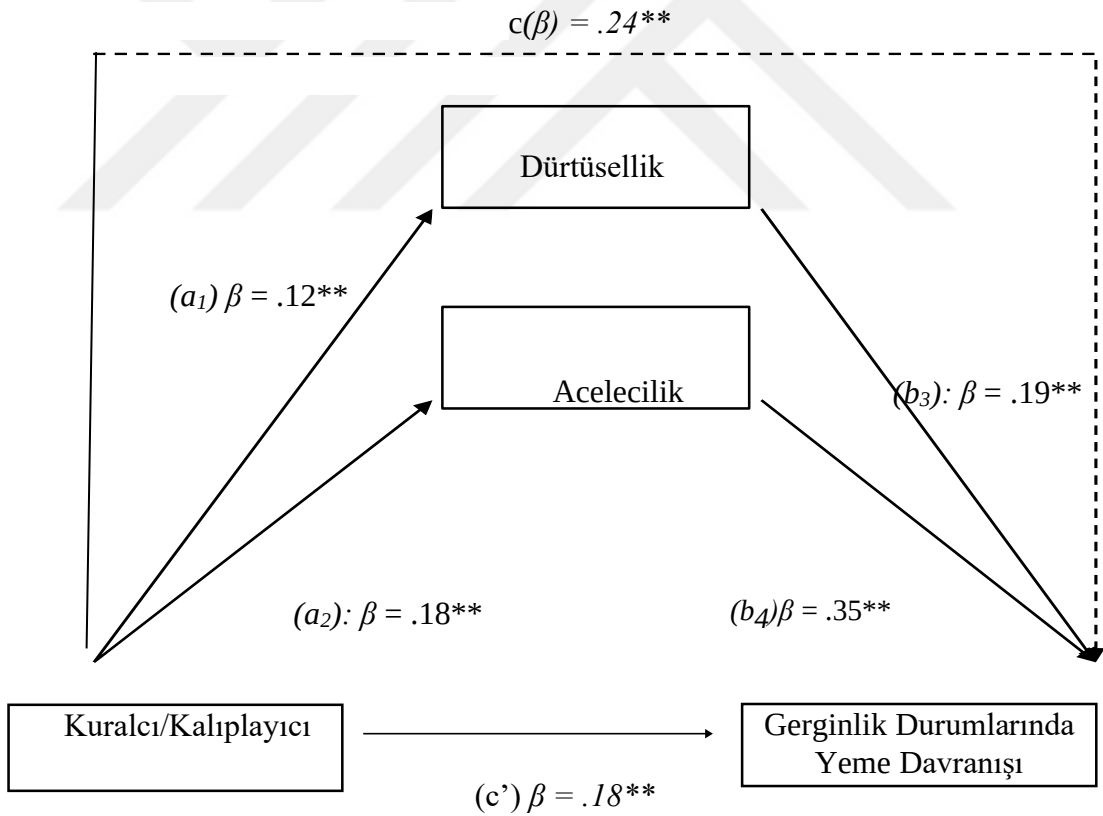
Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 1. Anneye ilişkin algılanan Kuralcı/Kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

Hayes (2017)'e göre, regresyon analizi sonucunda elde edilen dolaylı etki güven aralığı alt ve üst sınırları arasında 0 değeri bulunuyorsa, analize dahil edilen değişken tam aracı değişken olarak kabul edilmemekte, kısmi aracı değişken olarak ele alınmaktadır. Bu anlamda bakıldığında, kuralcı/kalıplayıcı anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı kısmi aracı

değişken (GA [-.001, .098]) olarak, acelecilik ise tam aracı değişken olarak (GA [.04, .21]) etki göstermektedir.

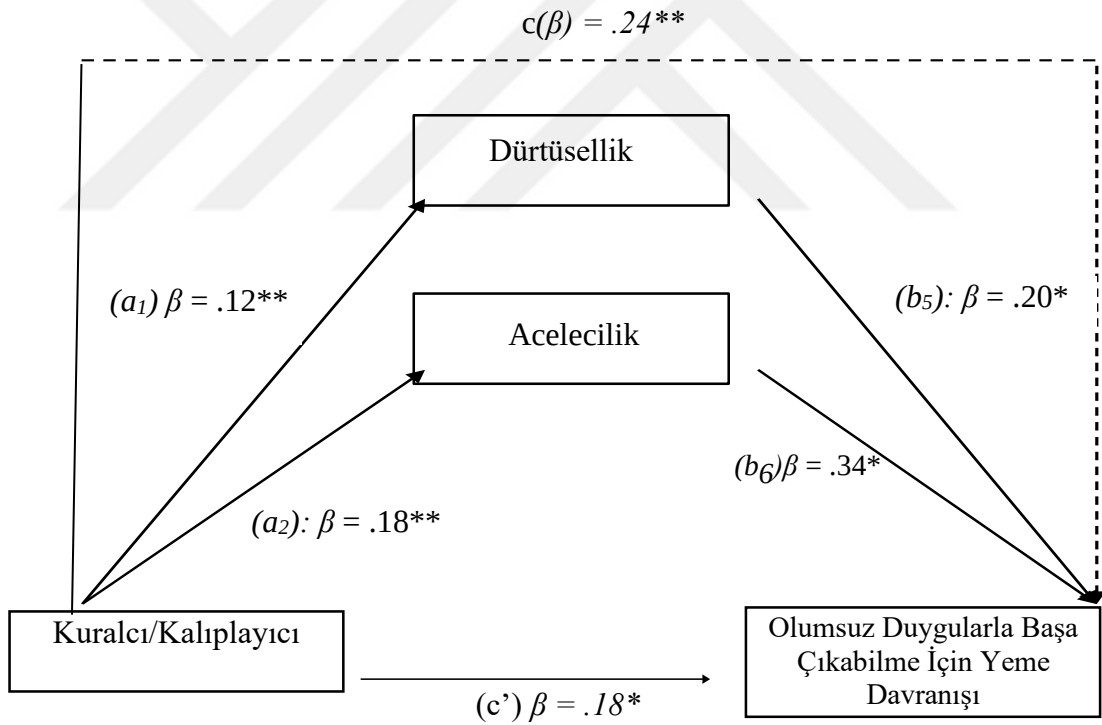
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile kuralcı kalıplayıcı anne tutumu arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan dürtüselliğin (b_3 : $\beta = .19$, $SH = .05$, $p < .001$, GA [-.27, -.08]) ve aceleciliğin (b_4 : $\beta = .35$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [-.82, -.45]) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Kuralcı/kalıplayıcı anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .24$, $SH = .04$, $p < .001$, GA [.11, .28]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .18$, $SH = .04$, $p < .01$, GA [.06, .22]) (Şekil 2). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda dürtüsellik (GA [.00, .039]) ve acelecilik (GA [.01, .09]) tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır.

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 2 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

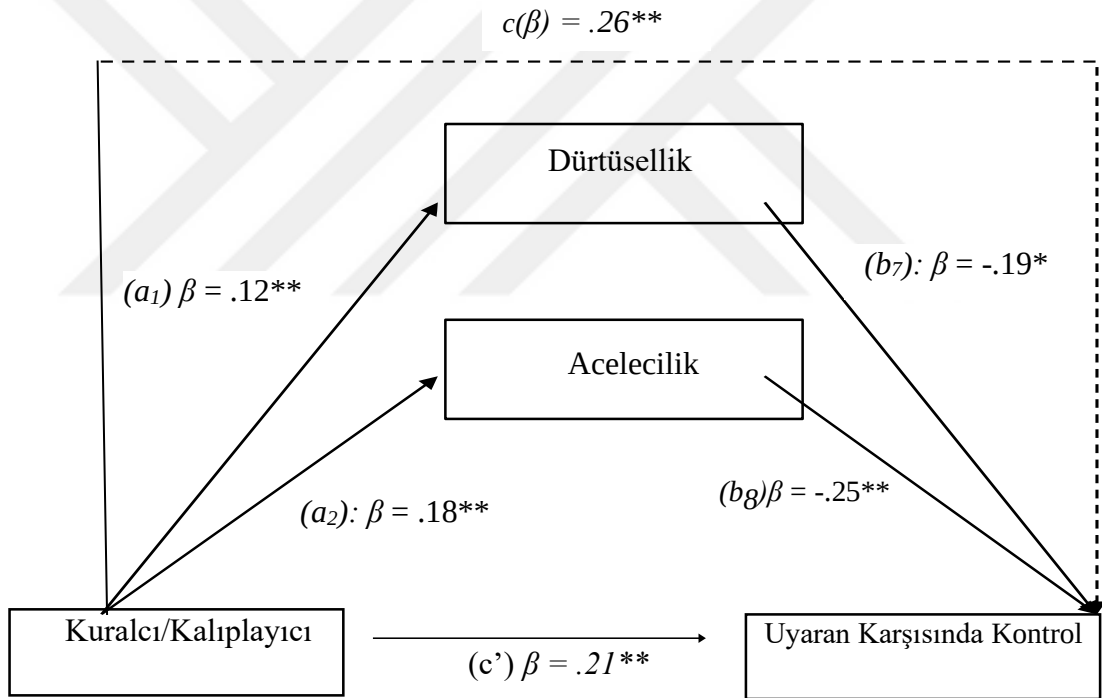
Aracı değişken olan dürtüsellik ($b_5: \beta = .20, SH = .04, p < .001, GA [-.28, -.09]$) ve aceleciliğin ($b_6: \beta = .34, SH = .09, p < .001, GA [-.79, -.43]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Kuralcı/kalıplayıcı anne tutumunun olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .24, SH = .04, p < .001, GA [.11, .28]$) (Şekil 3). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunduğu için dürtüsellik ($GA [-.001, .052]$) kısmi aracı değişken acelecilik $GA [.01, .08]$) ise tam aracı değişken olarak değerlendirilmiştir. Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .18, SH = .04, p < .01, GA [.06, .22]$).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 3 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

Benzer şekilde dürtüsellik aracı değişkeninin ($b_7: \beta = -.19, SH = .01, p < .001, GA [-.06, -.01]$) ve aceleciliğin ($b_8: \beta = -.25, SH = .02, p < .001, GA [-.16, -.06]$) uyaran karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Kuralcı/kalıplayıcı anne tutumunun uyaran karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .26, SH = .01, p < .001, GA [.03, .07]$). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, dürtüsellüğün ($GA [.00, .011]$) ve aceleciliğin ($GA [.00, .01]$) tam aracı değişken olduğu görülmektedir (Şekil 4). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .21, SH = .01, p < .01, GA [.02, .06]$).

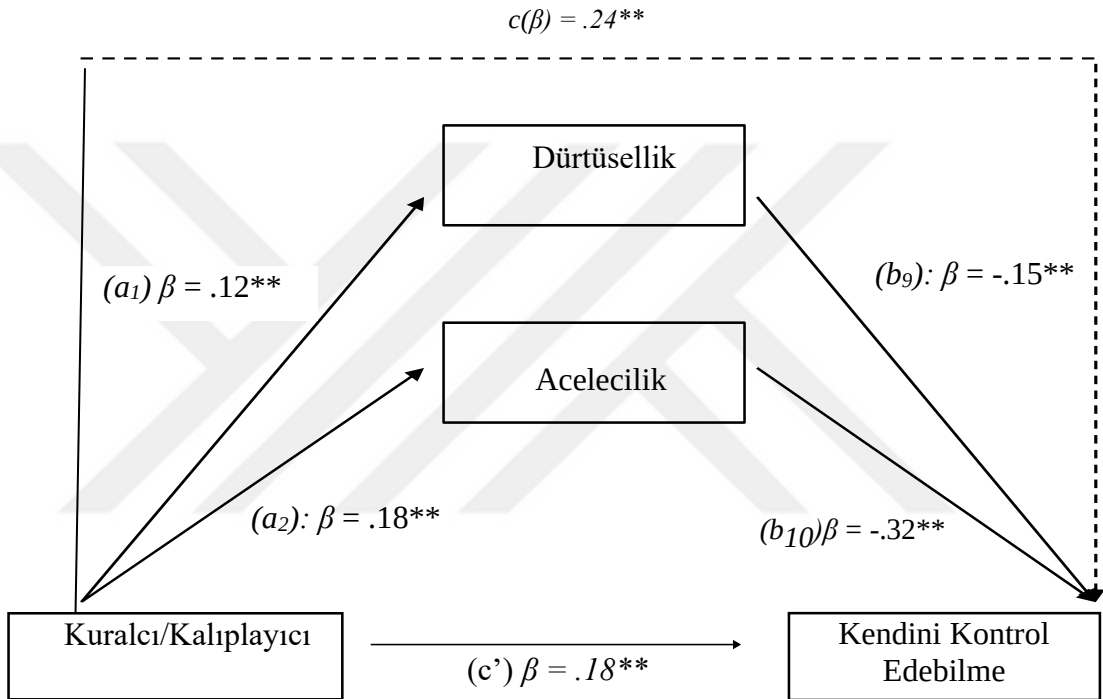

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 4 Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

Son olarak, dürtüsellüğün ($b_9: \beta = -.15, SH = .01, p < .001, GA [-.05, -.01]$) ve aceleciliğin ($b_{10}: \beta = -.32, SH = .02, p < .001, GA [-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir.

Kuralcı/kalıplayıcı anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .24, SH = .009, p < .001, GA [.02, .06]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, dürtüsellik (GA $[-.001, .038]$) kısmi aracı değişken olarak aceleciliğin (GA $[.00, .01]$) ise tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir (Şekil 5). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .18, SH = .009, p < .01, GA [.01, .05]$).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

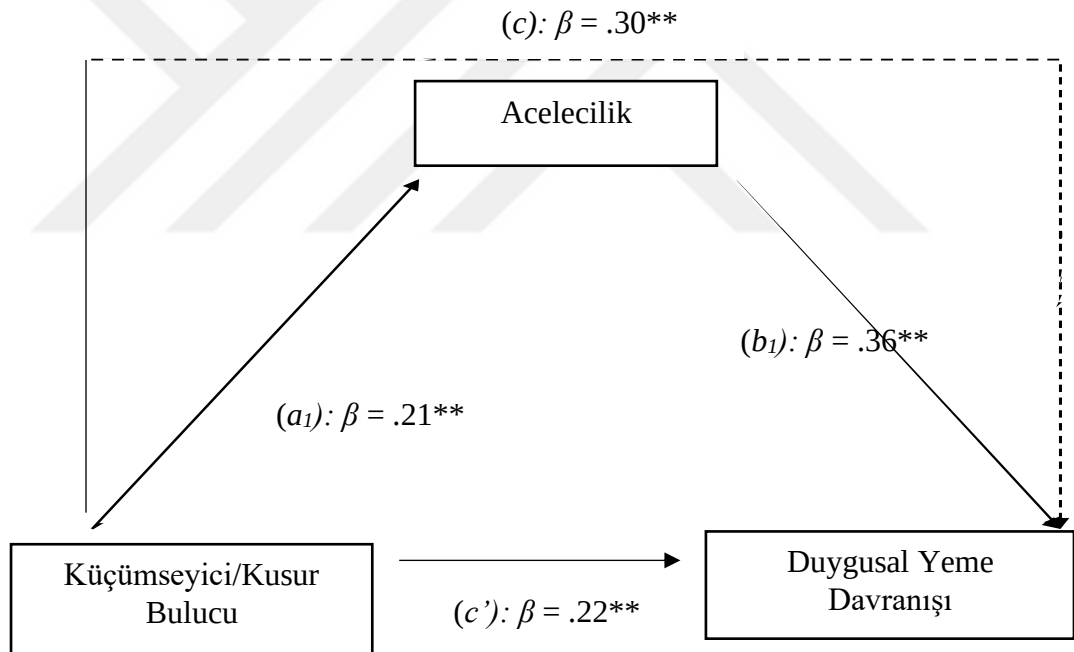
Şekil 5. Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

Sonuç olarak, anneye ilişkin kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutum algısı dürtüsellik aracılığı ile duygusal yeme davranışını anlamlı olarak yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak

anlamli çıktığı [$F(2,317) = 31.28, p < .001$] ve açıklanan varyansın %9 olduğu bulunmuştur.

Küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumunun acelecilik ($a_1: \beta = .21, SH = .03, p < .001, GA [-.20, -.06]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamli düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_1: \beta = .36, SH = .21, p < .001, GA [-1.9, -1.0]$) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi anlamlidir. Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlidir ($c: \beta = .30, SH = .14, p < .001, GA [.52, 1.0]$). Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide acelecilik tam aracı değişken ($GA [.08, .35]$) olarak etki göstermektedir. Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamli etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .22, SH = .13, p < .01, GA [.32, .85]$) (Şekil 6).

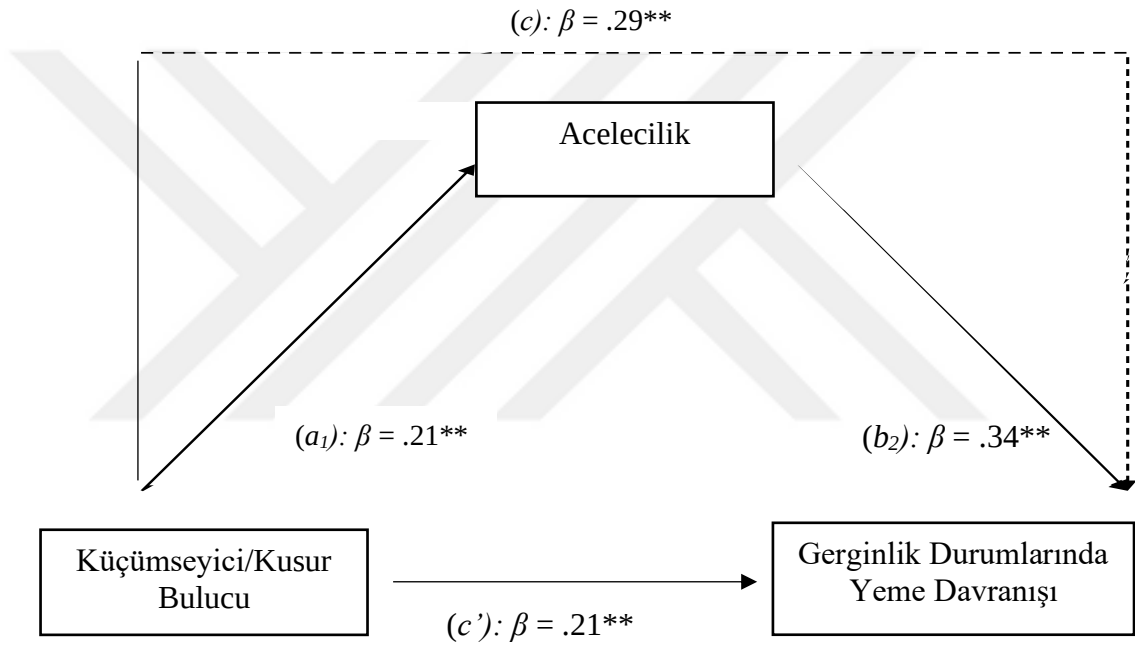

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 6. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile küçümseyici/kusur bulucu anne tutumu arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı

değişken olan aceleciliğin (b_2 : $\beta = .34$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.79, -.43]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .29$, $SH = .06$, $p < .001$, GA $[.21, .45]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda acelecilik tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA $[.03, .14]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .21$, $SH = .06$, $p < .01$, GA $[.13, .36]$) (Şekil 7).

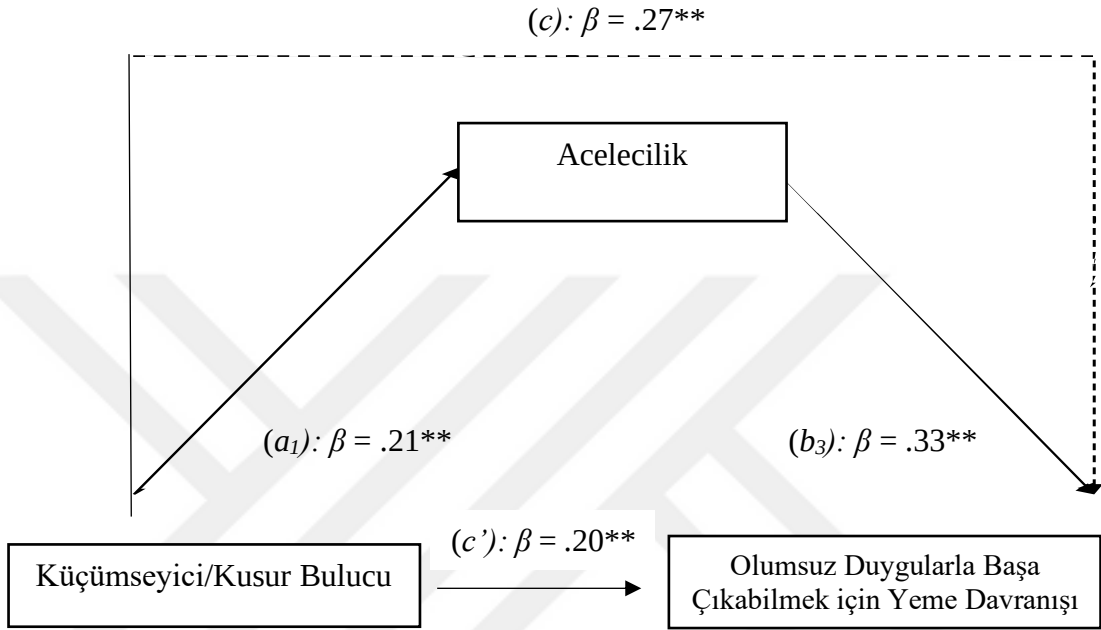

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 7. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Aracı değişken olan aceleciliğin (b_3 : $\beta = .33$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.77, -.41]$) olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumunun olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .27$, $SH = .06$, $p < .001$, GA $[.19, .42]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri

bulunmadığı için acelecilik tam aracı değişken olarak değerlendirilmiştir GA [.03, .14]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .20$, $SH = .05$, $p < .01$, GA [.11, .34]) (Şekil 8).

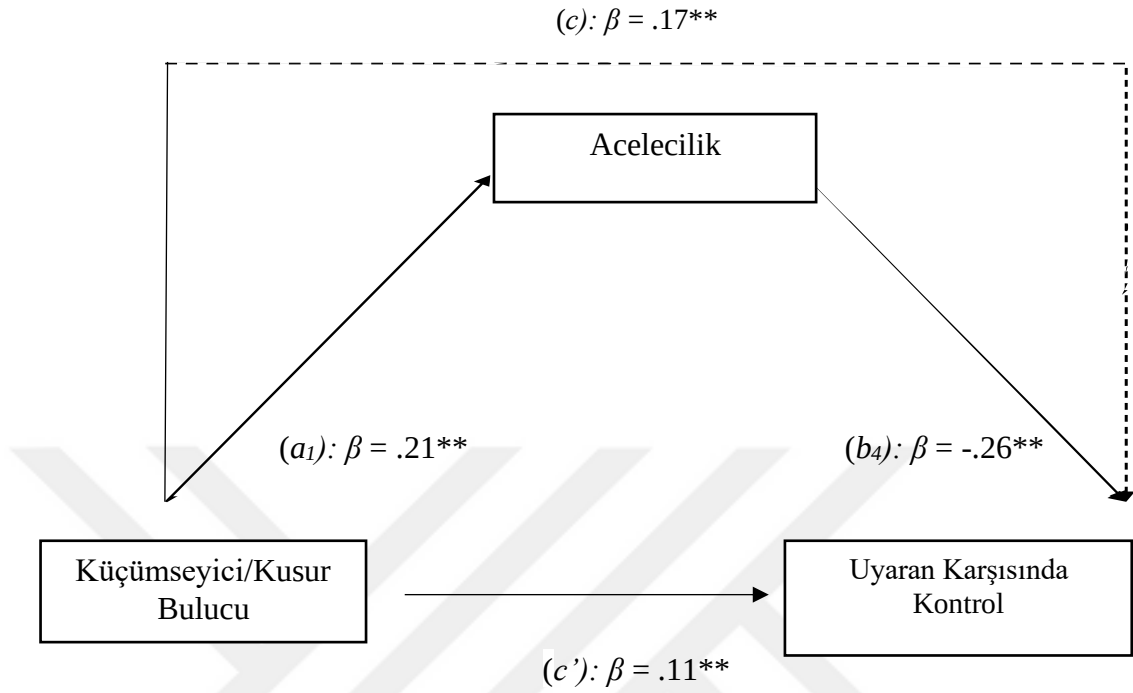

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 8. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.

Benzer şekilde acelecilik aracı değişkeninin ($b_4: \beta = .26$, $SH = .02$, $p < .001$, GA [-.17, -.07]) uyaran karşısında yeme davranışı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumunun uyaran karşısında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .17$, $SH = .01$, $p < .001$, GA [.01, .08]). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, aceleciliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir (GA [.00, .03]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında yeme

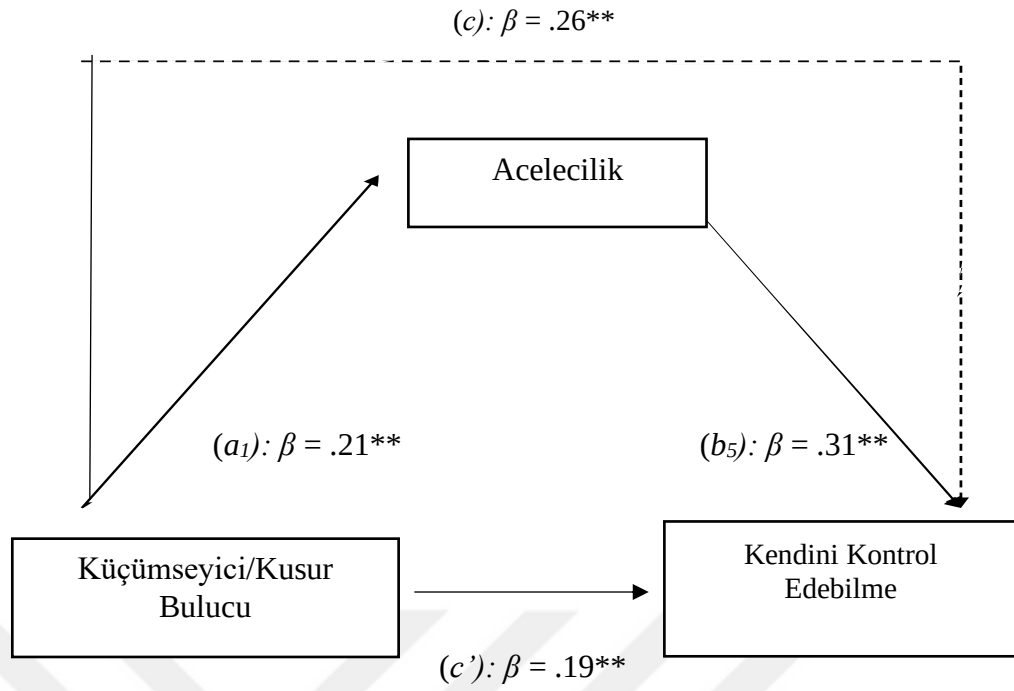
davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .11$, $SH = .01$, $p < .01$, $GA [.003, .066]$) (Şekil 9).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 9. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Son olarak, aceleciliğin ($b_5: \beta = .31$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Küçümseyici/kusur bulucu anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .26$, $SH = .01$, $p < .001$, $GA [.03, .09]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, aceleciliğin tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.00, .02]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimi kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .19$, $SH = .01$, $p < .01$, $GA [.09, .26]$) (Şekil 10).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

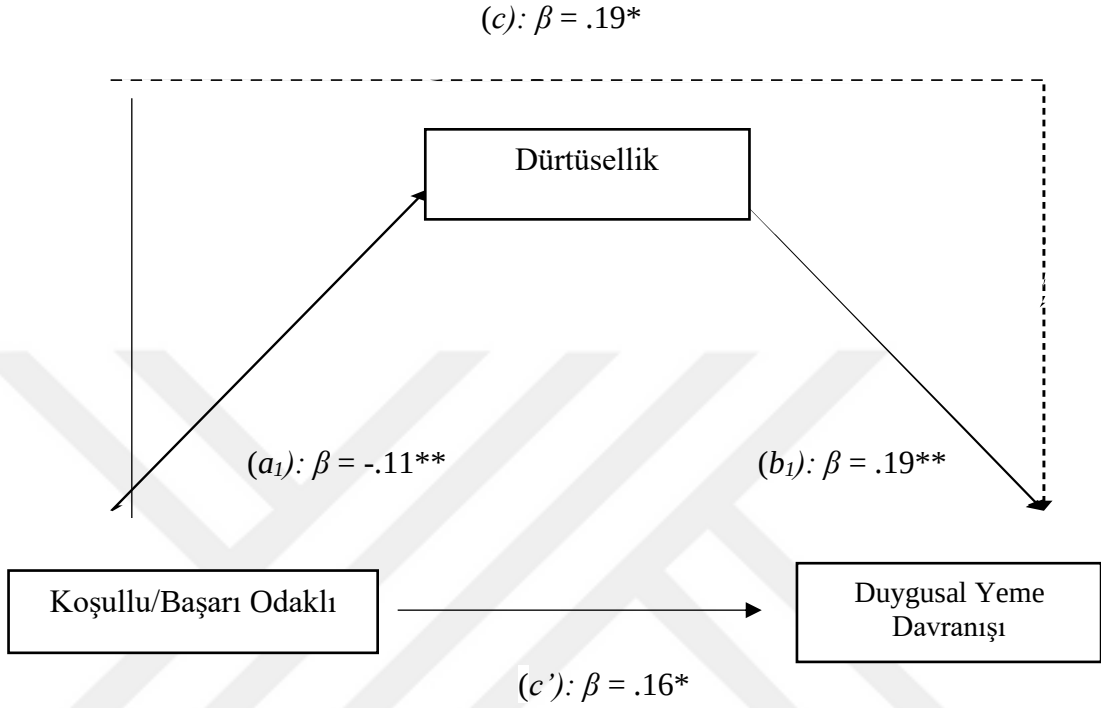
Şekil 10. Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Sonuç olarak, anneye ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutum algısı dürtüselliğin alt boyutu olan acelecilik aracılığı ile duygusal yeme davranışını anlamlı olarak yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(2,317) = 11.92$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %3 olduğu bulunmuştur.

Koşullu/başarı odaklı anne tutumunun dürtüsellik ($a: \beta = -.11$, $SH = .10$, $p < .05$, $GA [-.411, -.004]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan dürtüselliğin ($b_1: \beta = .19$, $SH = .11$, $p < .001$, $GA [-.63 -.19]$) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi ve koşullu/başarı odaklı anne tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .19$, $SH = .21$, $p < .001$, $GA [.31, 1.15]$). Koşullu/başarı odaklı anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı tam aracı değişken olarak etki

göstermektedir (GA [.00, .24]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .16$, $SH = .21$, $p < .01$, GA [.23, 1.06]) (Şekil 11).

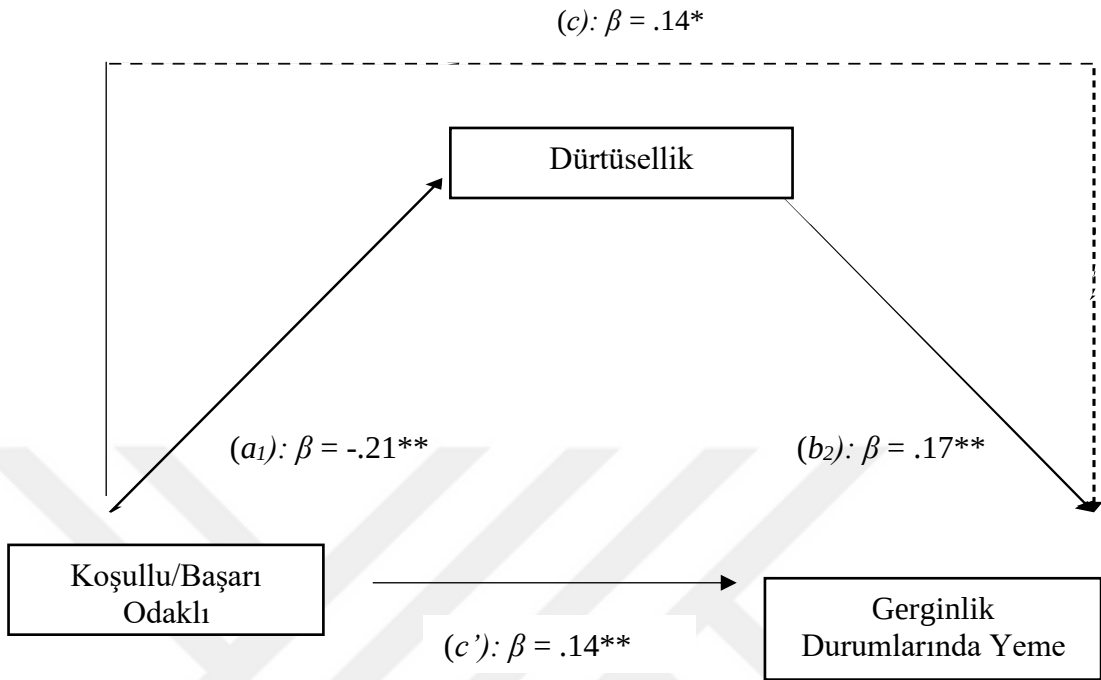

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 11. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.

Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile koşullu/başarı odaklı anne tutumu arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan dürtüsellüğün (b_2 : $\beta = .17$, $SH = .05$, $p < .001$, GA [-.25, -.06]) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Koşullu/başarı odaklı anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .16$, $SH = .09$, $p < .01$, GA [.09, .45]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .14$, $SH = .09$, $p < .01$, GA [.06, .42]). Bu ilişkide dolaylı etki

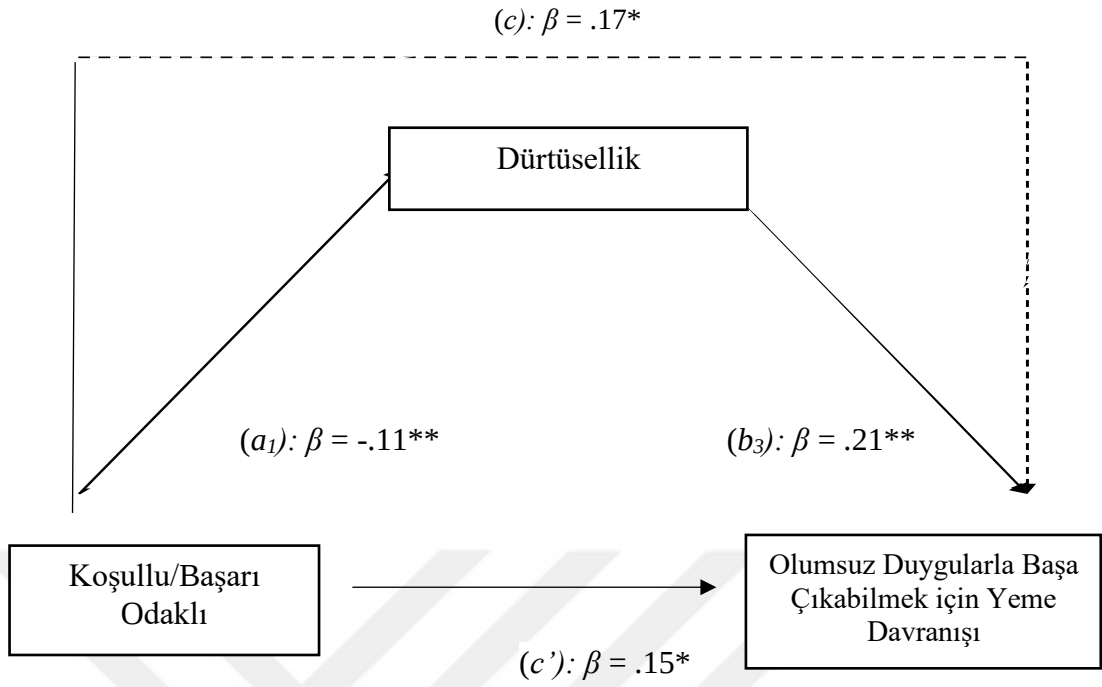
güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [.00, .09]) (Şekil 12).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 12. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik aracılığıyla rolü.

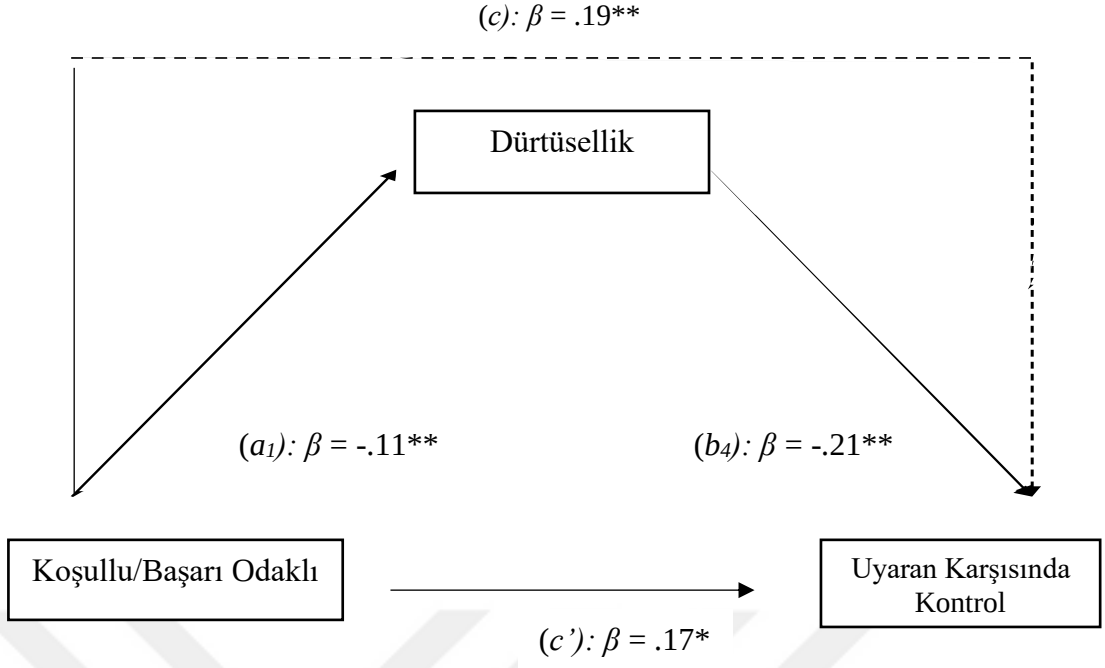
Aracı değişken olan dürtüsellik $(b_3: \beta = .21, SH = .04, p < .001, GA [-.29, -.10])$ olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunmadığı için dürtüsellik tam aracı değişken olarak değerlendirilmektedir (GA [.00, .09]). Koşullu/başarı odaklı anne tutumunun olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır $(c: \beta = .17, SH = .09, p < .01, GA [.10, .45])$. Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür $(c': \beta = .15, SH = .08, p < .01, GA [.07, .42])$ (Şekil 13).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 13. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

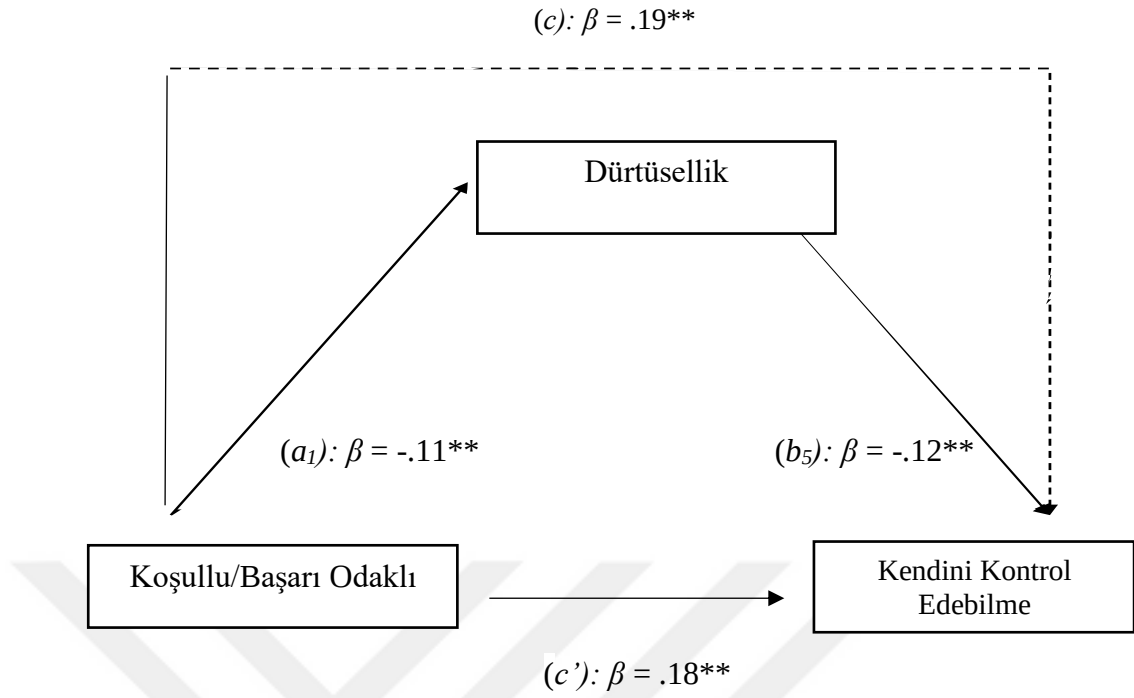
Dürtüsellik aracı değişkeninin ($b_4: \beta = .21, SH = .01, p < .001, GA [-.07, -.02]$) uyaran karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, dürtüselliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir ($GA [.00, .02]$). Koşullu/başarı odaklı anne tutumunun uyaran karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .19, SH = .02, p < .001, GA [.03, .12]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .17, SH = .02, p < .01, GA [.02, .11]$) (Şekil 14).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 14. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüsellik aracılığıyla.

Son olarak, dürtüsellik ($b_5: \beta = -.12$, $SH = .01$, $p < .001$, $GA [-.045, -.003]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etki görülmektedir. Koşullu/başarı odaklı anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .19$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [.03, .10]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .18$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [.02, .10]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.00, .01]$) (Şekil 15).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

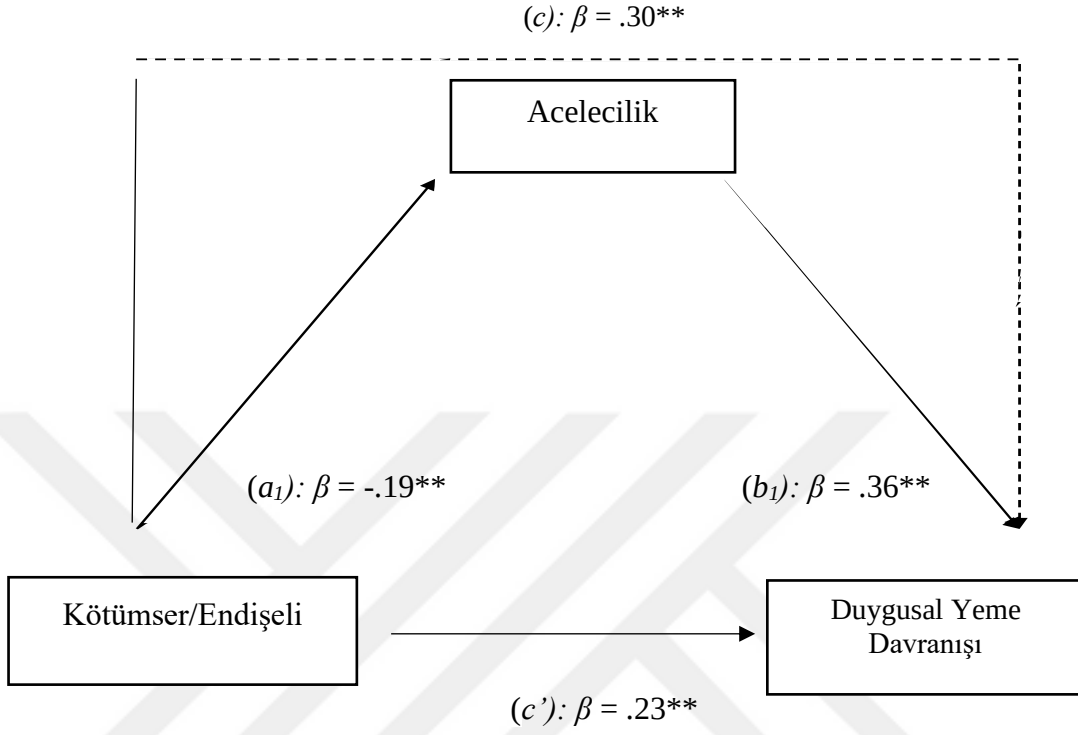
Şekil 15. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüsellik aracı rolü.

Özetle, anneye yönelik koşullu/başarı odaklı tutum algısı dürtüsellik aracılığı ile duygusal yeme davranışını yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(2,316) = 33.17, p < .001$] ve açıklanan varyansın %9 olduğu bulunmuştur.

Kötümser/endişeli ebeveynlik tutumunun acelecilik ($a_1: \beta = -.19, SH = .07, p < .001, GA [-.42, -.12]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_1: \beta = .36, SH = .21, p < .001, GA [-1.9, -1.0]$) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi anlamlıdır. Kötümser/endişeli anne tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .30, SH = .31, p < .001, GA [1.182, 2.41]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .23, SH = .29, p < .001, GA$

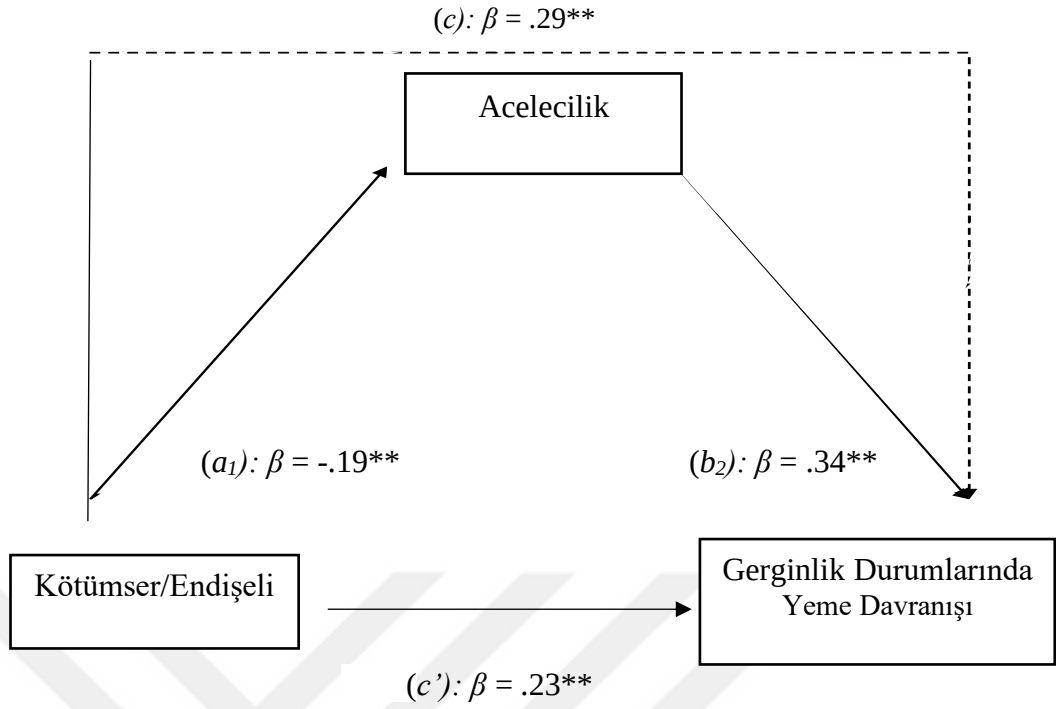
[.80, 1.96]). Kötümser/endişeli anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide acelecilik tam aracı değişken (GA [.16, .70]) olarak etki göstermektedir (Şekil 16).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 16. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

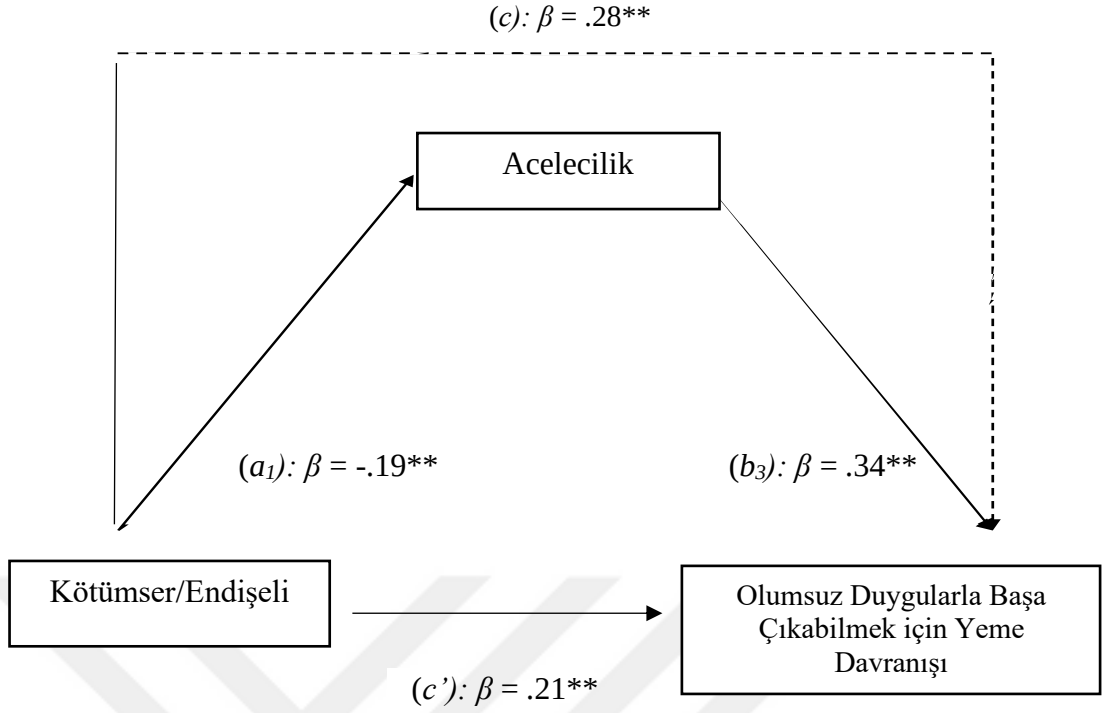
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile kötümser/endişeli anne tutumu arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin ($b_2: \beta = .34$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [-.80, -.43]) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Kötümser/endişeli anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .29$, $SH = .13$, $p < .001$, GA [.48, 1.01]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .23$, $SH = .12$, $p < .001$, GA [.32, .83]). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda acelecilik tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [.06, .29]) (Şekil 17).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 17. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

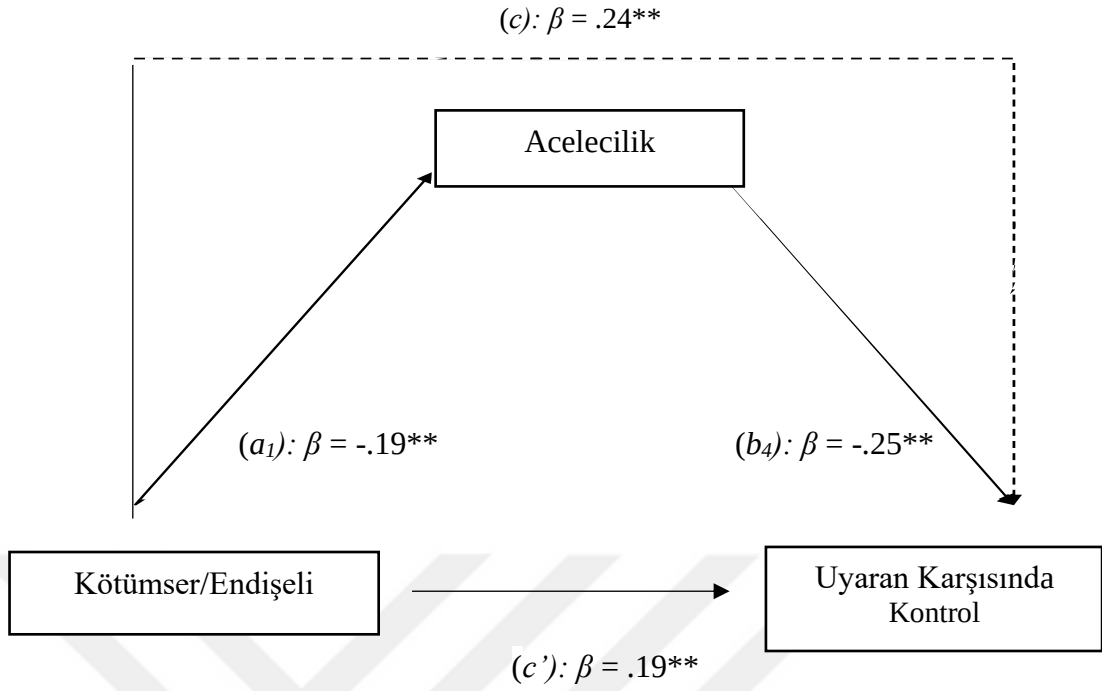
Aracı değişken olan aceleciliğin (b_3 : $\beta = .34$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.77, -.42]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Kötümser/endişeli anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .28$, $SH = .13$, $p < .001$, GA $[.42, .95]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .21$, $SH = .12$, $p < .001$, GA $[.27, .77]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunmadığı için acelecilik tam aracı değişken olarak değerlendirilmiştir GA $[.06, .27]$) (Şekil 18).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 18. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

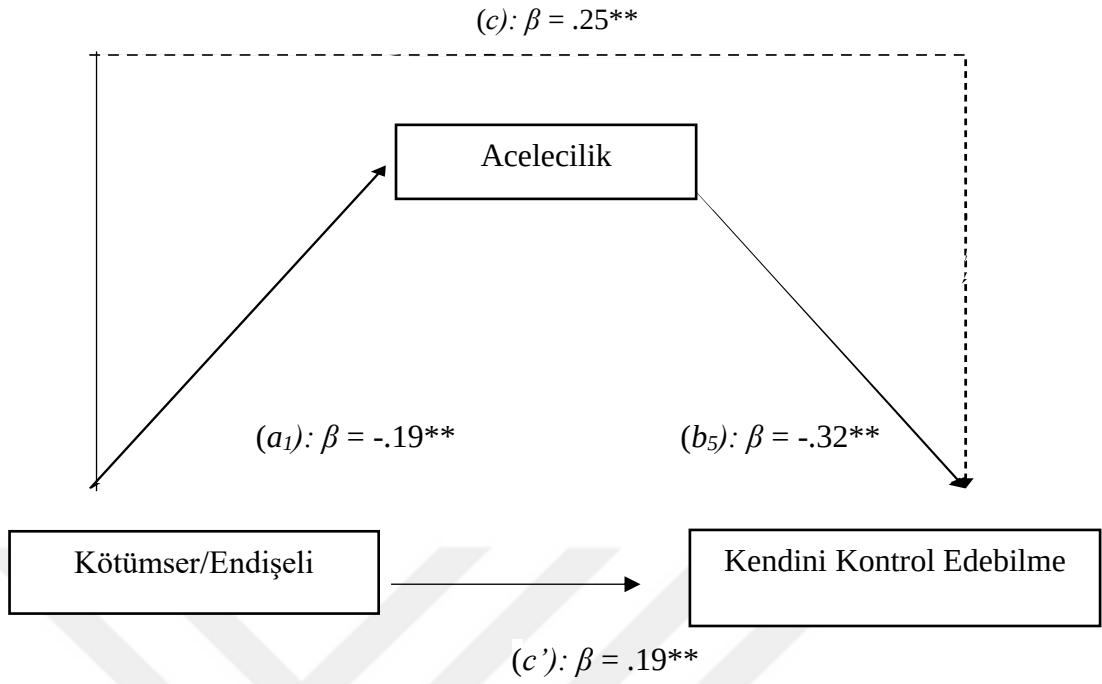
Benzer şekilde acelecilik aracı değişkeninin ($b_4: \beta = -.25$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.16, -.06]$) uyaran karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Kötümser/endişeli anne tutumunun uyaran karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .24$, $SH = .03$, $p < .001$, $GA [.08, .22]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .19$, $SH = .03$, $p < .001$, $GA [.05, .19]$). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, aceleciliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir ($GA [.01, .05]$) (Şekil 19).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 19. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Son olarak, aceleciliğin (b_5 : $\beta = -.32$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Kötümser/endişeli anne tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c : $\beta = .25$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [.07, .19]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c' : $\beta = .19$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [.04, .15]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, aceleciliğin tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.01, .05]$) (Şekil 20).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

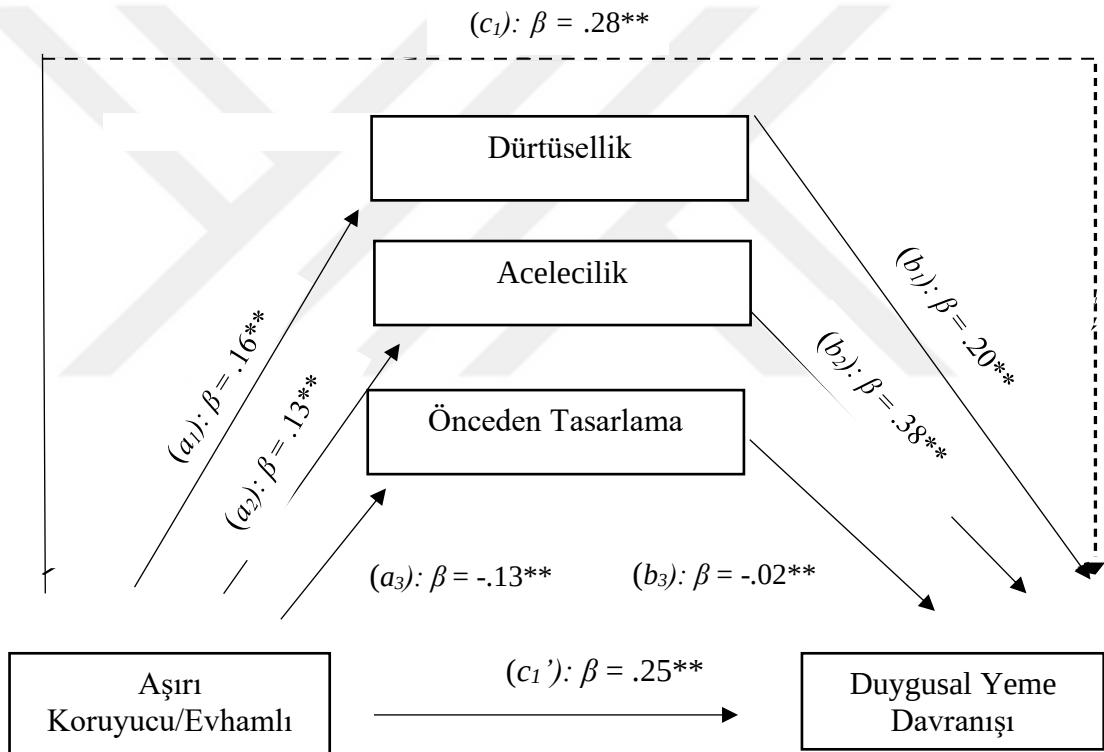
Şekil 20. Anneye ilişkin algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Sonuç olarak, anneye ilişkin kötümser/endişeli ebeveyn tutum algısı dürtüsellik alt boyutu olan acelecilik aracılığı ile duygusal yeme davranışını anlamlı olarak yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı, acelecilik ve önceden tasarlama alt boyutlarının aracı rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı dürtüsellik toplam puan için [$F(2,317) = 27.91, p < .001$] ve açıklanan varyansın %8 olduğu, acelecilik için [$F(2,317) = 26.66, p < .001$] ve açıklanan varyansın %8 olduğu, önceden tasarlama için ise [$F(2,317) = 28.66, p < .001$] ve açıklanan varyansın %8 olduğu görülmektedir.

Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumunun dürtüsellik toplam puanı ($a_1: \beta = .16, SH = .10, p < .001, GA [-.54, -.11]$), acelecilik ($a_2: \beta = .13, SH = .05, p < .01, GA [-.24, -.02]$) ve önceden tasarlama ($a_3: \beta = -.13, SH = .10, p < .01, GA [-.18, -.01]$) alt boyutları üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; aracı değişkenler olan

dürtüsellik toplam puanı ($b_1: \beta = .20, SH = .11, p < .001, GA [-.66, -.21]$), acelecilik ($b_2: \beta = .38, SH = .20, p < .001, GA [-1.9, -1.1]$) ve önceden tasarlamının ($b_3: \beta = -.02, SH = .29, p < .001, GA [-.44, .71]$) duygusal yeme üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin duygusal yeme toplam puanı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .28, SH = .22, p < .001, GA [.73, 1.60]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c': \beta = .25, SH = .22, p < .001, GA [.61, 1.48]$). Son olarak, aşırı koruyucu/evhamlı anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı tam aracı değişken olarak etki göstermektedir ($GA [.02, .23]$) (Şekil 21).

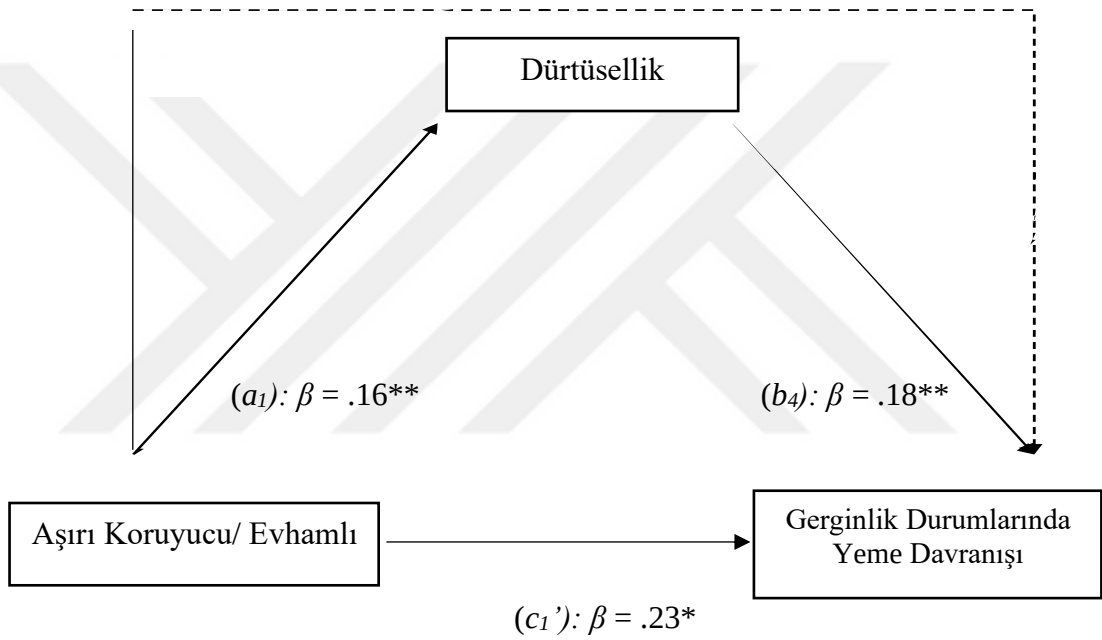

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 21. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile aşırı koruyucu/evhamlı anne tutumu arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan dürtüsellüğün ($b_1: \beta = .18, SH = .05, p < .001$,

GA [-.26, -.07]) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_1: \beta = .26, SH = .09, p < .001, GA [.28, .66]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı ($c_1): \beta = .26^{**}$ } = .23, $SH = .09, p < .001, GA [.23, .61]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [.006, .095]) (Şekil 22).

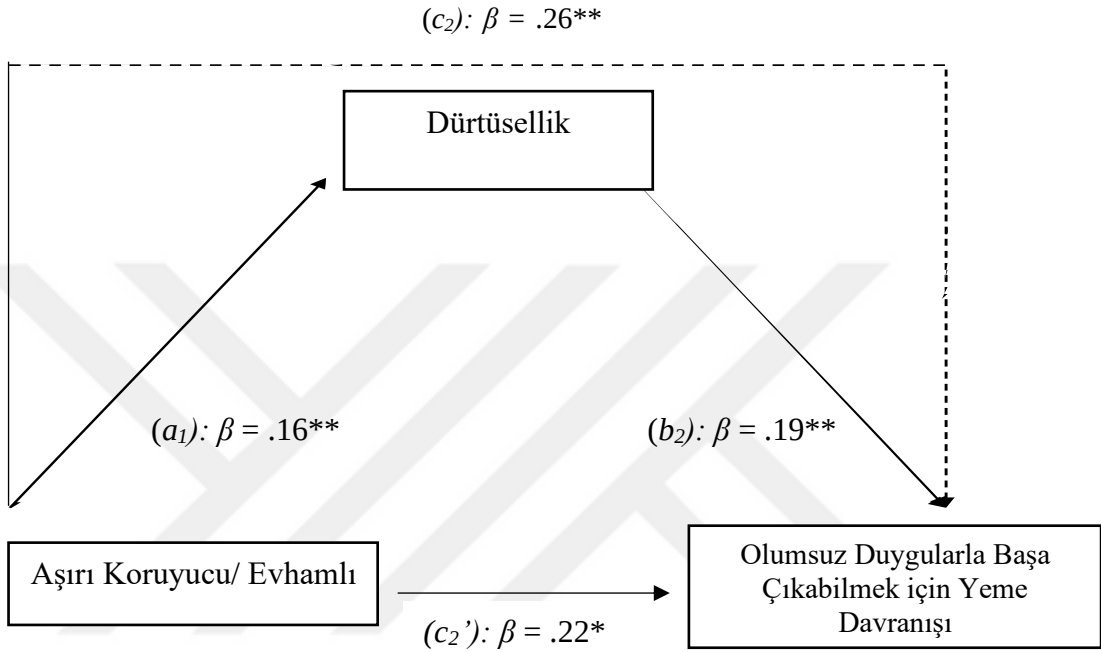

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 22. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.

Aracı değişken olan dürtüsellüğün ($b_2: \beta = .19, SH = .04, p < .001, GA [-.27, -.08]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_2: \beta = .26, SH = .09, p < .001, GA [.26, .63]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme

davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_2' : $\beta = .22$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [.21, .58]). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunmadığı için dürtüsellik tam aracı değişken olarak değerlendirilmektedir (GA [.01, .10]) (Şekil 23).

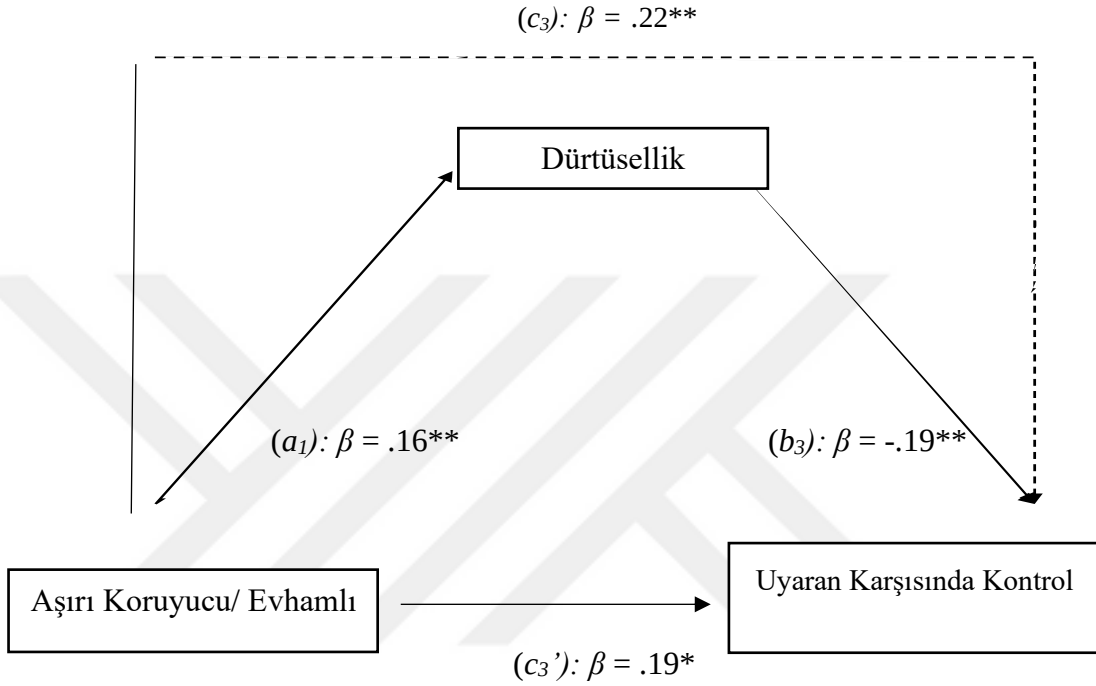

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 23. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Dürtüsellik aracı değişkeninin (b_3 : $\beta = -.19$, $SH = .01$, $p < .001$, GA [-.07, -.02]) uyarıcı karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin uyarıcı karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_3 : $\beta = .22$, $SH = .02$, $p < .001$, GA [.05, .15]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyarıcı karşısında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_3' : $\beta = .19$, $SH = .02$, $p < .001$, GA [.04, .13]). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine

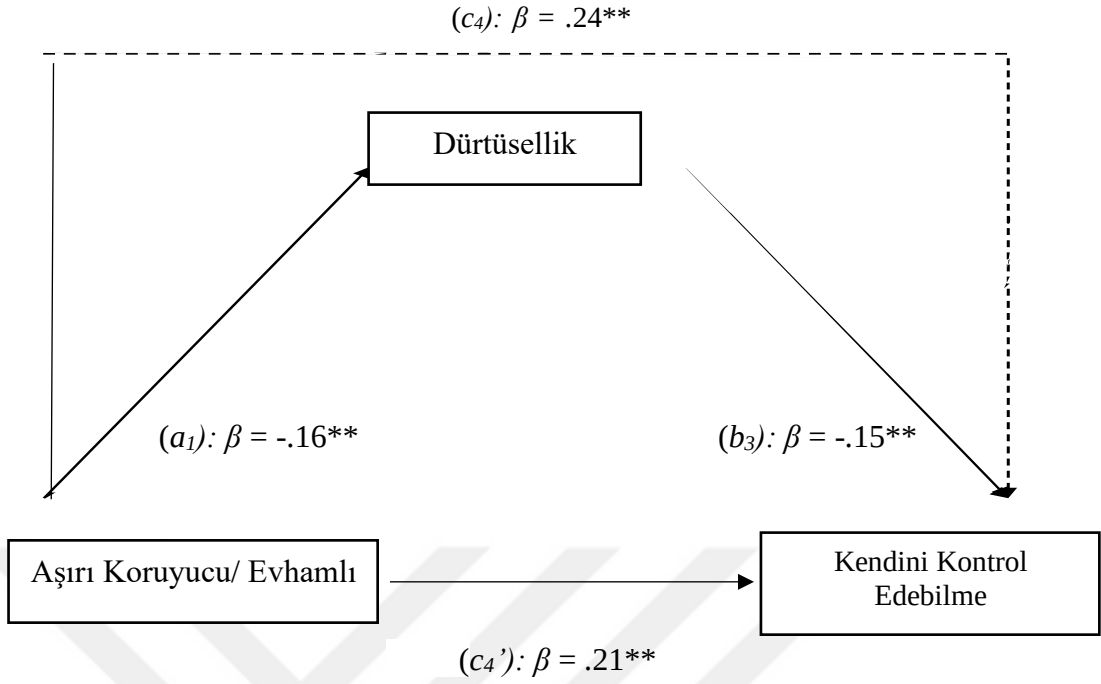
bakıldığında, dürtüselliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir (GA [.003 .028]) (Şekil 24).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 24. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

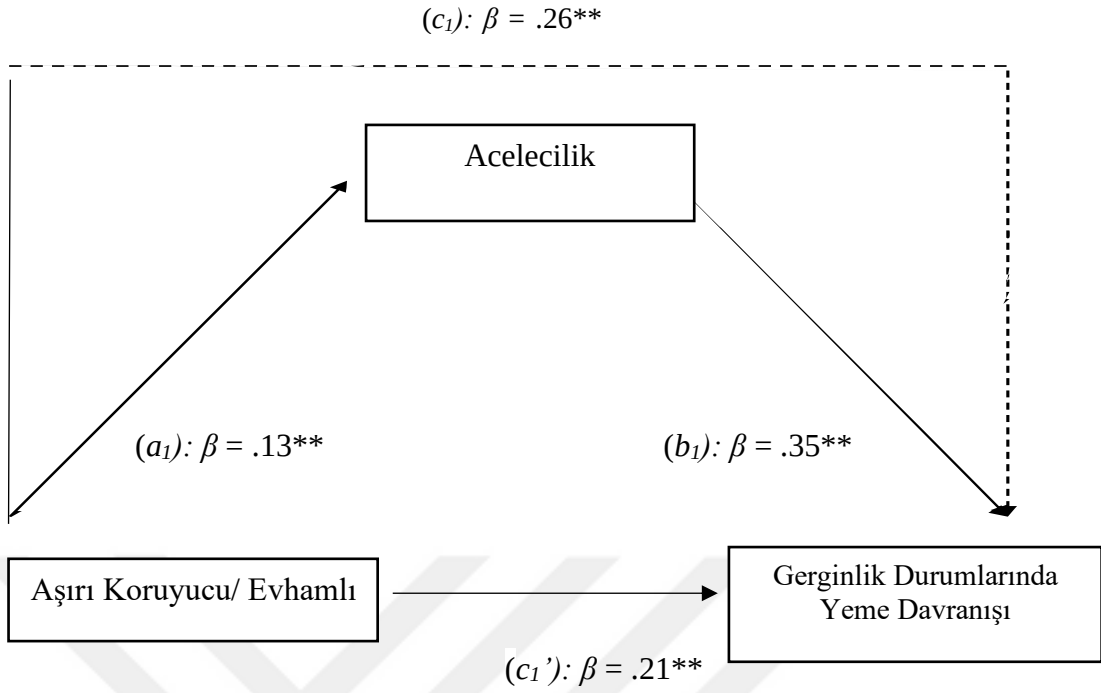
Son olarak, dürtüselliğin ($b_4: \beta = -.15$, $SH = .01$, $p < .001$, GA $[-.051, -.009]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etki görülmektedir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_4: \beta = .24$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.05, .13]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_4': \beta = .21$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.04, .12]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir (GA $[.00, .01]$) (Şekil 25).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 25. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.

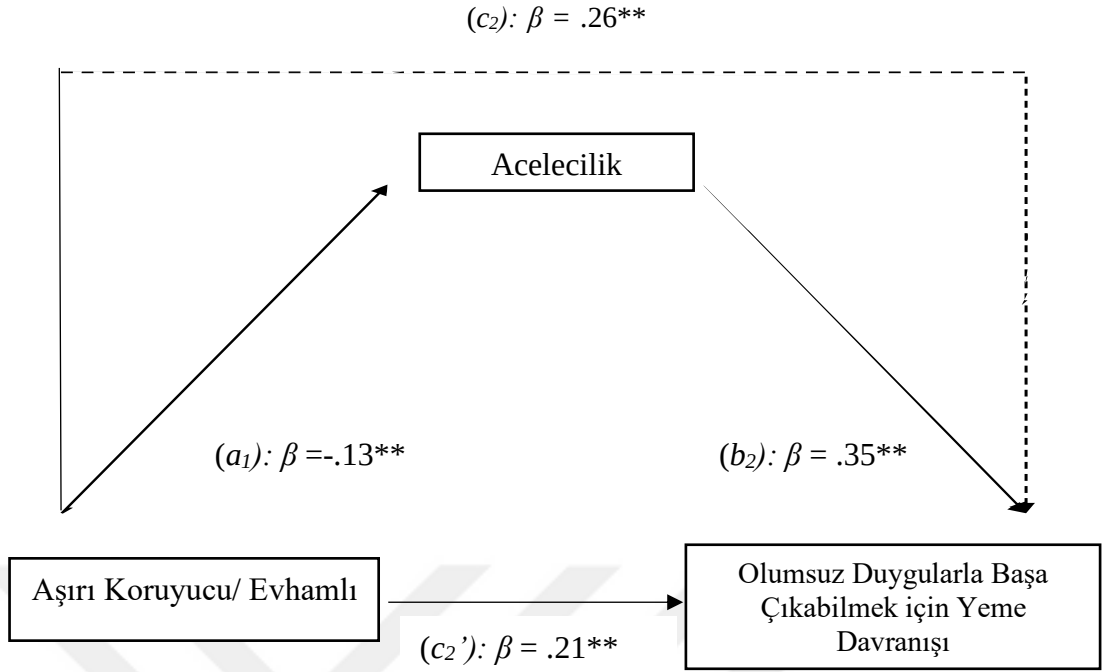
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile aşırı koruyucu/evhamlı anne tutumu arasındaki ilişkide dürtüsellüğün alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin (b_1 : $\beta = .35$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [-.82, -.46]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_1 : $\beta = .26$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [.28, .66]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_1' : $\beta = .21$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [.21, .56]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda kısmi aracı değişken olarak ele alınmaktadır ($GA [-.04, .02]$) (Şekil 26).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 26. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

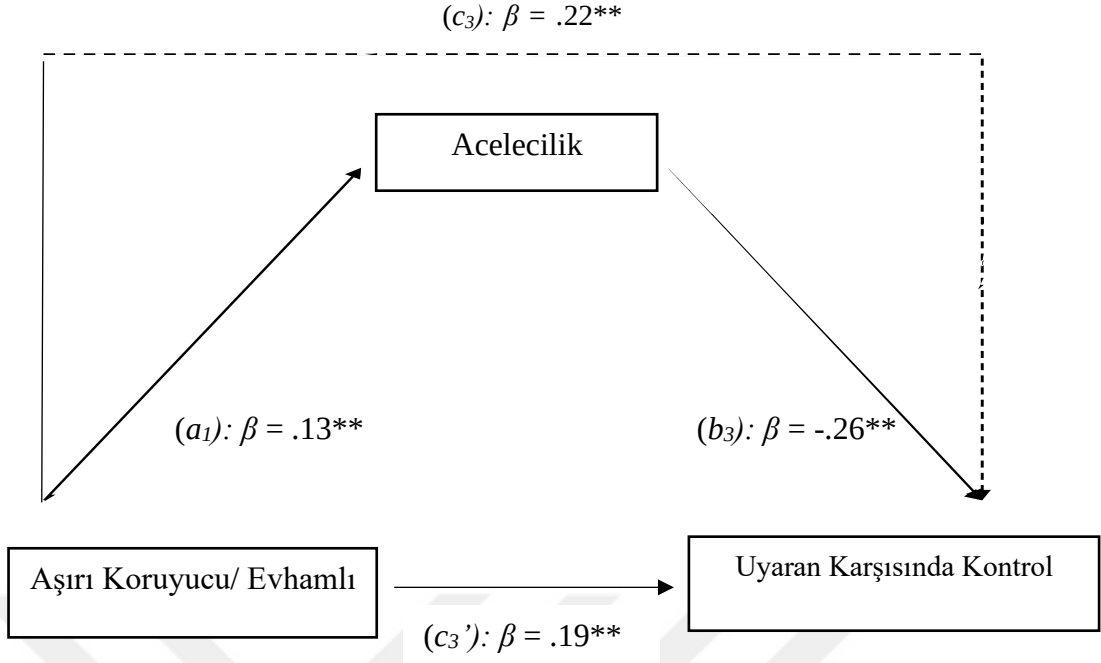
Aracı değişken olan aceleciliğin, (b_2 : $\beta = .35$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [-.79, -.44]) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_2 : $\beta = .26$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [.26, .63]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_2' : $\beta = .21$, $SH = .09$, $p < .001$, GA [.19, .54]). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [.01, .16]) (Şekil 27).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 27. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

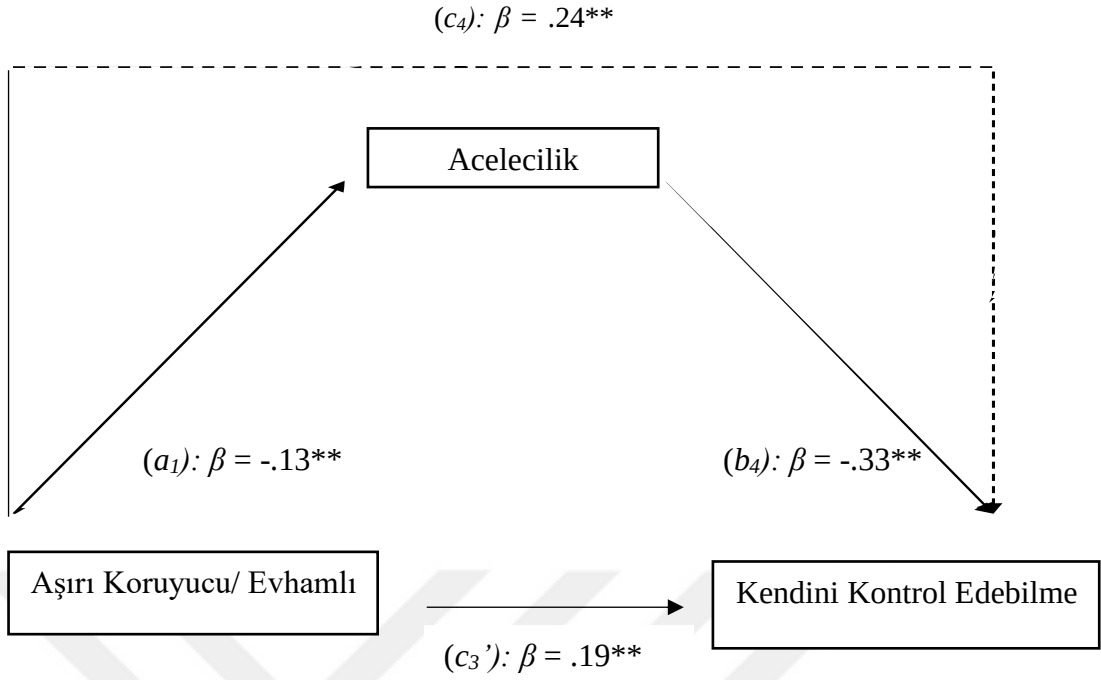
Dürtüselliğin alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde, aracı değişken olan aceleciliğin, ($b_3: \beta = -.26$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[-.16, -.07]$) uyararı karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin uyararı karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_3: \beta = .22$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.05, .15]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyararı karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_3': \beta = .19$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.13, .19]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA $[.003, .033]$) (Şekil 28).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 28. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Aceleliliğin, ($b_4: \beta = -.33$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_4: \beta = .24$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.13, .24]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_4': \beta = .19$, $SH = .02$, $p < .001$, GA $[.03, .11]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA $[.003, .033]$) (Şekil 29).

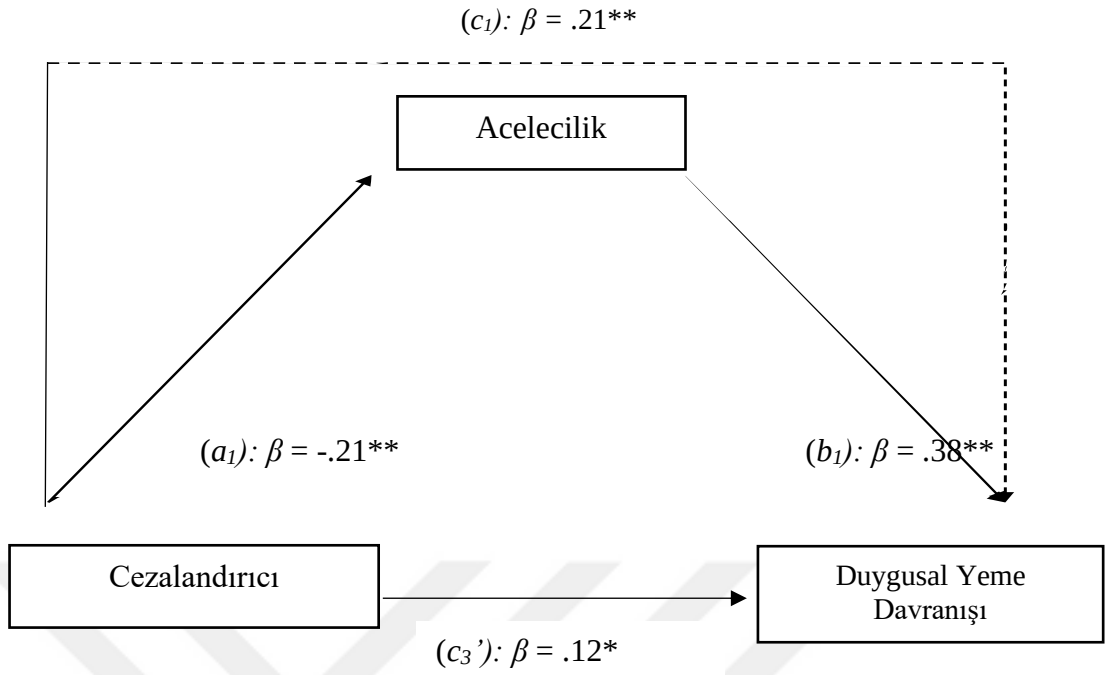

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 29. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(2,316) = 14.73$ $p < .001$] ve açıklanan varyansın %4 olduğu bulunmuştur.

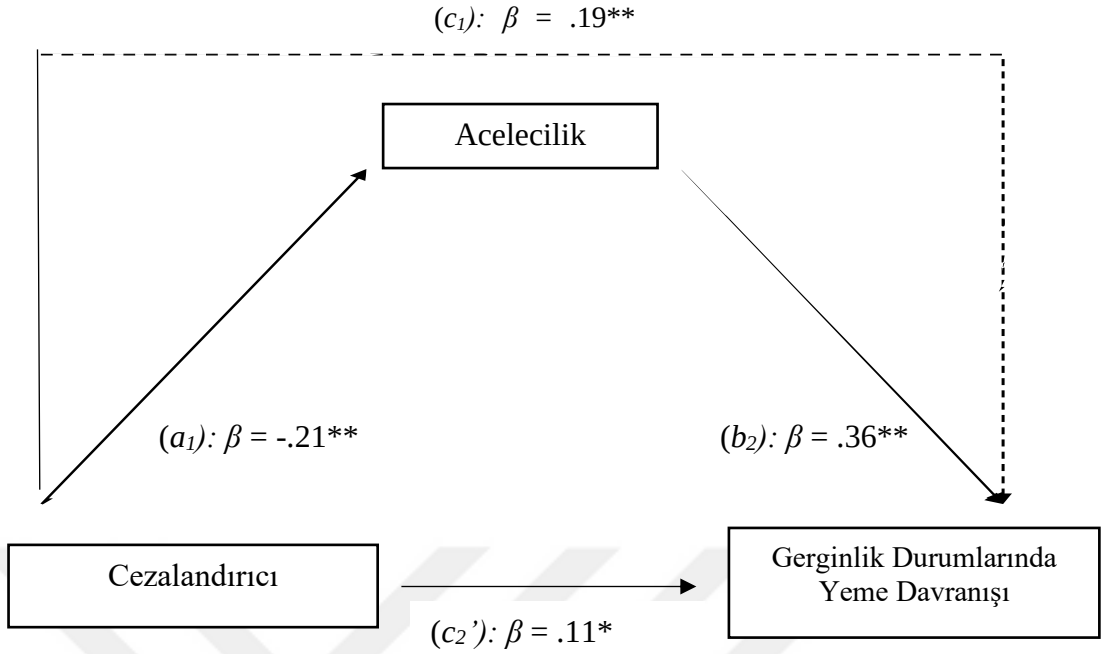
Cezalandırıcı ebeveynlik tutumunun acelecilik ($a_1: \beta = -.21$, $SH = .07$, $p < .001$, GA [-.45, -.15]) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_1: \beta = .38$, $SH = .21$, $p < .001$, GA [-2.0, -1.1]) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi anlamlıdır. Cezalandırıcı anne tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .21$, $SH = .31$, $p < .001$, GA [.59, 1.83]). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_1': \beta = .12$, $SH = .30$, $p < .01$, GA [.14, 1.32]). Cezalandırıcı anne tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide acelecilik tam aracı değişken (GA [.22, .81]) olarak etki göstermektedir (Şekil 30).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 30. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

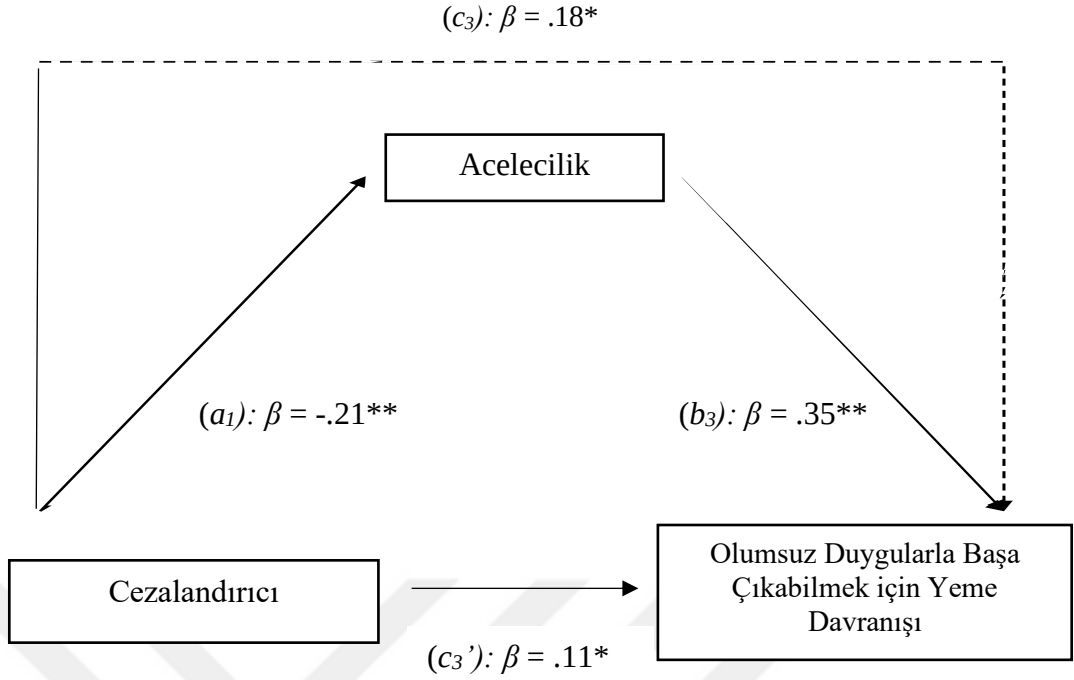
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile cezalandırıcı anne tutumu arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin ($b_2: \beta = .36$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.84, -.46]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Cezalandırıcı anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_2: \beta = .19$, $SH = .13$, $p < .001$, GA $[.22, .76]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_2': \beta = .11$, $SH = .13$, $p < .01$, GA $[.03, .55]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda acelecilik tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA $[.08, .33]$) (Şekil 31).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 31. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

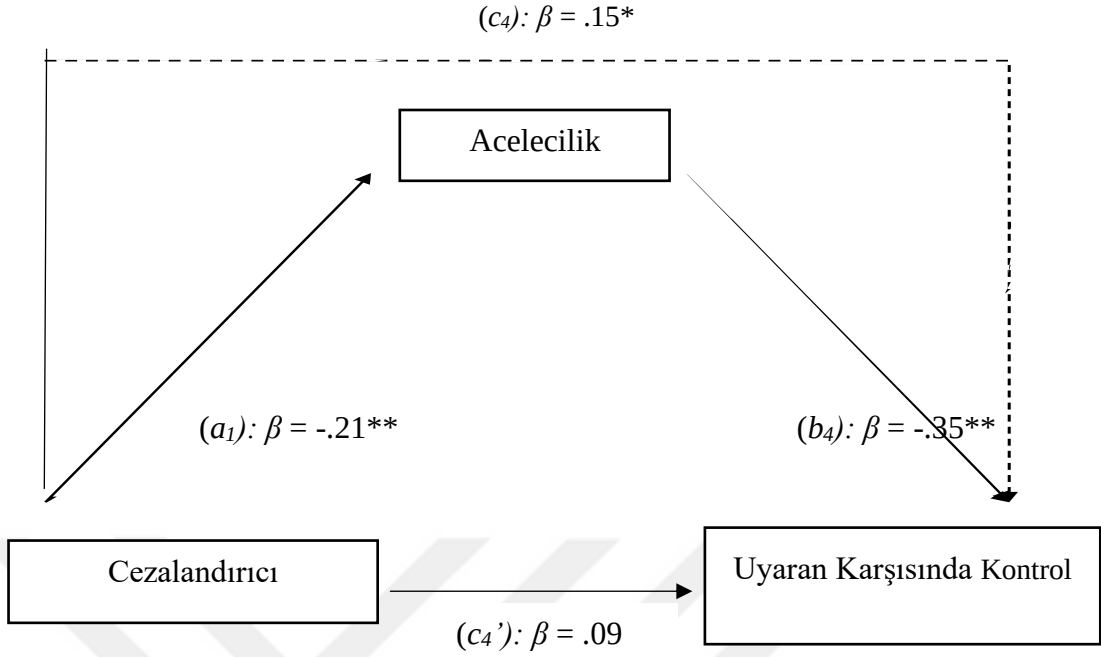
Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_3: \beta = .35$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.81, -.44]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Cezalandırıcı anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_3: \beta = .18$, $SH = .13$, $p < .01$, GA $[.19, .72]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_3': \beta = .11$, $SH = .13$, $p < .01$, GA $[.01, .52]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunmadığı için acelecilik tam aracı değişken olarak değerlendirilmiştir GA $[.08, .32]$) (Şekil 32).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 32. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

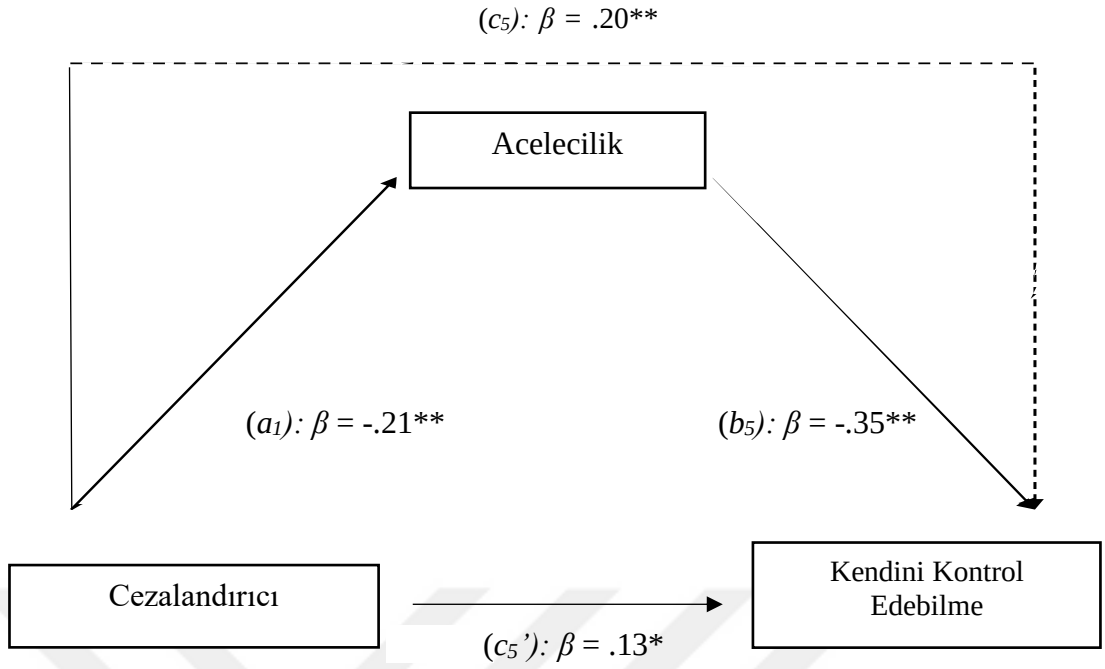
Benzer şekilde acelecilik aracı değişkeninin ($b_4: \beta = -.26$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.17, -.07]$) uyaran karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Cezalandırıcı anne tutumunun uyaran karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_4: \beta = .15$, $SH = .03$, $p < .01$, $GA [.02, .16]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalktığı görülmüştür ($c_3': \beta = .09$, $SH = .03$, $p > .05$, $GA [-.011, .12]$). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, aceleciliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir ($GA [.01, .06]$) (Şekil 33).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 33. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile uyarın karşısında kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Son olarak, aceleciliğin (b_5 : $\beta = -.32$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, aceleciliğin tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.01, .06]$). Cezalandırıcı anne tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_5 : $\beta = .20$, $SH = .13$, $p < .01$, $GA [.05, .16]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_5' : $\beta = .13$, $SH = .02$, $p < .01$, $GA [.01, .13]$) (Şekil 34).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 34. Anneye ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

4.4.2 Babaya İlişkin Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Dürtüselliğin Aracı Rolü. Basit regresyon analizinde elde edilen bulgular doğrultusunda babaya ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı ve değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik tutumları yordayıcı değişken olarak test edilirken duygusal yeme davranışı ve alt boyutları yordanan değişken olarak ele alınmıştır. Korelasyon analizinde anlamlı çıkan dürtüsellik ölçeği alt boyutları ise aracı değişken olarak ele alınıp analize dahil edilmiştir.

Babaya ilişkin algılanan, değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme alt boyutu olan kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin alt boyutları olan acelecilik ve önceden tasarlamamanın aracı rolü test edilmiştir. Değişime kapalı/duyguları bastıran baba tutumunun acelecilik ($a_1: \beta = -.00$, $SH = .08$, $p > .05$, $GA [-.16, .16]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Aracı değişken olan önceden tasarlamamanın ($b_2: \beta = .02$, $SH = .02$, $p > .05$, $GA [-.04, .06]$) kendini kontrol edebilme üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Bu nedenle de analiz yürütülememiştir.

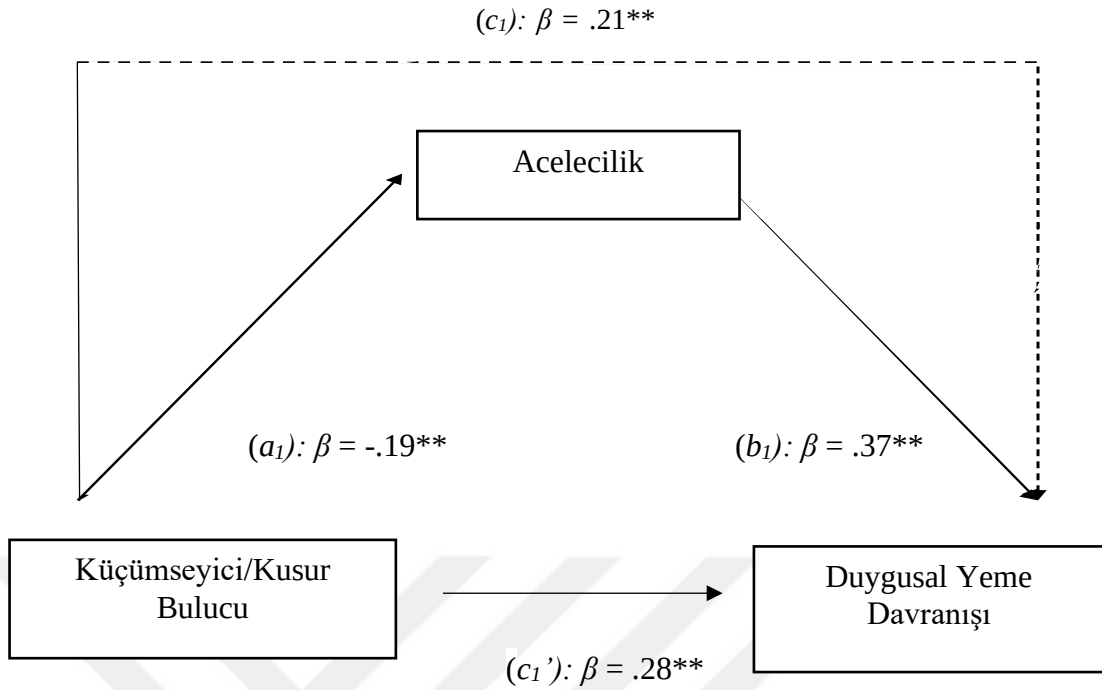
Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme alt boyutu olan kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin alt boyutu olan önceden tasarlamamanın aracı rolü test edilmiştir. Aracı değişken olan önceden tasarlamamanın ($b: \beta = .02$, $SH = .02$, $p > .05$, $GA [-.04, -.06]$) kendini kontrol edebilme üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle analiz yapılamamıştır.

Babaya ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme toplam puanı ve alt boyutları ile arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı ve alt boyutları olan acelecilik ve önceden tasarlamamanın aracı rolü test edilmiştir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumunun dürtüselliğin alt boyutu olan acelecilik üzerinde olan doğrudan etkisi anlamlı bulunmamıştır ($a_3: \beta = -.10$, $SH = .05$, $p > .05$, $GA [-.21, .01]$). Önceden tasarlamamanın ($b_3: \beta = .01$, $SH = .30$, $p > .05$, $GA [-.54, .64]$) ve dürtüsellik toplam puanı ($b_1: \beta = -.22$, $SH = .11$, $p > .05$, $GA [-.71, -.26]$) duygusal yeme üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu nedenle,

babaya ilişkin aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolünü saptamak adına analiz yürütülememiştir.

Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı, acelecilik, heyecan arayışı ve azim alt boyutlarının aracı rolleri test edilmiştir. Dürtüselliğin alt boyutları olan heyecan arayışı ($b_3: \beta = -.05, SH = .18, p < .01, GA [-.56, .17]$) ve azim ($b_4: \beta = -.03, SH = .32, p < .01, GA [-.10, -.01]$) alt boyutlarının duygusal yeme üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı görülmüş bu nedenle analize devam edilmemiştir.

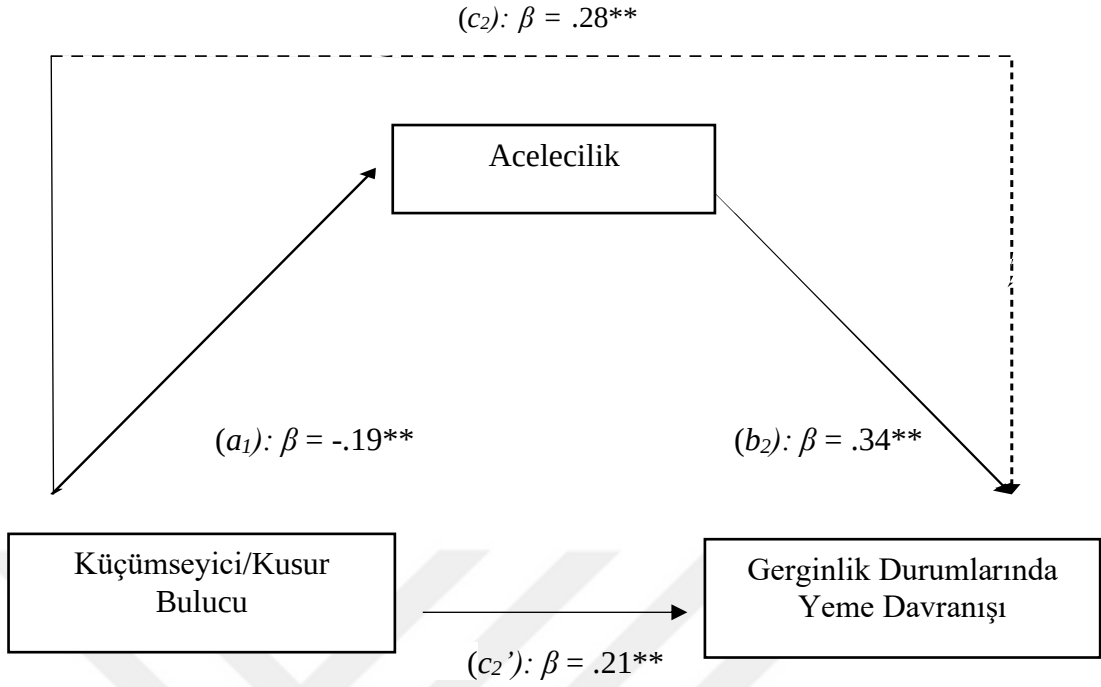
Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(2,316) = 27.20, p < .001$] ve açıklanan varyansın %7 olduğu bulunmuştur. Küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumunun acelecilik ($a_1: \beta = -.19, SH = .03, p < .001, GA [-.17, -.04]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_1: \beta = .37, SH = .21, p < .001, GA [-1.9, -1.1]$) duygusal yeme toplam puanı üzerindeki etkisi anlamlıdır. Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_1: \beta = .28, SH = .13, p < .001, GA [.42, .93]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_1': \beta = .21, SH = .12, p < .001, GA [.26, .75]$). Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide acelecilik tam aracı değişken ($GA [.06, .29]$) olarak etki göstermektedir (Şekil 35).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 35. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

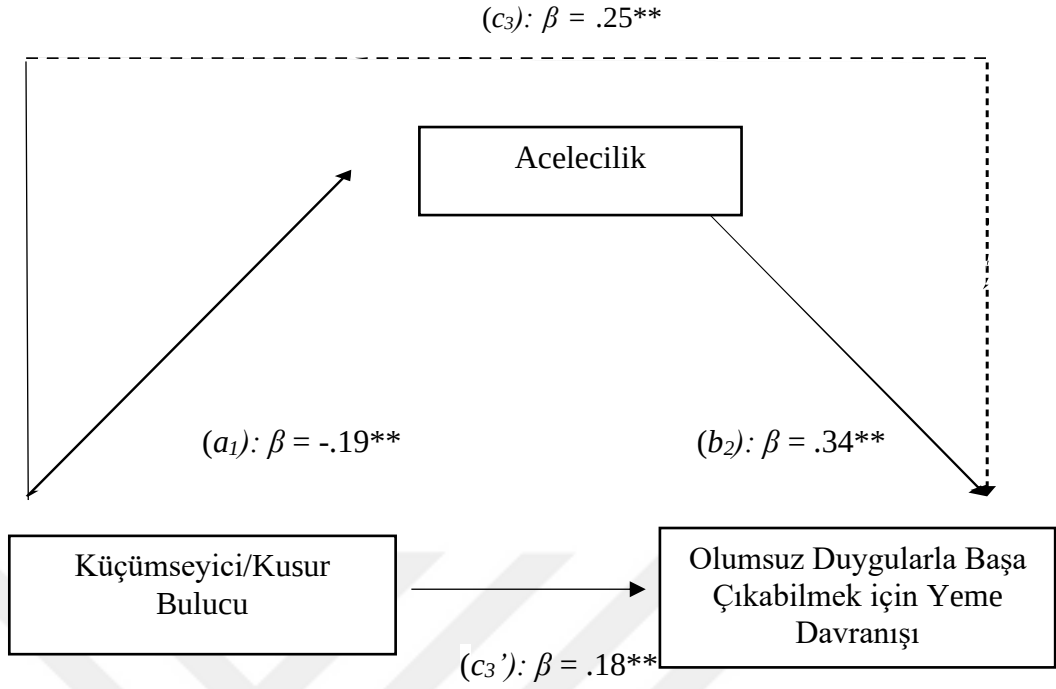
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile küçümseyici/kusur bulucu baba tutumu arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin ($b_2: \beta = .34$, $SH = .09$, $p < .001$, GA $[-.80, -.44]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_2: \beta = .28$, $SH = .05$, $p < .001$, GA $[.18, .41]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_2': \beta = .21$, $SH = .05$, $p < .001$, GA $[.12, .33]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda acelecilik tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA $[.02, .11]$) (Şekil 36).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 36. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

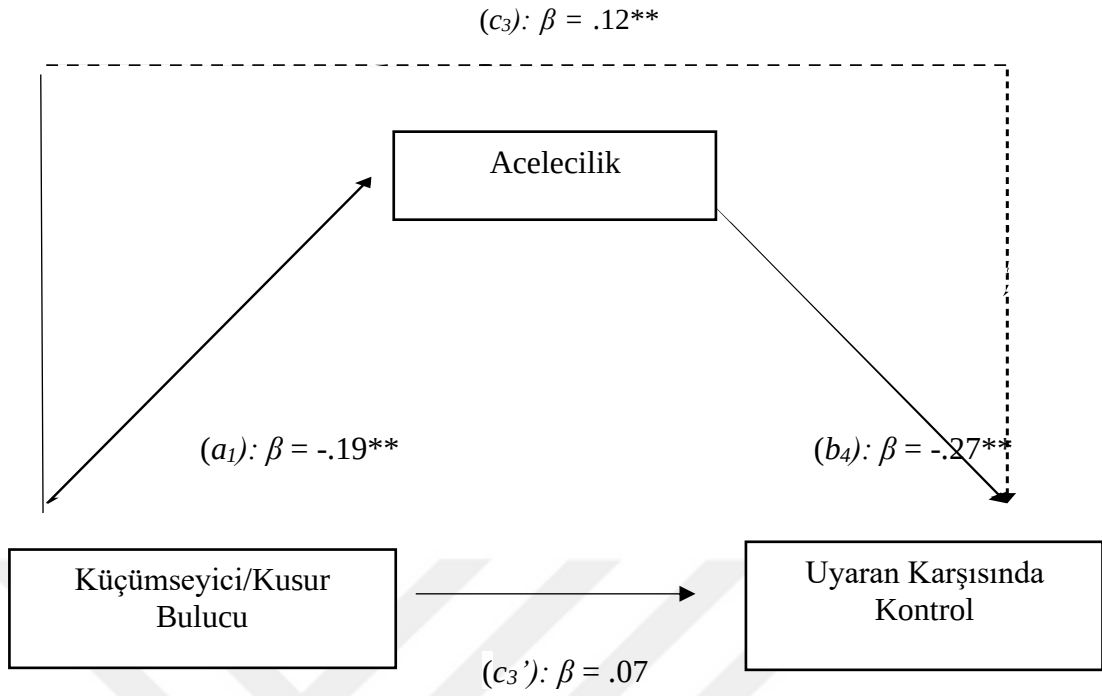
Aracı değişken olan aceleciliğin ($b_3: \beta = .34$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [-.78, -.42]$) olumsuz duygularla başa çıkabilme için yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_3: \beta = .25$, $SH = .05$, $p < .001$, $GA [.15, .37]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_2': \beta = .18$, $SH = .05$, $p < .001$, $GA [.08, .29]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri arasında 0 değeri bulunmadığı için acelecilik tam aracı değişken olarak değerlendirilmiştir $GA [.02, .12]$ (Şekil 37).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 37. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

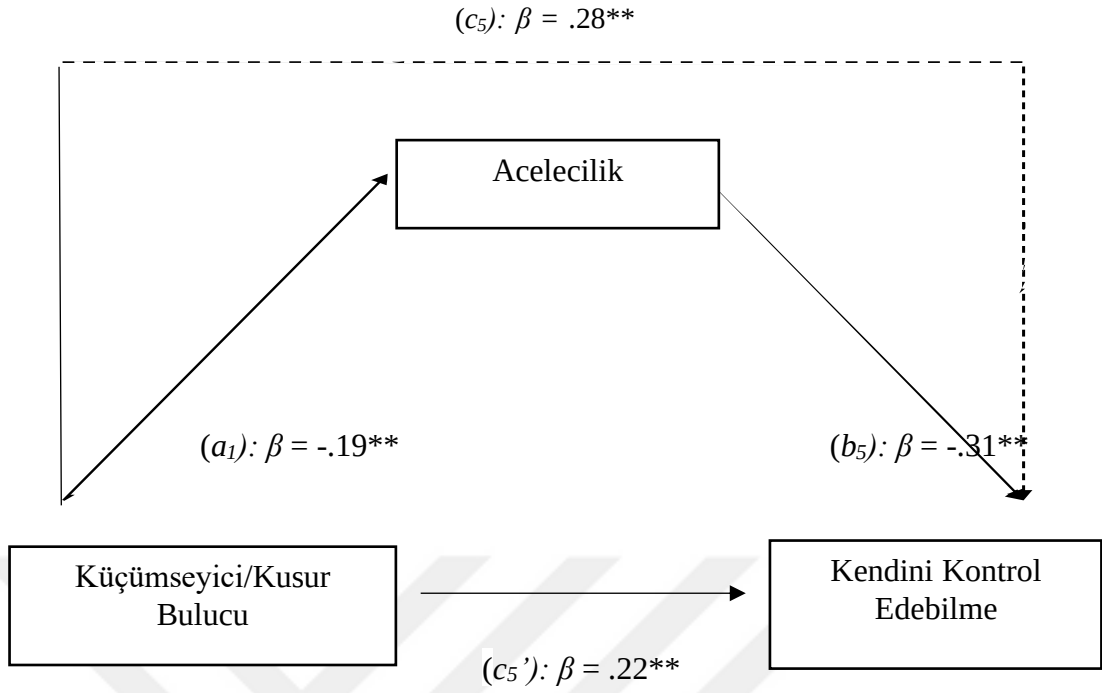
Benzer şekilde acelecilik aracı değişkeninin ($b_4: \beta = -.27$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.17, -.07]$) uyaran karşısında kontrol üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun uyaran karşısında kontrol üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_4: \beta = .12$, $SH = .01$, $p < .001$, $GA [.00, .06]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyaran karşısında kontrol arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalktığı görülmüştür ($c_4': \beta = .07$, $SH = .01$, $p > .05$, $GA [-.01, -.04]$). Dolaylı etki güven aralığı değerlerine bakıldığında, aceleciliğin tam aracı değişken olduğu görülmektedir ($GA [.00, .02]$) (Şekil 38).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 38. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile uyarın karşısında için kontrol arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Son olarak, aceleciliğin (b_5 : $\beta = -.31$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.16, -.08]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_5 : $\beta = .28$, $SH = .01$, $p < .001$, $GA [.04, .08]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_5' : $\beta = .22$, $SH = .01$, $p < .001$, $GA [.02, .07]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, aceleciliğin tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.00, .02]$) (Şekil 39).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

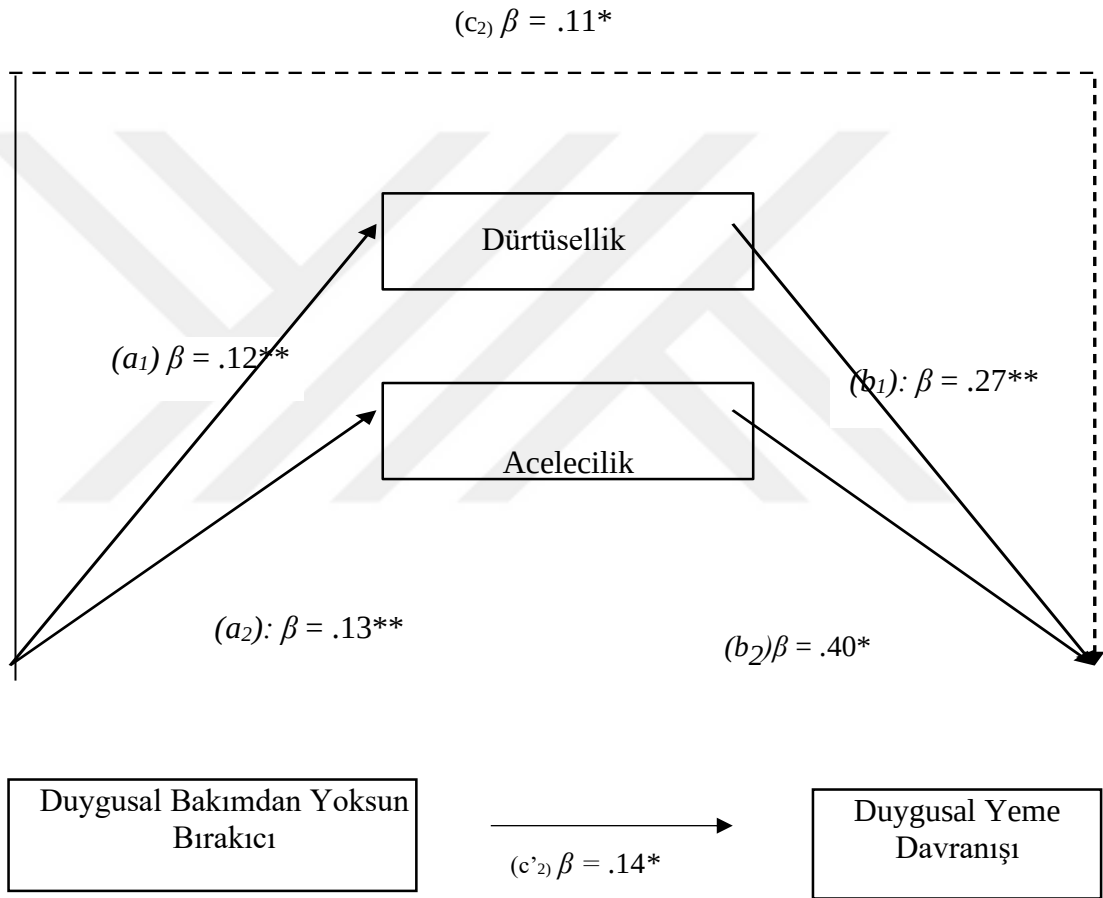
Şekil 39. Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Sonuç olarak, babaya ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutum algısı dürtüselliğin alt boyutu olan acelecilik aracılığı ile duygusal yeme davranışını anlamlı olarak yordamaktadır.

Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı (DBYB) ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı, acelecilik alt boyutunun aracı rolleri test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı dürtüsellik için [$F(2,316) = 4.20$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %1, acelecilik için [$F(2,316) = 4.23$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %1 olduğu bulunmuştur.

DBYB ebeveynlik tutumunun dürtüsellik toplam puanı ($a_1: \beta = .12$, $SH = .06$, $p < .001$, $GA [-.26, -.02]$), acelecilik ($a_2: \beta = .13$, $SH = .03$, $p < .01$, $GA [.01, .14]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; aracı değişkenler olan dürtüsellik toplam puanı ($b_1: \beta = .27$, $SH = .11$, $p < .001$, $GA [-.80, -.34]$) ve acelecilik ($b_2: \beta = .40$, $SH = .21$, $p < .001$, $GA [-2.1, -1.2]$) alt boyutunun duygusal yeme üzerindeki

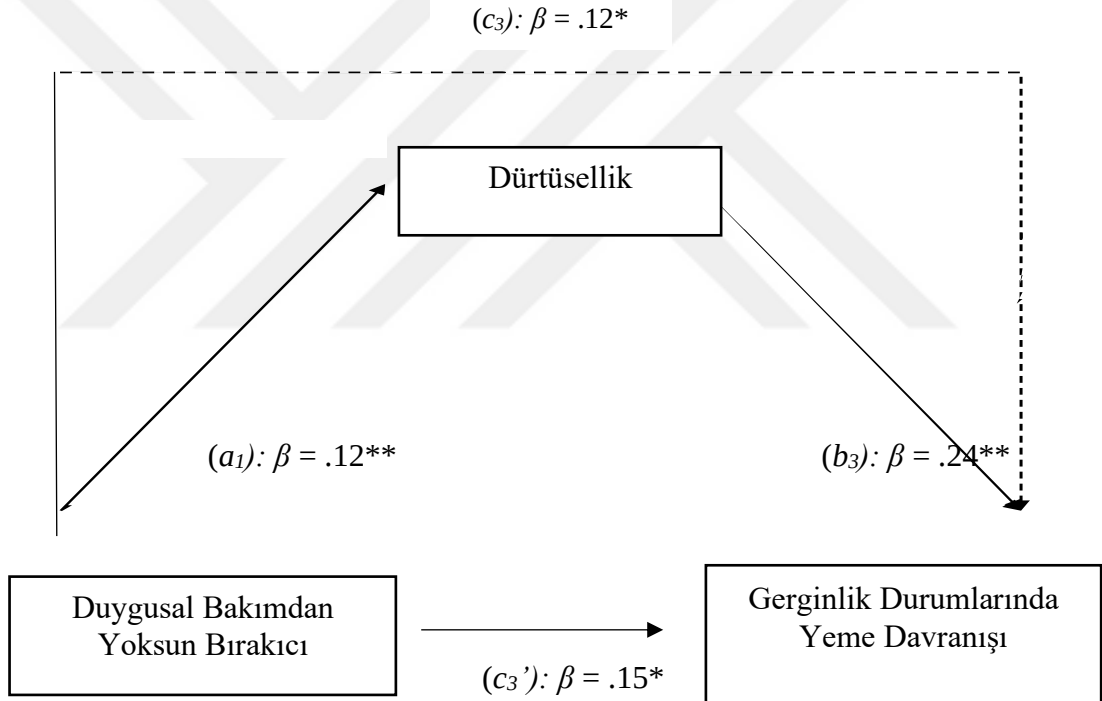
doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. DBYB ebeveynliğin duygusal yeme toplam puanı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .11, SH = .13, p < .01, GA [-.54, -.01]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde DBYB ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_1': \beta = .14, SH = .13, p < .01, GA [-.61, -.10]$). Son olarak, DBYB baba tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik toplam puanı ($GA [.02, .23]$) ve acelecilik ($GA [-.26, -.01]$) tam aracı değişkenler olarak etki göstermektedir (Şekil 40).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 40. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik ve aceleciliğin aracı rolü.

Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile DBYB baba tutumu arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan dürtüselliğin ($b_3: \beta = .24, SH = .05, p < .001, GA [-.32, -.12]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. DBYB baba tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_3: \beta = .12, SH = .05, p < .01, GA [-.24, -.01]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde DBYB ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_3': \beta = .15, SH = .01, p < .01, GA [-.27, -.05]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır ($GA [.00, .07]$) (Şekil 41).

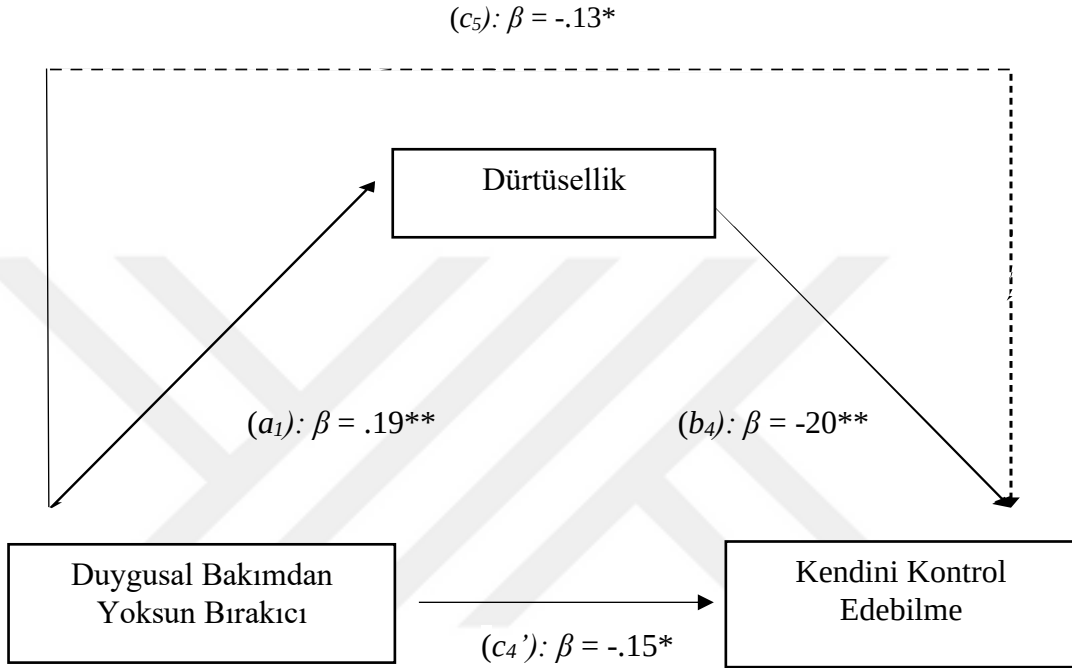

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01, **p < .001$.

Şekil 41. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü.

Son olarak, dürtüselliğin ($b_4: \beta = -.20, SH = .01, p < .001, GA [-.06, -.02]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etki görülmektedir. DBYB

baba tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_4: \beta = -.13$, $SH = .01$, $p < .01$, $GA [-.054, -.005]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde DBYB ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür ($c_4': \beta = -.15$, $SH = .01$, $p < .01$, $GA [-.05, -.01]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, tam aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [.00, .01]$) (Şekil 42).

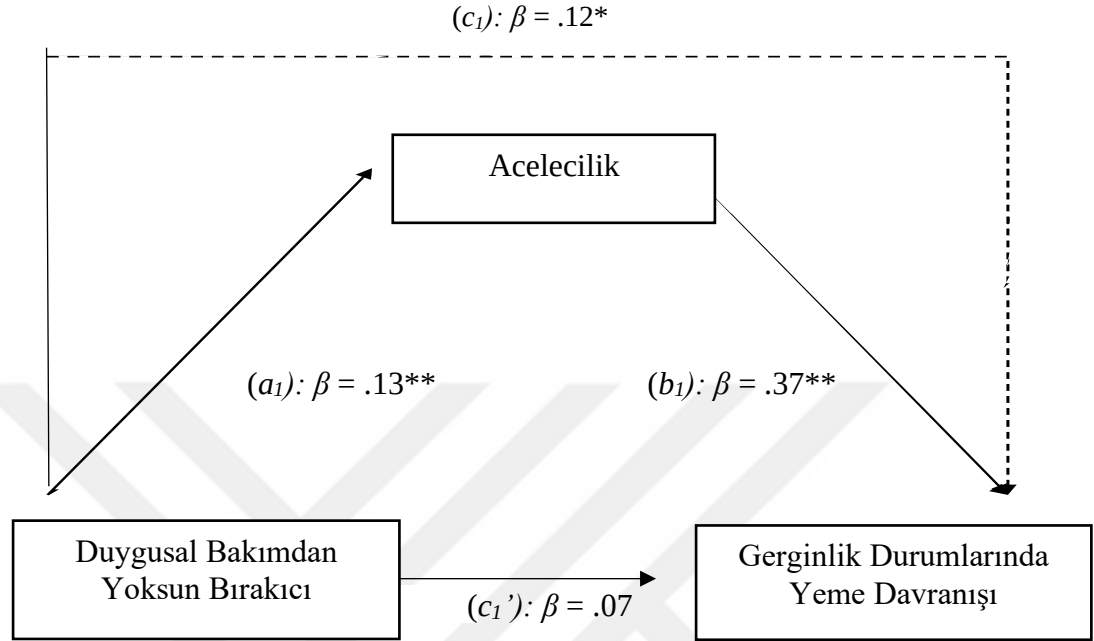

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 42 .Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı rolü.

Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile DBYB baba tutumu arasındaki ilişkide dürtüsellüğün alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin ($b_1: \beta = .37$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [-.86, -.49]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. DBYB baba tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c_1: \beta = .12$, $SH = .01$, $p < .01$, $GA [-.24, -.01]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde DBYB ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalktığı görülmüştür ($c_1': \beta = .07$, $SH = .05$, $p > .05$, $GA [-.18, .02]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri

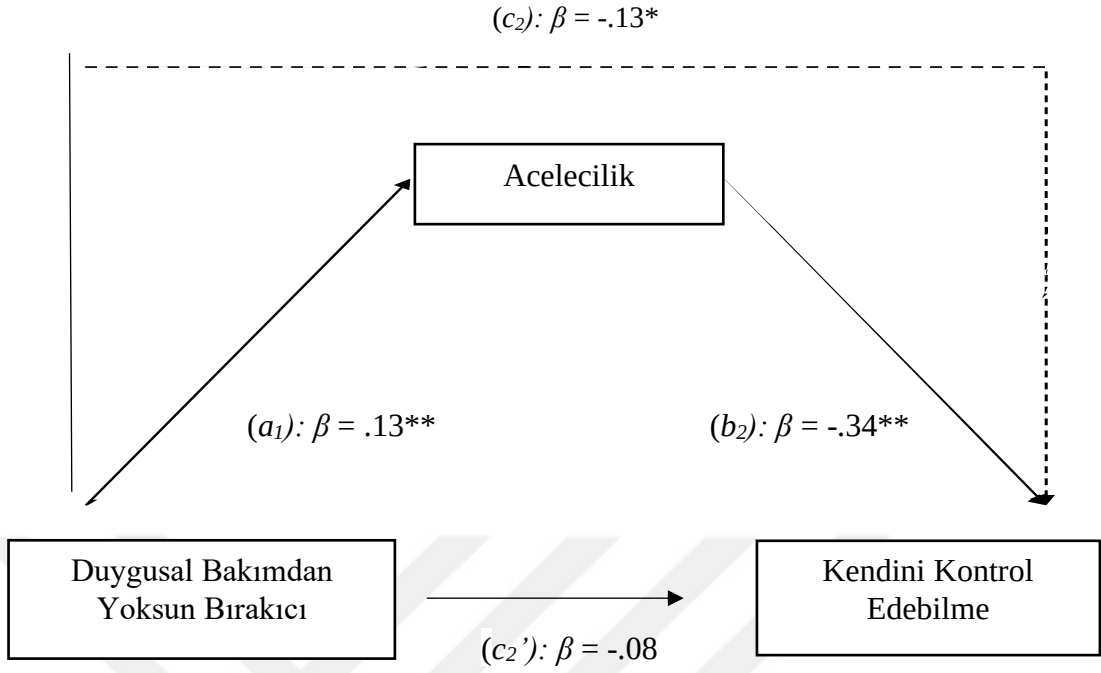
göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [-.107, -.008]) (Şekil 43).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 43. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Aceleciliğin, $(b_2: \beta = -.34, SH = .02, p < .001, GA [-.17, -.09])$ kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur. DBYB baba tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır $(c_1: \beta = -.13, SH = .01, p < .01, GA [-.054, -.005])$. Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde DBYB ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalktığı görülmüştür $(c_1': \beta = -.08, SH = .01, p > .05, GA [-.04, .00])$. Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam aracı değişken olarak ele alınmaktadır (GA [-.020, -.006]) (Şekil 44).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

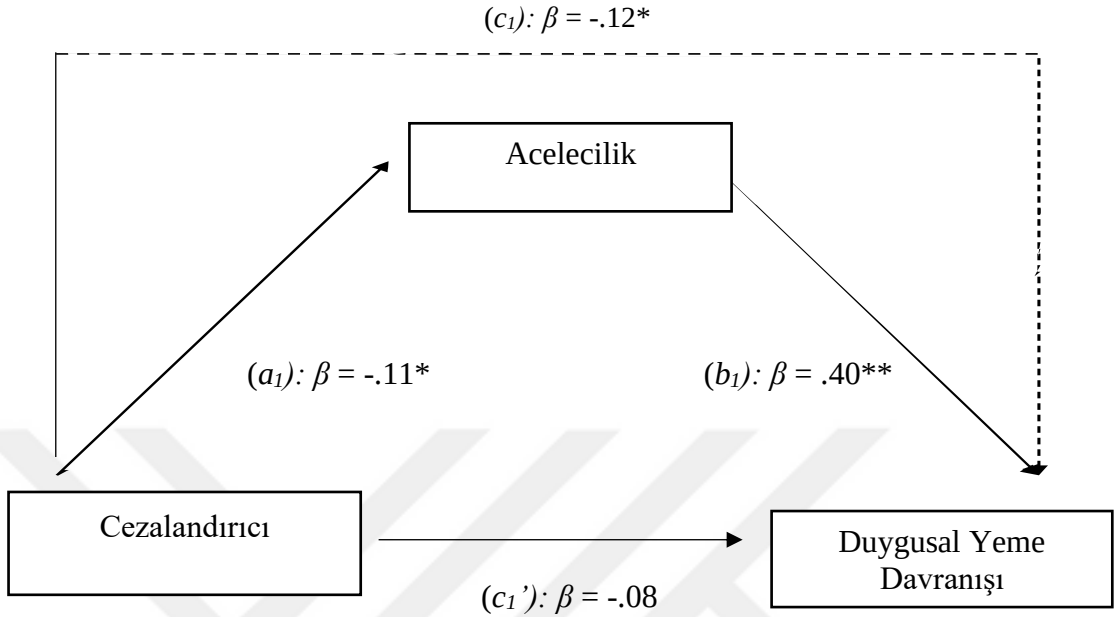
Şekil 44. Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Özetle, babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik algısı dürtüsellik toplam puanı ve acelecilik ile duygusal yeme davranışını anlamlı olarak yordamaktadır.

Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü test edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(2,316) = 5.31$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %1 olduğu bulunmuştur.

Cezalandırıcı ebeveynlik tutumunun acelecilik (a_1 : $\beta = -.11$, $SH = .09$, $p < .01$, GA $[-.364, -.006]$) üzerinde doğrudan etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Aracı değişken olan aceleciliğin (b_1 : $\beta = .40$, $SH = .21$, $p < .001$, GA $[-2.0, -1.2]$) duygusal yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlıdır. Cezalandırıcı baba tutumunun duygusal yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_1 : $\beta = -.12$, $SH = .37$, $p < .01$, GA $[.12, 1.61]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan

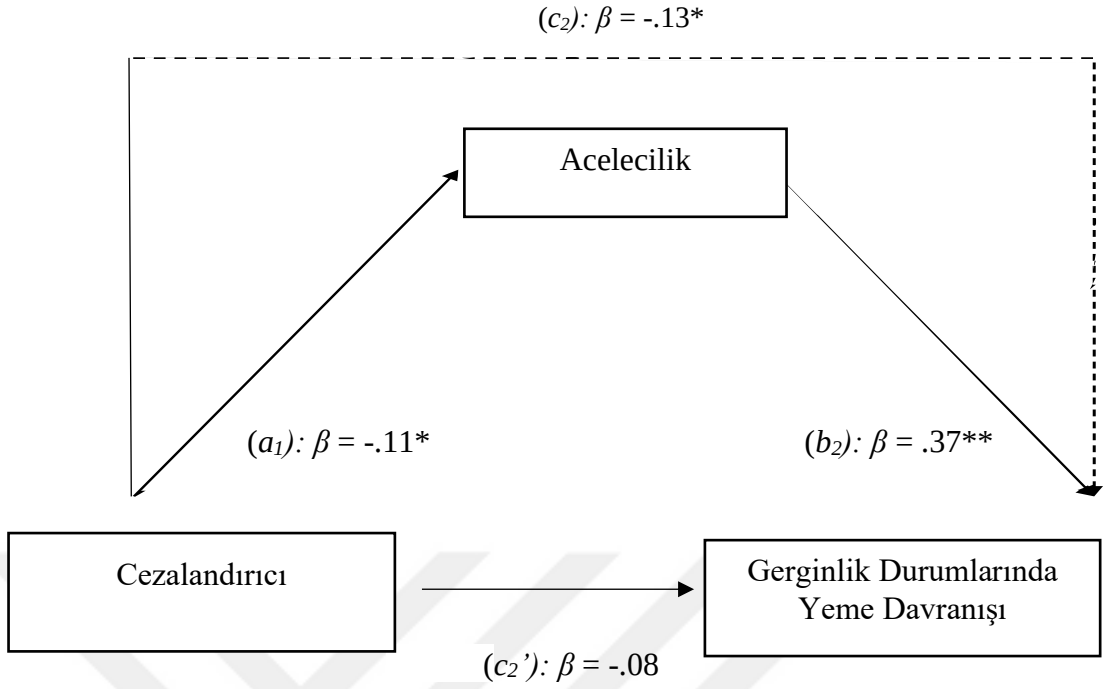
kalktığı görülmüştür (c_1' : $\beta = -.08$, $SH = .34$, $p > .05$, $GA [-.12, 1.24]$). Cezalandırıcı baba tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide acelecilik kısmi aracı değişken ($GA [-.02, .65]$) olarak etki göstermektedir (Şekil 45).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 45. Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

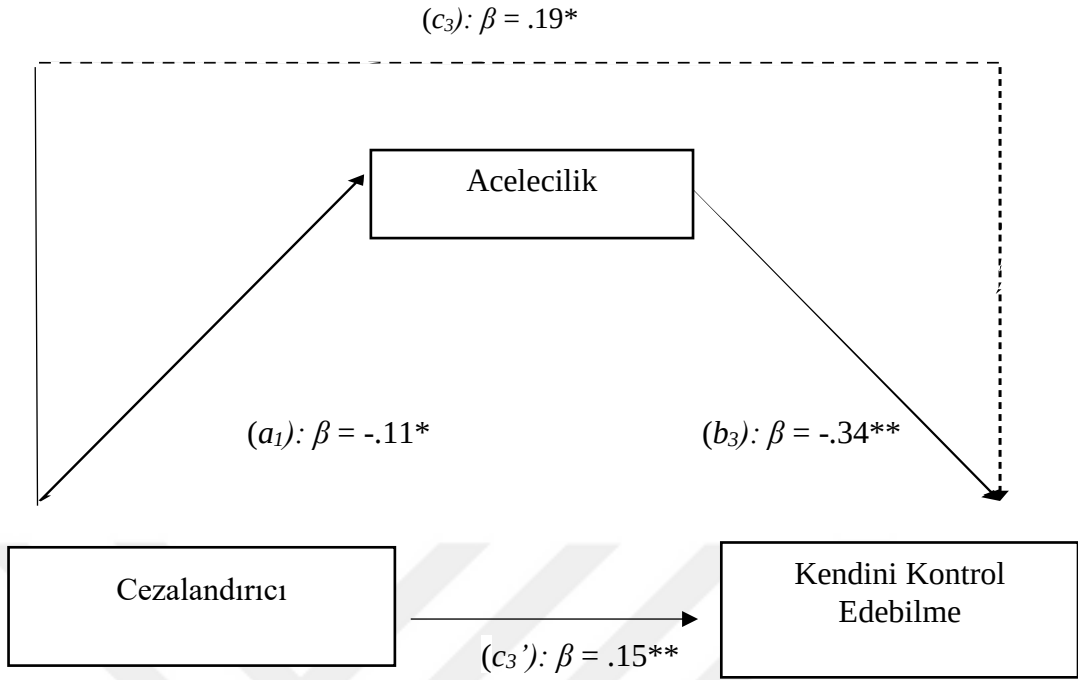
Yordanan değişken olan duygusal yemenin alt boyutları ile cezalandırıcı baba tutumu arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü incelendiğinde ise, aracı değişken olan aceleciliğin (b_2 : $\beta = .37$, $SH = .09$, $p < .001$, $GA [-.86, -.49]$) gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Cezalandırıcı baba tutumunun gerginlik durumlarında yeme davranışı üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_2 : $\beta = -.13$, $SH = .16$, $p < .01$, $GA [.06, .70]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalktığı görülmüştür (c_2' : $\beta = -.08$, $SH = .15$, $p > .05$, $GA [-.04, .55]$). Bu ilişkide dolaylı etki güven aralığı değerleri göz önünde bulundurulduğunda acelecilik kısmi aracı değişken olarak ele alınmaktadır ($GA [-.005, .277]$) (Şekil 46).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 46. Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Son olarak, aceleciliğin (b_3 : $\beta = -.34$, $SH = .02$, $p < .001$, $GA [-.17, -.09]$) kendini kontrol edebilme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Cezalandırıcı baba tutumunun kendini kontrol edebilme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c_3 : $\beta = .19$, $SH = .03$, $p < .01$, $GA [.05, .18]$). Aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasındaki ilişkinin anlamlı etkisinin ortadan kalkmadığı görülmüştür (c_3' : $\beta = .15$, $SH = .03$, $p < .01$, $GA [.03, .16]$). Dolaylı etki güven aralığı değerleri incelendiğinde, aceleciliğin kısmi aracı değişken olarak değerlendirilebileceği görülmektedir ($GA [-.001, .005]$) (Şekil 47).

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. $*p < .01$, $**p < .001$.

Şekil 47. Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveynlik biçimi ile kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü.

Özetle, cezalandırıcı baba tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı role sahip olduğu söylenebilir.

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmanın bu kısmında, araştırma hipotezlerine dair yürütölmüş olan analizlerden elde edilen bulguların alan yazındaki yapılmış olan çalışmalarla birlikte tartışılmasına yer verilecektir. İlk olarak, değişkenler arasındaki korelasyon bulgularına yer verilecektir. Ardından, algılanan ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı arasında dürtüsellüğün aracı rollerine ilişkin elde edilen analiz bulguları tartışılacaktır. Son olarak ise, gelecek çalışmalar için öneriler yer alacaktır.

5.1 Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki korelasyon analizi sonuçlarına göre, değişkenler arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler bulunduğru görölmektedir. Bu bölümde algılanan ebeveyn tutumu, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki ilişkilere dair bulgular tartışılacaktır.

Çalışmanın değişkenleri arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında, algılanan olumsuz ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunduğru görölmüştür. Buna göre, araştırmanın ilk hipotezi doğrulanmıştır.

Bulgular sonucunda, anneye yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve duygularını bastıran/değişime kapalı ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğru görölmüştür.

Babaya yönelik algılanan tutum ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişki incelendiğinde, kuralcı/kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğru saptanmıştır.

Regresyon analizinin sonuçlarına bakıldığında ise, anneye yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı

odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve duygularını bastıran/değişime kapalı ebeveyn tutumlarının duygusal yeme davranışını zayıf düzeyde yordadığı söylenebilir.

Babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli ve cezalandırıcı ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Literatüre bakıldığında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar yapıldığı ve algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ileri sürüldüğü bilinmektedir (Aytın, 2014; Gürel, 2017). Aytın (2014)'ın yaptığı çalışma sonucuna göre, anormal düzeyde yemek yemeye eğilimli olan kişilerin anne babalarının özerkliğe izin vermeyen, aşırı korumacı davranan ebeveynler olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada da benzer şekilde, ebeveynlerini aşırı koruyucu/evhamlı olarak algılayan kişilerin anlamlı düzeyde duygusal yeme davranışında bulundukları görülmüştür.

Literatürdeki bir başka çalışmaya göre, yüksek beklentili, aşırı kısıtlayıcı davranışlara sahip olan otoriter ebeveynler ve duygusal anlamda yoksun bırakan ebeveynler ile büyümüş olan kişilerin duygusal yeme davranışında bulundukları savunulmuştur (Yurtseven&Sütçü 2017). Benzer şekilde, yapılan çalışma sonucunda ebeveynlerini kuralcı/kalıplayıcı ya da koşullu/başarı odaklı olarak algılama ile duygusal yeme davranışı arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Koşullu/başarı odaklı tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarından beklentilerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu çocukların, ebeveynlerini tatmin etmek için çok çabaladıkları ve tıpkı kaçış teorisinde (Blackburn vd., 2006) bahsedildiği gibi kendi amaç ve ideallerini karşılayamadıklarını fark ederek benliklerini korumak amacıyla yeme davranışı gösteriyor olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak yapılan bu çalışma sonucunda, duygusal bakımdan yoksun bırakan ebeveyn algısına sahip olma ile duygusal yeme davranışı arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Schneer (2022), çocukluğunda ihmal edilen bireylerin bu durumdan nasıl korunacaklarını ya da kaçacaklarını bilemedikleri için aşırı yeme davranışında bulunarak kendilerini güvende hissetmeye çalışıyor olabileceklerini ileri sürmüştür. Bu açıdan bakıldığında, duygusal anlamda yoksun bırakılan kişilerin kendilerini korumak adına yemek yeme davranışında bulunuyor

olabilecekleri söylenebilir. Literatürde bu alanda yapılan bazı çalışmalar (Tozzi vd., 2003; Mitchell vd., 2013) da benzer sonuçlara işaret etmektedir.

Cezalandırıcı ebeveyn tutumuna sahip olma ile duygusal yeme davranışında bulunma arasında da bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu ebeveyn tutumuna sahip kişilerin içine kapanık olduğu, kendilerini değersiz gördükleri bilinmektedir (King vd., 2016). Bu anlamda düşünüldüğünde kişilerin kendilerini ifade edemedikleri anlarda stres altında hissedip yeme davranışında bulunabilecekleri söylenebilir. Macht (2008), birçok insanın yeme davranışlarının yaşadıkları strese bağlı olarak değiştiğini öne sürmüştür. Duygusal yeme ile stres arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından incelenmiş olup stres faktörünün besin alımını kişiye göre artış ve azalış şeklinde etkilediği görülmüştür (Lemmens vd., 2011).

Kötümser/endişeli ebeveyn tutumu algısı ile duygusal yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu tutumu benimseyen anne babaların çocuklarını sürekli koruma ihtiyacı duydukları, çocuklarının baş etme becerilerine bir anlamda ket vurdukları bilinmektedir (Yavuzer, 1997). Yapılan bir başka çalışmaya göre, depresif belirtilere sahip kişilerin olumsuz duygulanımlarla baş etme stratejilerinin etkili olmadığı ve olumsuz duygulanımlar karşısında çözüm odaklı olmak yerine duygu odaklı baş etme yöntemlerine başvurdıkları bulunmuştur. Bunun sonucunda da olumsuz duygulanımlarla baş edebilmek adına yeme davranışında bulundukları saptanmıştır (Spoon vd., 2007). Bu anlamda düşünüldüğünde, bu ebeveyn tutum algısına sahip olan kişilerin, hayatta zorlukla karşılaştıklarında nasıl baş edeceklerini bilmiyor olabilecekleri ve oluşan olumsuz duygudurumla baş edebilmek için yeme davranışında bulunabilecekleri öne sürülebilir.

Anne ve babaya yönelik algılanan tutumlar ile duygusal yeme davranışı arasındaki anlamlı ilişkiler yalnızca anneye yönelik algılanan duygularını bastıran/değişime kapalı tutum ile farklılık göstermektedir. Anlamlı çıkan diğer ebeveyn tutumları anne ve baba için ortak olarak duygusal yeme ile ilişkili bulunmuştur. Duygularını bastıran/değişime kapalı anne tutumuna sahip kişilerin duygularının görmezden gelindiği bilinmektedir (Soygüt, 2018). Duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesi olarak da düşünülebilir. Kişilerin duygularını tanıma konusunda zorluk yaşamaları halinde duygusal yeme davranışında bulunabilecekleri

bilinmektedir (Bekker vd., 2004). Bu anlamda, bu kişilerin duygularının konuşulmadığı bir ortamda büyüdüğü ve dolayısıyla duygularını anlamlandırmada zorluk yaşıyor olabilecekleri düşünülebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, anne ve babaya yönelik algılanan ebeveyn tutumlarının duygusal yeme davranışını düşük olmakla birlikte anneye yönelik algılanan ebeveyn tutumunun, babaya yönelik algılanan ebeveyn tutumuna kıyasla daha güçlü şekilde yordadığı görülmüştür. Vandereycken (2002) yaptığı bir çalışmada, “ebeveynliğin anlamı anneliktir” mitinin yer aldığı ilk aile teorilerinden bahsetmiştir. Bulunan bu sonuç, bu düşünceyi destekler niteliktedir. Yeme davranışında bozulmalara baba tutumunun etkisinin de göz ardı edilemeyecek düzeyde olduğunu gösteren araştırmalar olmasına karşın (Bullik vd., 2000; De Panfilis vd., 2003), yapılan çalışmada anneye yönelik algılanan tutumların babaya yönelik algılanan tutumlara göre daha anlamlı yordama gücü olduğu bulunmuştur. Bunun bir sebebi olarak, babaya ilişkin olumsuz tutum algısının, anneden gelen olumlu tutum algısı ile telafi edilebileceği öne sürülmektedir (Turner vd., 2005). Çocukluk döneminde ihtiyaç duyulan fiziksel ve duygusal bakımın daha sıklıkla ve olasılıkla anne tarafından karşılanıyor oluşu göz önünde bulundurulduğunda, anneye dair algılanan herhangi bir olumsuz tutumun etkisinin daha güçlü bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda, algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkilerin zayıf düzeyde olduğu, ebeveyn tutumunun duygusal yemeyi yordama gücünün de zayıf olduğu görülmüştür. Literatürde yapılan benzer çalışmalarda daha güçlü ilişkilerin bulunduğu bilinmektedir (Jáuregui Lobera vd., 2011; Sheffield ve ark., 2005; Yaykiran, 2018; Yurtseven&Sütcü, 2017). Örneklem boyutunun farklı oluşu, araştırmaya dahil edilen katılımcıların kültürel bağlamda farklılıklara sahip olmalarından dolayı bu çalışmada zayıf düzeyde ilişkiler saptanmış olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, literatür ile de benzer olacak şekilde, çalışma sonucunda algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kişilerin ebeveynlerinden algıladıkları olumsuz tutumlar sonucunda duygularını düzenlemede zorluk yaşıyor olabilecekleri bu nedenle de yemek yeme davranışında bulunuyor olabilecekleri düşünülmektedir. Bu anlamda, kişilerin

duygusal yeme davranışında bulunmalarında ebeveyn tutumları risk faktörü olarak ele alınabilir.

Araştırmanın bir diğer hipotezini destekleyecek şekilde, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Dürtüsellik ile duygusal yeme davranışı, gerginlik durumlarında yeme davranışı, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme davranışı arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Dürtüsellik alt boyutu olan acelecilik için de orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Son olarak, heyecan arayışı ile uyaran karşısında kontrol arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Dürtüsel kişilerin, o anın duygulanımına göre hareket eden kişiler olduğu ileri sürülmüştür (Cloninger, 1993). Bu çalışmada da benzer şekilde acelecilik puanı yüksek olan kişilerin duygusal yeme davranışında bulundukları görülmüştür. Dürtüsel kişilerin olumlu ya da olumsuz duygular karşısında daha fazla uyarıldıkları ve zayıf duygu kontrolüne sahip oldukları ileri sürülmektedir ve buna ek olarak, bu durumlar kişilerin duygu düzenleme becerilerinde yaşadıkları zorluklar olarak ele alınmaktadır (Barkley, 2010). Bu anlamda, dürtüsellliği yüksek olan kişilerin duygulanımlar karşısında fazla uyarılıp duygularını düzenlemede zorluk yaşayabilecekleri ve bu nedenle de düşünmeden acele bir şekilde harekete geçiyor olabilecekleri düşünülebilir. Bu kişilerin yaşadıkları duygulanıma göre hareket ettikleri, düşünmeden acele bir şekilde harekete geçiyor olabilecekleri düşünülebilir. Acelecilik ile kendini kontrol edebilme davranışı arasında bulunan anlamlı ilişki bu düşünce ile paralellik göstermektedir. Kendini kontrol edebilme konusunda zorluk yaşayan kişilerin besinle karşılaştıklarında düşünmeden yeme davranışında bulunuyor olabilecekleri söylenebilir.

Cloninger (1993), dürtüsel kişiler için aynı zamanda yüksek yenilik arayışı içinde olduklarını, kendilerini heyecanlandıran yeni şeylere yönelmeye eğilimli olduklarını ileri sürmüştür. Çalışmada bulunan, heyecan arayışı ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişki bu düşünceyi desteklemektedir. Favaro ve diğerlerinin (2004), dürtüsel davranışlar ile yüksek düzeyde yenilik arayışı arasında buldukları anlamlı ilişki de benzer sonuçlara işaret etmektedir.

Dürtüselliğe meyilli olan kişilerin, hazzı erteleyemedikleri bu nedenle de küçük ama o an sunulan seçeneği tercih ettikleri bilinmektedir (Arce vd., 2006). Bu doğrultuda, çalışma sonucunda bulunan acelecilik ile uyaran karşısında kontrol arasındaki negatif yönlü ilişki bu düşünceyi desteklemektedir. Duygusal yemeye sebep olabilecek besinlerin uyarıcı bir işleve sahip oldukları, aceleciliğe meyilli olan kişilerin de hazzı ertelemeye zorluk yaşayarak yeme davranışında bulunuyor olabilecekleri ileri sürülebilir.

Yüksek dürtüselliğe sahip olan kişilerin, olumsuz duygudurumlarla karşılaştıklarında kendilerini rahatlatmak adına yemek yeme davranışında bulundukları bilinmektedir (Ebtener vd., 2012). Bu çalışma sonucunda da benzer şekilde, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışı ve dürtüsellik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Olumsuz duygudurumla karşılaşan kişilerin bu duygularla baş edemedikleri bu nedenle de dürtüsel şekilde davranıp yemek yeme davranışında bulunuyor olabilecekleri düşünülebilir.

Son olarak, çalışma sonucuna göre, acelecilik ile gerginlik durumlarında yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kişilerin, öfke ve üzüntü gibi olumsuz duygudurumlarla karşı karşıya kaldıklarında bulundukları ruh halinden kurtulmak amacı ile yüksek kalorili besinler tükettiği ileri sürülmektedir (Tang, 2022). Bu anlamda düşünüldüğünde, kişinin gergin bir ruh hali içerisinde iken kendini rahatlatmak adına hızlıca, düşünmeden yemek yeme davranışında bulunabileceği öne sürülebilir.

5.2 Algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılması

Dürtüselliğin birçok psikiyatrik bozuklukla (yeme bozuklukları, madde kötüye kullanımı vb.) ilişkili olduğu bilinmekle birlikte kişilerin yeme davranışındaki artışla da ilişkisi olduğu ileri sürülmektedir (Ebtener vd., 2012; Winstanley, 2006). Bu bilgilerden de hareketle çalışmanın bu kısmında, algılanan ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolünün saptanması amacıyla yapılan analiz bulgularının tartışılmasına yer verilecektir. Yapılan aracı değişken analizleri sonucunda algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme

davranışı arasında dürtüselliğin düşük düzeyde aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Bu anlamda araştırmanın üçüncü hipotezinin de kısmen doğrulandığı söylenebilir.

5.2.1 Anneye ilişkin algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılması. Anneye ilişkin algılanan ebeveyn tutumlarından kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, aşırı koruyucu/evhamlı ve cezalandırıcı anne tutumları ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve bazı alt boyutlarının aracı role sahip olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bu kısmında bu bulgulara dair tartışmalara yer verilecektir.

Anneye ilişkin algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ile ilişkisinde (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) dürtüselliğin ve aceleciliğin aracı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutumu dürtüselliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %6'sını açıklarken, aceleciliğin aracılığı ile %7'sini açıklamakta olduğu görülmüştür. Kuralcı/kalıplayıcı bir anne tutum algısına sahip olan kişinin belli kurallara tabi tutularak büyüdüğü, davranışlarının kontrol altında tutulduğu bilinmektedir (Baumrind, 1966). Bu bilgiye ek olarak, yüksek dürtüselliğe sahip kişilerin ebeveynlerini otoriter olarak tanımladıkları da öne sürülmektedir (Toros, 2010). Çalışma sonucunda elde edilen kuralcı/kalıplayıcı anne tutumunun dürtüsellik üzerindeki negatif etkisi bu bilgi ile paralel bir bulgudur. Bu kişilerin davranışlarını kontrol altında tutma becerilerinin gelişmediği bu nedenle dürtüselliklerinin artıyor olduğu düşünülmektedir. Dürtüselliği yüksek olan kişilerin duygusal yeme davranışında bulunma ihtimalleri düşük olan kişilere kıyasla daha yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Ebtener vd., 2012). McDowell ve Hostetler (1996)'a göre, katı kurallar ile büyüyen, özerkliğine hiç alan tanınmayan ailelerde büyüyen kişiler, kendi davranışlarının sonuçlarını görmeye, riske girmeye, yanlış yapmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bunu da genellikle yeme davranışında bulunarak yaptıklarını belirtmektedirler. Çalışma sonucunda, dürtüselliği yüksek olan kişilerin

duygusal yeme davranışında da artış görülmüştür. Bu bulgudan da hareketle, kuralcı/kalıplayıcı anne tutum algısına sahip kişilerin davranışlarını kontrol altında tutamayıp dürtüsel davrandıkları bunun sonucunda da duygusal yeme davranışında bulundukları görülmüştür. Benzer şekilde, kuralcı/kalıplayıcı anne tutumu, acelecilik ile pozitif bir ilişkiye sahipken, aceleciliğin artması ile duygusal yeme davranışında da artış görülmüştür. Kuralcı/kalıplayıcı anne tutumuna sahip kişilerin eyleme geçmeden önce eylem hakkında daha düşündükleri bu nedenle de acele karar veriyor olabilecekleri düşünülmektedir. Acele karar veriyor olmaları ile birlikte duygusal yeme davranışında bulundukları varsayılmaktadır. Dürtüselliği yüksek olan kişilerin karar vermeden önce tüm seçenekleri düşünmeden harekete geçtikleri bilinmektedir (Whiteside & Lynam, 2001). Bu doğrultuda, çalışma sonucunda, aceleci olan kişilerin gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışlarında bulunuyor olması anlamlıdır. Son olarak çalışmada elde edilen bulgular sonucunda, aceleci davranan kişilerin eylemlerini kontrol edemedikleri göz önünde bulundurulduğunda, bu kişilerin uyaran karşısında yeme davranışında artış olması, kendini kontrol etmede azalma olması anlamlıdır.

Anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumu aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %9'unu açıklamakta olduğu görülmüştür. Bu anne tutum algısına sahip kişilerin, anneleri tarafından sıklıkla eleştirildiği, yaptıklarının hiçbir zaman yeterli bulunmadığı bu nedenle de bir iş yaparken titizlikle davrandıkları bilinmektedir (Yavuzer, 1997). Bu açıdan değerlendirildiğinde, küçümseyici/kusur bulucu anne tutum algısına sahip kişilerin daha az aceleci davrandıklarına dair elde edilen çalışma bulgusu anlamlıdır. Daha önce de bahsedildiği gibi, kişiler aceleci davrandıkça daha fazla duygusal yeme davranışında bulunuyorlar. Çalışma sonucunda bu düşüncenin tersi olacak şekilde, aceleciliğin azalması ile kişilerin daha fazla duygusal yeme davranışı, gerginlik durumlarında yeme davranışı, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme

davranışında bulunuyor olmaları anlamlıdır. Ek olarak, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilmede zorlanıyor olmaları da bahsedilen bulguyu desteklemektedir. Sonuç olarak, küçümseyici/kusur bulucu anne tutum algısına sahip kişilerin, yapılması gerekenleri en eksiksiz şekilde tamamlamak için üzerine fazlaca düşündükleri bu nedenle de aceleci davranmadıkları, dolayısıyla daha az duygusal yeme davranışı gösterdikleri düşünülmektedir.

Koşullu/başarı odaklı anne tutumu algısına bakıldığında, duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ile (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) ilişkisinde dürtüsellüğün aracı role sahip olduğu görülmüştür. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, koşullu/başarı odaklı ebeveyn tutumu aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %3'ünü açıklamakta olduğu saptanmıştır. Bu tutum algısına sahip olan kişilerin, ebeveynleri tarafından koşullu sevildiği, onların yanlış gördüğü bir şeyi yaptıklarında değersiz hissettirildikleri ileri sürülmektedir (Assor vd., 2004). Bu düşünceden hareketle, bu kişilerin başkalarını memnun etmek için çabaladığı, onları hayal kırıklığına uğratmaktan endişe duydukları söylenebilir. Bir davranışta bulunmadan önce üzerine düşünmeleri gerektiği ileri sürülebilir. Bu doğrultuda dürtüselliklerinde azalma olduğu bulgusu anlamlıdır. Daha önce bahsedildiği gibi, dürtüsellüğün azalması ile birlikte duygusal yeme davranışı, gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışlarında da azalma görülürken; uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilmede artış görülüyor olduğuna dair elde edilen çalışma sonuçları anlamlıdır. Dürtüsellikleri az olan kişilerin, duygulanımları üzerinde düşünüp dürtüsel bir şekilde duygusal yeme davranışında bulunmaktansa alternatif tepkilerde bulunabilecekleri düşünülmektedir. Sonuç olarak, koşullu/başarı odaklı anne tutum algısına sahip kişilerin, doğru olanı yapabilmek ve dolayısıyla kabul görebilmek adına daha az dürtüsel davrandıkları ve bunun sonucunda da duygusal yeme davranışlarında azalma olduğu düşünülmektedir.

Kötümser/endişeli anne tutumu algısına bakıldığında, duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ile (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) ilişkisinde aceleciliğin aracı role sahip olduğu görülmüştür. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında,

kötümser/endişeli ebeveyn tutumu aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %9'unu açıklamakta olduğu saptanmıştır. Kötümser/endişeli anne tutum algısına sahip kişilerin, anneleri tarafından sıklıkla hayatlarına müdahale edildiği bilinmektedir (Yavuzer, 1997). Ek olarak, bu kişilerin duygularını ifade etmeleri için yeterli alanı açmadıkları aksine kontrol odaklı olmayı öğrettikleri bilinmektedir (Woodruff-Borden vd., 2002). Kontrol etme odaklı olan bu kişilerin daha az dürtüsel davranmaya meyilli oldukları söylenebilir. Bu anlamda, çalışma sonucunda elde edilen, kötümser/endişeli anne tutum algısı ile dürtüsellik arasındaki negatif ilişki anlamlıdır. Dürtüsellüğün azalması ile birlikte duygusal yeme davranışı, gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme davranışlarında da azalma olması anlamlı iken uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilmede artış görülüyor olması beklenen bulgular olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak, kötümser/endişeli anne tutum algısına sahip kişilerin kontrol etme davranışında daha fazla bulunmaları ile dürtüselliklerinde azalış görülmesi ve dolayısıyla duygusal yeme davranışında daha az bulundukları düşünülmektedir.

Aşırı koruyucu/evhamlı anne tutumu algısına bakıldığında, duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ile (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) ilişkisinde dürtüsellüğün ve onun alt boyutu olan aceleciliğin aracı role sahip olduğu görülmüştür. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumunun, dürtüsellüğün ve aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %8'ini açıklamakta olduğu saptanmıştır. Bu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarını her an koruma ihtiyacı hissetmekle beraber, devamlı olarak çocukları yerine karar verirler. Bu çocuklar yetişkinliklerinde kendi başlarına karar almakta zorlanan ve böyle durumlarda yoğun kaygı deneyimleyen kişiler olurlar (Yavuzer, 1997). Bu anlamda, annelerine ilişkin aşırı koruyucu/evhamlı tutum algısı olan kişilerin sorumluluk almak, durum üzerine düşünüp karar vermektense dürtüsel bir şekilde davrandıkları düşünülmektedir. Bu kişiler tek başlarına olay hakkında düşünmeden o anın getirisi ile aceleci bir şekilde davranabilirler. Bu bağlamda, bu kişilerin durumlar karşısında dürtüsel ve aceleci davrandıklarına ilişkin bulgular anlamlıdır. Daha önce de bahsedildiği üzere, dürtüsellüğün artışı ile duygusal yeme

davranışı, gerginlik durumlarında yeme davranışı, olumsuz durumlarla başa çıkabilmek için yeme davranışında artış görülmesi, kendini kontrol etme ve uyaran karşısında kontrolde azalma görülmesi de beklenen bulgulardır. Sonuç olarak, aşırı koruyucu/evhamlı anne tutum algısına sahip kişilerin, anneleri tarafından kontrol altında tutulmaya, kararlarının anneleri tarafından veriliyor olmasına alışkın oldukları bu nedenle de kendi başlarına karar almada zorluk yaşayıp dürtüsel davrandıkları düşünülmektedir. Bu dürtüsellikleri doğrultusunda da duygusal yeme davranışlarında artış görüldüğü söylenebilir.

Cezalandırıcı anne tutumu algısına bakıldığında, duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ile (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) ilişkisinde dürtüsellikğin alt boyutu olan aceleciliğin aracı role sahip olduğu görülmüştür. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumunun, dürtüsellikğin ve aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %4'ünü açıklamakta olduğu saptanmıştır. Bu tutuma sahip kişilerin ebeveynlerine göre yanlış şekilde hareket ettiklerinde fiziksel ya da psikolojik olarak cezalandırıldıkları bilinmektedir. Ek olarak bu çocuklar yetişkinliklerinde de cezalandırılacaklarına inandıkları için diğerlerinin onayını alma peşinde oldukları ileri sürülmektedir (Sheffield, 2005). Bu anlamda, bu kişilerin hata yapmamak için uğraştıkları dolayısıyla eyleme geçmeden önce üzerine düşünerek acele davranmadıkları düşünülmektedir. Acele davranmayan bu kişilerin duygusal yeme davranışlarında da azalış görülmesi anlamlıdır. Özetle, cezalandırıcı anne tutum algısına sahip kişilerin, cezalandırılmamak ve onay almak adına harekete geçmeden önce en doğrusunu yapmak için iyice düşündükleri bu nedenle aceleci davranmadıkları düşünülmektedir. Bu doğrultuda duygusal yeme davranışlarında da azalış görülmekte olduğu ileri sürülmektedir.

5.2.2 Babaya ilişkin algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılması. Babaya ilişkin algılanan ebeveyn tutumlarından küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı baba tutumları ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve bazı alt boyutlarının aracı role sahip olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bu kısmında bu bulgulara dair tartışmalara yer verilecektir.

Babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol ve kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide dürtüselliğin alt boyutu olan aceleciliğin aracı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumunun aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %7'sini açıklamakta olduğu görülmüştür. Daha önce de değinildiği gibi, bu kişilerin ebeveynleri tarafından devamlı eleştirildikleri, her yaptıklarında bir yanlış bulunduğu ileri sürülmektedir (Yavuzer, 1997). Ayrıca Carmo (2021)'ya göre, bu kişiler devamlı bir onay arayışındadırlar ve bu onayı alabilmek adına en iyisini yapmaya dair bir çaba içerisindedirler. Bu doğrultuda düşünüldüğünde, çalışma sonucunda elde edilen küçümseyici/kusur bulucu baba tutum algısına sahip kişilerin daha az aceleci davranıyor oldukları bulgusu anlamlıdır. Aceleci davranmayarak en doğrusunu, en iyisini yapmak adına davranmadan önce enine boyuna durumu düşünüyor olabilecekleri düşünülmektedir. Yanlış yapmak, eleştirilmeleri ile birlikte ebeveynlerinin onayını, ilgisini de kaybetmek anlamına geliyor olabilir. Çocukluk deneyimleri bu yönde olan kişilerin ilerleyen dönemlerde de diğer kişilerden gelecek onay arayışı içerisinde olmaları beklenmektedir. Sonuç olarak, küçümseyici/kusur bulucu baba tutumu algısına sahip kişilerin, başkalarının onayını alabilmek adına aceleci davranmadıkları, bununla beraber duygusal yeme, olumsuz duygularla baş edebilmek için yeme, gerginlik durumlarında yeme davranışlarında azalma, kendini kontrol etme ve uyaran karşısında kontrol becerilerinde artış görülmektedir.

Babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ilişkisinde (gerginlik durumlarında yeme ve kendini kontrol edebilme) ile dürtüselliğin ve onun alt boyutu olan aceleciliğin aracı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumu dürtüselliğin ve aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %7'sini açıklamakta olduğu görülmüştür. Kişilerin kaygı düzeylerindeki artış ile dürtüsel davranışlarındaki artış arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir (Ebtener vd., 2012). Bu doğrultuda, bu kişilerin gerginlik durumlarında dürtüsel ve aceleci olarak yeme davranışında bulunuyor olmaları anlamlıdır. Çocukluklarında ebeveynleri ile olan ilişkilerinde duygularına önem verilmesi, ilişkileneceklerinde duygusallığa yer verilmesi durumlarında bu kişilerin daha az duygusal yeme davranışında bulundukları ileri sürülmektedir (Topham vd., 2011). Bu bilgiler doğrultusunda, çalışma sonucunda elde edilen, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba tutum algısı ile duygusal yeme davranışı arasında dürtüselliğin ve aceleciliğin aracı rollerinin olduğu bulgusu anlamlıdır. Bu kişilerin, babaları tarafından duygusal anlamda yeterli kaynağı sağlayamadıkları bu nedenle de özellikle olumsuz bir duygu durum karşısında nasıl baş edeceklerini bilmiyor olabilecekleri düşünülmektedir. Olumsuz duygu durumlarla baş edemeyen bu kişilerin dürtüsel ve aceleci bir biçimde davrandıkları ve bununla birlikte rahatlama sağlamak amacıyla yeme davranışında bulunabilecekleri ileri sürülebilir. Ek olarak, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba tutumuna sahip kişilerin dürtüsel davranışlarının artması ile kendilerini kontrol etmede zorluk yaşadıkları bulgusunun da anlamlı olduğu söylenebilir. Daha önce de bahsedildiği üzere, dürtüsel davranışlarda bulunan kişilerin kendilerini kontrol etme becerilerinin eksik olduğu bilinmektedir (Labate, 1993). Sonuç olarak, babalarına ilişkin tutum algıları duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olan kişilerin, durumlar karşısında düşünmek ve bu doğrultuda hareket etmekte zorlanıyor olabilecekleri, dürtüsel ve acele biçimde hareket edebilecekleri düşünülmektedir. Dürtüsel ve aceleci davranan bu kişiler, deneyimleri karşısında ortaya çıkan duygudurumlar ile baş edemeyerek duygusal yeme davranışında bulunuyor olabilirler.

Babaya ilişkin algılanan cezalandırıcı ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları ilişkisinde (gerginlik durumlarında yeme ve kendini kontrol

edebilme) ile dürtüselliğin alt boyutu olan aceleciliğin aracı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Etkinin büyüklüğüne bakıldığında, cezalandırıcı ebeveyn tutumunun aceleciliğin aracılığı ile duygusal yeme davranışının %1'ini açıklamakta olduğu görülmüştür. Daha önce de değinildiği gibi, cezalandırıcı ebeveyn algısına sahip kişilerin yaptıkları yanlışlar karşısında fiziksel ve psikolojik olarak cezalandırıldıkları bilinmektedir. Ayrıca bu kişilerin duygularının görülmediği bundan ziyade davranışlarının önemli olduğu da ileri sürülmektedir (Baumrind, 1996). Bu nedenle, bu ebeveyn tutumu algısına sahip kişilerin kendilerini ifade etmede zorluk yaşadıkları da öne sürülmektedir (Yavuzer, 1997). Çalışma sonucunda da bu bilgilerle paralel olacak şekilde, babalarına ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn algısı olan kişilerin daha az aceleci davrandıkları ve bununla beraber duygusal yeme davranışında daha az bulundukları görülmüştür. Yaptıkları yanlışlar karşısında sürekli cezalandırılan bu kişiler, bir davranışta bulunmadan önce hatasız olması adına üzerine düşünüyor olabilirler. Bu da bu kişilerin aceleci davranmaktan kaçındıkları anlamına gelmektedir. Aceleci davranmamaları ile duygusal yeme davranışlarındaki azalma görülmesi de anlamlıdır. Sonuç olarak, cezalandırıcı baba tutum algısına sahip bu kişilerin, çocukluk deneyimlerinden dolayı ceza almamak adına en doğru şekilde hareket etmeyi öğrendikleri bu nedenle de acele davranmak yerine harekete geçmeden üzerine düşündükleri dolayısıyla daha az duygusal yeme davranışında bulundukları düşünülmektedir.

Sonuçlara bakıldığında duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutum algısı babaya ilişkin olduğunda anneden farklı olacak şekilde anlamlı bulunmuştur. Babaların son yıllarda çocuk bakımına giderek daha fazla dahil oldukları ve çocuklarının gelişiminde önemli bir rol oynadıkları ileri sürülmektedir. Babanın aile içerisinde ve çocukların duygusal gelişimlerinde önemli bir rolü olduğu öne sürülmektedir (Anggraini, vd., 2022). Bi ve diğerleri (2018), babaların, çocuklarının gelişimine daha fazla aktif olarak dahil olması ile çocuklarının bilişsel yeterliliğinde artış, daha iyi bir ruh sağlığı ve de daha az davranış problemlerine sahip olmaları ile ilişkili olduğunu savunmuşlardır. Babaları ile destekleyici ve sağlıklı ilişkileri olan kişilerin duygu düzenlemede daha başarılı oldukları, başa çıkma becerilerinin daha güçlü olduğu ileri sürülmektedir (Giallo ve ark., 2018). Bu anlamda bakıldığında,

kişilerin babalarından aldıkları duygusal kaynağın, duygu düzenleme becerilerini, baş etme yeteneklerini etkiliyor olabileceği düşünülebilir. Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba tutum algısına sahip kişilerin baş etme mekanizmalarının yeteri kadar gelişmemesinden ötürü olaylar karşısında yeteri kadar düşünemeyip dürtüsel ve aceleci olarak harekete geçiyor olabilecekleri düşünülmektedir. Bunun sonucu olarak da duygusal yeme davranışında bulunuyor olabilirler.

Her ne kadar algılanan anne ve baba tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellüğün aracı role sahip olduğu bulunsada etki düzeylerinin oldukça zayıf olduğu görülmüştür. Bu anlamda, ilişkileri etkileyen başka değişkenler olabileceği düşünülmektedir. Dürtüsellüğün aracılığının incelendiği bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının dürtüsellik ile ilişkisine bakılmıştır. Kişilerin dürtüsel davranışlarında çevresel faktörlerin olduğu kadar genetik faktörlerin de etkili olduğu ileri sürülmektedir. Yeme bozukluğunun da dahil olduğu bazı davranışsal bağımlılıklarda dürtüsellik ile ilişkili durumlarda genetik faktörün etkisi olduğu bilinmektedir (Khadka vd., 2014). Bu anlamda, kişilerin dürtüsellikleri yalnızca ebeveyn tutumları ile açıklanamamaktadır. Bir diğer olası faktörün duygu dışavurumu olabileceği düşünülmektedir. Araz ve Erkuş (2014), duygu dışavurumunu, kişilerin yaşadıkları duygulanımlar sonucunda ortaya çıkan davranışsal tepkiler olarak tanımlamaktadırlar. Olumsuz ebeveyn tutum algısına sahip kişilerin duygu dışavurumlarının daha az olduğu bilinmektedir (Kerr vd., 2003). Yapılan bir araştırma sonucunda, duygusal ihtiyaçları giderilmeyen kişilerin duygularını dışa vurma becerilerinin gelişmediği ve duygusal yeme davranışı için risk faktörü olduğu bulunmuştur (Finnegan vd., 2014). Duygu dışavurum becerileri gelişmemiş olan kişilerin yaşadıkları duygulanımları yeme davranışı olarak gösterdikleri söylenebilir. Bu anlamda duygusal yeme davranışının duygu dışavurumunun etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Duygu dışavurum ile benzer şekilde duygusal yeme davranışını açıklıyor olabilecek bir başka faktör de duygu düzenleme becerisidir. Duygu düzenleme becerisi, kişinin duygulanımlarını anlaması ve duygulanımlarını fark etmedeki becerisi olarak ele alınmaktadır ve duygu düzenleme becerisindeki eksikliğin yeme davranışlarındaki bozulmalarda risk faktörü olabileceği öne sürülmektedir (Yurtsever ve Sütçü, 2017). Kişilerin erken dönem çocukluklarında deneyimledikleri

olumsuz ebeveyn tutumlarının duygu denetimi ve düzenleme becerilerinin gelişimine engel olduğu ileri sürülmektedir (Goossens, 2014). Duygu düzenlemede güçlük yaşayan kişilerin yeme davranışlarında bozulma olduğu birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur (Lavender vd., 2010; Whiteside vd., 2007). Juarascio ve diğerlerinin yaptığı bir çalışmaya göre (2020), duygu düzenleme becerisi zayıf kişilerin duygulanımlarla başa çıkma stratejileri sınırlı olduğu için deneyimledikleri duygulanımı aşırı yeme davranışı gibi olumsuz davranışlarla regüle etmeye çalışmaktadırlar. Duygu düzenleme güçlüğü'nün hem ebeveyn tutumu ile hem de duygusal yeme davranışı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu anlamda çalışmada incelenen algılanan ebeveyn tutumu ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüselliğin yanı sıra duygu düzenleme becerisinin de aracılık ediyor olabileceği düşünülmektedir.

5.3 Klinik Çıkarımlar

Yeme davranışlarındaki bozulmalardan dolayı psikoterapi sürecine başlayan kişiler olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bu çalışmanın, kişilerin psikoterapi süreçlerine yardımcı olabilecek bulgular içermekte olduğu düşünülmektedir. Duygusal yeme davranışının başlatıcısı ya da sürdürücüsü olarak algılanan olumsuz ebeveyn tutumları olduğu bulgusu doğrultusunda, psikoterapistlerin bu alanlara yoğunlaşabileceği ileri sürülebilir. Ek olarak dürtüselliğin duygusal yeme davranışını yorduyor oluşu da psikoterapistler için yardımcı nitelikte olabilecek bir bulgudur. Durumlar üzerine düşünmeden hareket etmeye meyilli olan dürtüsel kişilerin duygusal yeme davranışında daha fazla bulundukları düşünülürse bu kişiler ile dürtüsel davranışlarını azaltmaya yönelik çalışılabileceği düşünülmektedir. Özetle, bu kişilerin ebeveynlerine dair tutum algıları ve dürtüsellikleri üzerine çalışıyor olmanın duygusal yeme ataklarını azaltabileceği düşünülmektedir. Algılanan ebeveyn tutumlarının, anne ve babaya dair ayrı ayrı olacak şekilde kişiler üzerindeki etkisini mevcut değişkenler ile inceleyen başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda bu çalışmanın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

5.4 Öneriler

Çalışmanın bu kısmında olası gelecek araştırmalara yönelik bazı önerilerde bulunulacaktır. İlk olarak mevcut çalışmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulduğunda, sonuçların genellenebilir olması açısından daha geniş ve demografik değişkenlerin de daha dengeli olarak dağıldı bir katılımcı kitlesi ile çalışmayı yürütmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışma, patolojik olarak yeme bozukluğu tanısı almamış örneklem üzerinden yapılmıştır. Algılanan ebeveyn tutumu ve dürtüsellik duygusal yeme davranışı üzerindeki etkisini de incelemek üzere, yeme bozukluğu tanısı alan ve almayan iki grubun karşılaştırıldığı bir çalışmanın daha geçerli sonuçlar sağlayabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde, anoreksiya nervoza, tıknırcasına yeme bozukluğu gibi diğer patolojik yeme bozuklukları ile duygusal yeme davranışının algılanan ebeveyn tutumu ve dürtüsellik değişkenleri ile karşılaştırıldığı bir çalışma yürütülebilir. Açlık hissedilmemesine rağmen olumsuz duygulanımlar karşısında kadınların yeme davranışında daha fazla bulunduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Agras ve Telch, 1998; McCrone vd., 2010). Bu anlamda, cinsiyet bağlamında katılımcı dağılımının daha benzer olduğu bir çalışmada duygusal yeme davranışı ve ilişkili değişkenler cinsiyet üzerinden karşılaştırmalı şekilde incelenebilir. Bu açıdan bakıldığında, yaş ve cinsiyetin etkilerinin kontrol edildiği bir çalışma yürütülebilir. Mevcut çalışmada algılanan ebeveyn tutumu, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki ilişkiler incelenirken alt boyutları da dahil edilmiştir. Bu üç değişken ve alt boyutlarının da dahil edilerek ilişkilerinin incelendiği başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu değişkenler arasındaki ilişkilere detaylıca ve farklı açılardan bakılacak araştırmalar yapılması önerilmektedir.

5.5 Sonuçlar

Mevcut çalışmada, algılanan ebeveyn tutumları, duygusal yeme davranışı ve dürtüsellik arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ek olarak, algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişkide dürtüsellik aracılığıyla olup olmadığına bakılmıştır.

1. Anneye ilişkin kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveyn tutum algılarının duygusal yeme davranışı ve alt boyutlarını (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

2. Babaya ilişkin kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutları olan gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında yeme davranışlarını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır.

3. Babaya ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışı, gerginlik durumlarında yeme davranışı, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme ve uyaran karşısında kontrol davranışlarını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir.

4. Babaya ilişkin aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutları olan gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışlarını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır.

5. Babaya ilişkin kötümser/endişeli ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutları olan gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme davranışlarını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

6. Babaya ilişkin cezalandırıcı ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutu olan gerginlik durumlarında yeme davranışını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür.

7. Babaya ilişkin duygusal bakımdan yosun bırakıcı ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutu olan gerginlik durumlarında yeme davranışını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır.

8. Babaya ilişkin değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveyn tutum algısının duygusal yeme davranışını ve onun alt boyutları olan gerginlik durumlarında

yeme ve kendini kontrol edebilme davranışlarını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir.

9. Anneye ilişkin kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve onun alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

10. Anneye ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü olduğu bulunmuştur.

11. Anneye ilişkin koşullu/başarı odaklı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

12. Anneye ilişkin kötümser/endişeli ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

13. Anneye ilişkin aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve onun alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

14. Anneye ilişkin cezalandırıcı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

15. Babaya ilişkin küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları (gerginlik durumlarında yeme, olumsuz

duygularla başa çıkabilmek için yeme, uyaran karşısında kontrol, kendini kontrol edebilme) arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü olduğu bulunmuştur.

16. Babaya ilişkin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları olan gerginlik durumlarında yeme ve kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide dürtüselliğin ve onun alt boyutu olan aceleciliğin aracı rolü olduğu bulunmuştur.

17. Babaya ilişkin cezalandırıcı ebeveyn tutum algısı ile duygusal yeme davranışı ve alt boyutları olan gerginlik durumlarında yeme ve kendini kontrol edebilme arasındaki ilişkide aceleciliğin aracı rolü olduğu bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Agras, W. S., & Telch, C. F. (1998). The effects of caloric deprivation and negative affect on binge eating in obese binge-eating disordered women. *Behavior Therapy*, 29(3), 491-503.
- Al-Hammouri, M. M., Rababah, J. A., & Shawler, C. (2021). A Review of the Concept of Impulsivity: An Evolutionary Perspective. *ANS. Advances in nursing science*, 44(4), 357–367. <https://doi.org/10.1097/ANS.0000000000000370>
- Anggraini, V., Priyanto, A., & Yulsyofriend, Y. (2022). Fathers' role in developing child emotional development. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. doi:10.2991/assehr.k.220602.028
- Araz, A., & Erkuş, A. (2014). Duygu dışavurum tarzlarının kavramsallaştırılması ve ölçümü: Bir envanter geliştirme çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(74), 50-61.
- Arce, E., & Santisteban, C. (2006). Impulsivity: a review. *Psicothema*, 18(2), 213-220.
- Assor, A., Roth, G., & Deci, E. L. (2004). The Emotional Costs of Perceived Parents' Conditional Regard: A Self-Determination Theory Analysis. *Journal of Personality*, 72, 47-89. <http://dx.doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00256.x>
- Ateşsönmez, S. (2018) “Algılanan Ebeveyn Tutumunun Yetişkin Bireylerde Duygusal Yeme Bozukluğuna Etkisinin İncelemesi” *Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul*.
- Aydoğdu, F. & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi . *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* , 11 (2) , 0-0 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/28762/307860>
- Aytın, N. (2014). *Ergenlerde yeme tutumları ile sorun çözme eğilimleri ve ebeveyne bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

- Azizi, K., & Besharat, M. A. (2011). The Relationship Between Parental Perfectionism And Parenting Styles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 1484–1487. doi:10.1016/j.sbspro.2011.03.315
- Bakhshani N. M. (2014). Impulsivity: a predisposition toward risky behaviors. *International journal of high risk behaviors & addiction*, 3(2), e20428. <https://doi.org/10.5812/ijhrba.20428>
- Barkley RA. Deficient emotional self-regulation: A core component of attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of ADHD & Related Disorders* 2010; 1:5-37.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887. doi:10.2307/1126611
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. J. Brooks, R. Lerner & A. C. Petersen (Ed.) *The encyclopedia on adolescence*. New York: Garland.
- Bekker, M. H., van de Meerendonk, C., & Mollerus, J. (2004). Effects of negative mood induction and impulsivity on self-perceived emotional eating. *The International journal of eating disorders*, 36(4), 461–469. <https://doi.org/10.1002/eat.20041>
- Bi, S., Haak, E. A., Gilbert, L. R., El-Sheikh, M., & Keller, P. S. (2018). Father attachment, father emotion expression, and children's attachment to fathers: The role of marital conflict. *Journal of family psychology : JFP : journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 32(4), 456–465. <https://doi.org/10.1037/fam0000395>
- Blackburn, S., Johnston, L., Blampied, N., Popp, D., & Kallen, R. (2006). An application of escape theory to binge eating. *European Eating Disorders Review*, 14(1), 23–31. doi:10.1002/erv.675
- Blackman, M., & Kvaska, C. (2010). *Nutrition psychology: improving dietary adherence*. Jones & Bartlett Publishers.

- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Braet, C., Claus, L., Goossens, L., Moens, E., Van Vlierberghe, L., & Soetens, B. (2008). Differences in eating style between overweight and normal-weight youngsters. *Journal of health psychology*, 13(6), 733–743. <https://doi.org/10.1177/1359105308093850>
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1/2), 3-35.
- Bruch, H. (1997). Obesity in childhood and personality development. *Obesity*, 5(2), 157-161.
- Burmester, V., Graham, E., & Nicholls, D. (2021). Physiological, emotional and neural responses to visual stimuli in eating disorders: A Review. *Journal of Eating Disorders*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40337-021-00372-1>
- Callaway, N. M., Lutes, B. D., & Schlatter, C. L. (2007). Authoritarian Parenting and its Effects on the Impulsivity of Children. Retrieved 2022, from <https://publications.kon.org/urc/v6/callaway.html>
- Canetti, L., Bachar, E., & Berry, E. M. (2002). Food and emotion. *Behavioural processes*, 60(2), 157–164. [https://doi.org/10.1016/s0376-6357\(02\)00082-7](https://doi.org/10.1016/s0376-6357(02)00082-7)
- Carmo, C., Oliveira, D., Brás, M., & Faísca, L. (2021). The Influence of Parental Perfectionism and Parenting Styles on Child Perfectionism. *Children (Basel, Switzerland)*, 8(9), 777. <https://doi.org/10.3390/children8090777>
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., & Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50, 975±990.
- Copeland, A. P. (1985). Self-control ratings and mother-child interaction. *Journal of Clinical Child Psychology*, 14(2), 124-131.
- Çağdaş, A. (2003). Anne-baba-çocuk iletişimi. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Davis, C., & Fox, J. (2008). Sensitivity to reward and body mass index (BMI): evidence for a non-linear relationship. *Appetite*, 50(1), 43–49. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2007.05.007>
- De Panfilis, C., Rabbaglio, P., Rossi, C., Zita, G. ve Maggini, C. (2003). Body image disturbance, parental bonding and alexithymia in patient with eating disorders. *Psychopathology*, 36(5), 239-246.
- De Zwaan, M, & Mitchell, J.E. (2001). Binge eating disorder. In J.E. Mitchell (Ed.), The outpatient treatment of eating disorders: A guide for therapists, dietitians, and physicians, (pp. 59-96). USA: The University of Minnesota Press.
- Dwairy, M. (2009). Parental Inconsistency: A Third Cross-Cultural Research on Parenting and Psychological Adjustment of Children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 23–29. doi:10.1007/s10826-009-9339-x
- Ebnetter, D., Latner, J., Rosewall, J., & Chisholm, A. (2012). Impulsivity in restrained eaters: emotional and external eating are associated with attentional and motor impulsivity. *Eating and weight disorders : EWD*, 17(1), e62–e65. <https://doi.org/10.1007/BF03325330>
- Enül, B. (2021) Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları İle Duygusal Yeme Davranışı Arasındaki İlişkide Duygu Dışavurumunun Rolü, *Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul*
- Esen Çoban, A. (2021). Karşılaşılan Duygusal ve Davranışsal Problemlerin Ebeveyn Tutumu İle ilişkisinin incelenmesi: İçerik analizi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/opus.907851>

- Evers, C., Adriaanse, M., de Ridder, D. T., & de Witt Huberts, J. C. (2013). Good mood food. Positive emotion as a neglected trigger for food intake. *Appetite*, 68, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2013.04.007>
- Eysenck, S. B., & Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional
- Fairburn, C. G. ve Harrison, P. J. (2003). Eating disorders. *The Lancet*, 361, 407–416.
- Fairburn, C.G., & Walsch, B.T. (2002). Atypical eating disorders (eating disorders not otherwise specified). In C.G. Fairburn & K.D. Brownell (Eds.), *Eating disorders and obesity* (2nd ed., pp. 171-177). USA: New York: Guilford Press.
- Favaro, A., & Santonastaso, P. (2000). Self-injurious behavior in anorexia nervosa. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 188, 537–542.
- Favaro, A., Zanetti, T., Tenconi, E., Degortes, D., Ronzan, A., Veronese, A., & Santonastaso, P. (2004). The relationship between temperament and impulsive behaviors in eating disordered subjects. *Eating Disorders*, 13(1), 61–70. <https://doi.org/10.1080/10640260590893647>.
- Finnegan, R., Egan, J., & Gibbons, A. (2014). Factors associated with emotional eating and BMI: A SEM modelling approach. *European Health Psychologist*, 16(S), 720.
- Gadsden, V. L., Ford, M., & Breiner, H. (2016). *Parenting matters: Supporting parents of children ages 0-8*. The National Academies Press.
- Gahagan, S. (2012). Development of eating behavior: biology and context. *Journal of developmental and behavioral pediatrics*, 33(3), 261-271.
- Geçtan, E. (2006). İnsan olmak. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giallo, R., Evans, K., & Williams, L. A. (2018). A pilot evaluation of ‘Working Out Dads’: Promoting father mental health and parental self-efficacy. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 36(4), 421–433. <https://doi-org.turing.library.northwestern.edu/10.1080/02646838.2018.1472750>

- Grusec, J. E., & Davidov, M. (2007). Socialization in the Family. The Roles of Parents. In J. E. Grusec, & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of Socialization. Theory and Research* (pp. 284-303). New York: The Guilford Press.
- Güleç Öyekçin, D. (2011). Approach to eating disorders. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 15(1), 29–35. <https://doi.org/10.2399/tahd.11.029>
- Gürel, A. (2017). *Ergenlerin duygusal şemalarının ve ebeveyn kontrollerinin yeme tutumlarıyla ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Hair, J. F. Jr., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (1995). *Multivariate Data Analysis*. Macmillan.
- Harrison, K., & Cantor, J. (1997). *The Relationship Between Media Consumption and Eating Disorders*. *Journal of Communication*, 47(1), 40–67. doi:10.1111/j.1460-2466.1997.tb02692.x
- Hayes, A.F. (2017) *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. Guilford Press, New York.
- Heatherton, T. F., & Baumeister, R. F. (1991). Binge eating as escape from self-awareness. *Psychological bulletin*, 110(1), 86–108. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.86>
- Herman, C. P., & Mack, D. (1975). Restrained and unrestrained eating. *Journal of personality*, 43(4), 647–660. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1975.tb00727.x>
- Herman, C.P. and Polivy, J. (1980) *Restrained Eating*. Saunders, Philadelphia.
- Hjördis, B., Gunnar, E., & Daisy, S. (1989). Personality traits related to eating behavior and weight loss in a group of severely obese patients. *International Journal of Eating Disorders*, 8(3), 315–323.

- Holden, G. W., & Edwards, L. A. (1989). Parental attitudes toward child rearing: Instruments, issues, and implications. *Psychological Bulletin*, 106(1), 29–58. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.106.1.29>
- Houck, G. M., & Lecuyer-Maus, E. A. (2004). Maternal limit setting during toddlerhood, delay of gratification, and behavior problems at age five. *Infant Mental Health Journal*, 25(1), 28-46.
- Jáuregui Lobera, I., Bolaños Ríos, P., & Garrido Casals, O. (2011). Parenting styles and eating disorders. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 18(8), 728–735. doi:10.1111/j.1365-2850.2011.01723.x 10.1111/j.1365-2850.2011.01723.x
- Jawlik, A., (2016). Correlation– Part 2. In *Statistics from A to Z: Confusing concepts clarified* Hoboken, NJ, United State: Wiley.
- Juarascio, A. S., Parker, M. N., Manasse, S. M., Barney, J. L., Wyckoff, E. P., & Dochat, C. (2020). An exploratory component analysis of emotion regulation strategies for improving emotion regulation and emotional eating. *Appetite*, 104634. doi:10.1016/j.appet.2020.104634
- Kaplan, H. I., & Kaplan, H. S. (1957). The psychosomatic concept of obesity. *The Journal of nervous and mental disease*, 125(2), 181–201. <https://doi.org/10.1097/00005053-195704000-00004>
- Kenny, T. E., Megan, V. W., Singleton, C., & Carter, J. C. (2018). An examination of the relationship between binge eating disorder and insomnia symptoms. *European Eating Disorders Review*, 26(3), 186-196. <http://dx.doi.org/10.1002/erv.2587>
- Kerr, S.L., Melley, A. M., Treava, L., Pole, M. (2003). The relationship of emotional expression and experience to adult attachment style. *Individual Differences Research*, 1(2), 108-123.

- Khadka, S., Narayanan, B., Meda, S. A., Gelernter, J., Han, S., Sawyer, B., ... Pearlson, G. D. (2014). Genetic association of impulsivity in young adults: A multivariate study. *Translational Psychiatry*, 4(9). doi:10.1038/tp.2014.95
- King, K. A., Vidourek, R. A., & Merianos, A. L. (2016). Authoritarian parenting and youth depression: Results from a national study. *Journal of prevention & intervention in the community*, 44(2), 130-139.
- Konttinen H. (2012) Dietary habits and obesity: The role of emotional and cognitive factors. (Academic Dissertation, Helsinki University of Social Research Department). Finland.
- Labate, L. (1993). *A Family theory of impulsivity. Theory, Research and Treatment*. Washington: APA.
- Lavender, J. M. ve Anderson, D. A. (2010). Contribution of emotion regulation difficulties to disordered eating and body dissatisfaction in college men. *International Journal of Eating Disorders*, 43(4), 352-357.
- Lemmens, S. G., Martens, E. A., Born, J. M., Martens, M. J., & Westerterp-Plantenga, M. S. (2011). Lack of effect of high-protein vs. highcarbohydrate meal intake on stress-related mood and eating behavior. *Nutrition journal*, 10(1), 136.
- Leung, N., Thomas, G. ve Waller, G. (2000). The relationship between parental bonding and core beliefs in anorexic and bulimic women. *British Journal of Clinical Psychology*, 39, 205-213.
- Lutter, M., & Nestler, E. J. (2009). Homeostatic and hedonic signals interact in the regulation of food intake. *The Journal of nutrition*, 139(3), 629–632. <https://doi.org/10.3945/jn.108.097618>
- Macht, M. (2008). How emotions affect eating: a five-way model. *Appetite*, 50(1)
- Macht, M., & Mueller, J. (2007). Increased negative emotional responses in PROP supertasters. *Physiology & behavior*, 90(2-3), 466-472.

- Macht, M., & Simons, G. (2000). Emotions and eating in everyday life. *Appetite*, 35(1), 65–71. <https://doi.org/10.1006/appe.2000.0325>
- Malakar, P., & Mullick, D. (2018). Role of parenting style in impulsivity and perception of stress among First Year College Students. Retrieved 2023, from https://www.researchgate.net/publication/343610416_Role_of_Parenting_Style_in_Impulsivity_and_Perception_of_Stress_among_First_Year_College_Students
- McCrone, S., Dennis, K., Tomoyasu, N., & Carroll, J. (2000). A profile of early versus late onset of obesity in postmenopausal women. *Journal of women's health & gender-based medicine*, 9(9), 1007-1013.
- McDowell, J. ve Hostetler, B. (1996). Josh McDowell's handbook on counseling youth: A comprehensive guide for equipping youth workers, pastors, teachers, and parents. Thomas Nelson.
- Mendo-Lázaro, S., León-del-Barco, B., Polo-del-Río, M.-I., Yuste-Tosina, R., & López-Ramos, V.-M. (2019). The role of parental acceptance–rejection in emotional instability during adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(7), 1194. <https://doi.org/10.3390/ijerph16071194>
- Mitchell, G. L., Farrow, C., Haycraft, E., ve Meyer, C. (2013). Parental influences on children's eating behaviour and characteristics of successful parent-focussed interventions. *Appetite*, 60, 85-94.
- Morais, M.B.L., & Horizonte, B. (2002). Eating disorders: A bond between medicine, culture and psychoanalysis. *International Forum of Psychoanalysis*, 11, 135-140.
- Öyekçin, D. , & Deveci, A. (2012). Etiology of Food Addiction. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 4 (2). doi: 10.5455/cap.20120409
- PDM Task Force (2006). Eating Disorders. In *Psychodynamic Diagnostic Manual*, (pp. 119-122). Silver Spring: Alliance of Psychoanalytic Organizations.

- Pearlman E. (2005). Terror of desire: the etiology of eating disorders from an attachment theory perspective. *Psychoanalytic review*, 92(2), 223–235. <https://doi.org/10.1521/prev.92.2.223.62354>
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Polivy, J, Herman, C. P, & Warsh, S. (1978). Internal and external components of emotionality in restrained and unrestrained eaters. *Journal of Abnormal Psychology*, 87,497-504
Psychology, 16(1), 57-68.
- Ryder, V. (1995). *Parents and their children*. New York: Willcox Company.
- Saper, C. B., Chou, T. C., & Elmquist, J. K. (2002). The need to feed: homeostatic and hedonic control of eating. *Neuron*, 36(2), 199–211. [https://doi.org/10.1016/s0896-6273\(02\)00969-8](https://doi.org/10.1016/s0896-6273(02)00969-8)
- Schachter S. (1968). Obesity and eating. Internal and external cues differentially affect the eating behavior of obese and normal subjects. *Science (New York, N.Y.)*, 161(3843), 751–756. <https://doi.org/10.1126/science.161.3843.751>
- Schachter S. (1971). Some extraordinary facts about obese humans and rats. *The American psychologist*, 26(2), 129–144. <https://doi.org/10.1037/h0030817>
- Schneer, A. (2002). Eating disorders: A disorder of in and out. *Eating Disorders: The Journal of Treatment & Prevention*, 10(2), 161-176
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J., & Meyer, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: Preliminary psychometric validation of the Young Parenting Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 29(6), 787-802.
- Snoek, H. M., Van Strien, T., Janssens, J. M. A. M., & Engels, R. C. M. E. (2007). *Emotional, external, restrained eating and overweight in Dutch adolescents. Scandinavian Journal of Psychology*, 48(1), 23–32. doi:10.1111/j.1467-9450.2006.00568.x

- Soygüt, G., Çakır, Z., & Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Soyumtürk, İ. (2021) Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Çocukluk Çağı Travmalarının Duygusal Yeme Üzerine Etkisinin İncelemesi, *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul*
- Spera, C. (2005). A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement. *Educational Psychology Review*, 17(2), 125–146. <https://doi.org/10.1007/s10648-005-3950-1>
- Spoor, S. T., Bekker, M. H., Van Strien, T., & van Heck, G. L. (2007). Relations between negative affect, coping, and emotional eating. *Appetite*, 48(3), 368–376. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2006.10.005>
- Sümer, N., Helvacı, E., & Aktürk, E. G. (2010, June). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. Retrieved July 2022, from <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy1301996120100000m000131.pdf>temelleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2:254-280.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). London:Pearson
- Tang, M. (2022, June 23). Emotion-related impulsivity and disordered eating behaviors: A literature review. Retrieved December, 2022, from <https://icjs.us/emotion-related-impulsivity-and-disordered-eating-behaviors-a-literature-review/>
- Taube-Schiff, M., Van Exan, J., Tanaka, R., Wnuk, S., Hawa, R. ve Sockalingam, S. (2015). Attachment style and emotional eating in bariatric surgery candidates: The mediating role of difficulties in emotion regulation. *Eating behaviors*, 18, 36-40.

- Terry, D. (2004). Investigating the relationship between parenting styles and Delinquent Behavior. Retrieved 2022, from https://scholarworks.gvsu.edu/mcnair/vol8/iss1/11/?utm_source=scholarworks.gvsu.edu%2Fmcnair%2Fvol8%2Fiss1%2F11&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages,
- Thayer Robert, E. (2003). *Calm Energy: How People Regulate Mood With Food And Exercise*, New York: Oxford University Press.
- Topham, G.L., Hubbs-Tait, L., Rutledge, J.M., Page, M.C., Kennedy, T.S., Shriver, L.H. and Harist, A.W. (2011) Parenting styles, parental response to child emotion, and family emotional responsiveness are related to child emotional eating. *Appetite*, 56, 261-264. doi:10.1016/j.appet.2011.01.007
- Tozzi, F., Sullivan, P. F., Fear, J. L., McKenzie, J., ve Bulik, C. M. (2003). Causes and recovery in anorexia nervosa: The patient's perspective. *International Journal of Eating Disorders*, 33(2), 143-154.
- Turner, H. M., Rose, K. S. ve Cooper, M. J. (2005). Schema and parental bonding in overweight and nonoverweight female adolescents. *International Journal of Obesity*, 29(4), 381-387.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). Anne baba olmanın altın kuralları, Bir aile olmak. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Uzun, M. E., Uçar, H. N. & Vural, A. P. (2019). Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ergenlerde Bağlanma Özellikleri ve Ebeveyn Tutumları *Güncel Pediatri*, 17 (2) , 300-313 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pediatri/issue/47534/600338>
- Van Strien, T., Cebolla, A., Etchemendy, E., Gutiérrez-Maldonado, J., Ferrer-García, M., Botella, C., & Baños, R. (2013). Emotional eating and food intake after sadness and joy. *Appetite*, 66, 20–25. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2013.02.016>

- Van Strien, T., Schippers, G. M., & Cox, W. M. (1995). On the relationship between emotional and external eating behavior. *Addictive behaviors*, 20(5), 585–594. [https://doi.org/10.1016/0306-4603\(95\)00018-8](https://doi.org/10.1016/0306-4603(95)00018-8)
- VanderBroek-Stice, L., Stojek, M. K., Beach, S. R. H., vanDellen, M. R., & MacKillop, J. (2017). Multidimensional assessment of impulsivity in relation to obesity and food addiction. *Appetite*, 112, 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.01.009>
- Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (1992). *Child psychology: The modern science*. John Wiley & Sons.
- Wallis, D. J., & Hetherington, M. M. (2004). Stress and eating: the effects of ego-threat and cognitive demand on food intake in restrained and emotional eaters. *Appetite*, 43(1), 39–46. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2004.02.001>
- Waxman, S. E. (2009). A systematic review of impulsivity in eating disorders. *European Eating Disorders Review*, 17(6), 408–425. <https://doi.org/10.1002/erv.952>
- Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model And Impulsivity: Using A Structural Model Of Personality To Understand Impulsivity. *Personality And Individual Differences*, 30(4), 669-689.
- Whiteside, U., Chen, E., Neighbors, C., Hunter, D., Lo, T. ve Larimer, M. (2007). Difficulties regulating emotions: Do binge eaters have fewer strategies to modulate and tolerate negative affect? *Eating behaviors*, 8(2), 162-169.
- Winstanley, C. A., Eagle, D. M., & Robbins, T. W. (2006). Behavioral models of impulsivity in relation to ADHD: translation between clinical and preclinical studies. *Clinical psychology review*, 26(4), 379–395. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.01.001>
- Woodruff-Borden, J., Morrow, C., Bourland, S., & Cambron, S. (2002). The behavior of anxious parents: examining mechanisms of transmission of anxiety from parent to child. *Journal of clinical child and adolescent psychology : the official journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology*, American Psychological

Yargıç, İ., Ersoy, E., & Oflaz, S. B. (2011). Upps Dürtüsel Davranış Ölçeği İle Psikiyatri Hastalarında Dürtüsellik Ölçümü. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin Of Clinical Psychopharmacology, 21(2), 139-146.

Yavuzer, H.(2008). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1997). Çocuk Eğitimi El Kitabı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 7. Basım

Yavuzer, H. 2000. Ana-baba ve çocuk. 13. Baskı., Remzi Kitabevi, 262 s., İstanbul.

Yaykiran Altınel, Ş. (2018). Kadınlarda yeme bozuklukları belirtilerinin algılanan ebeveynlik biçimleri, duygu düzenleme güçlüğü, psikolojik iyi oluş ve yeme tutumları ile ilişkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Yazici, K., & Yazici, A. E. (2010). Dürtüsellik nöroanatomik ve nörokimyasal temelleri.

Young J (1994) Young Parenting Inventory. Basılmamış Rapor.

Yörükoğlu, A. (1996). *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, İstanbul.

